

KNJIGA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O NESTALOJ DJECI

ČIJA DJECA SU NESTALA DJECA?

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MISSING CHILDREN

WHOSE CHILDREN ARE MISSING CHILDREN?

13.07.2018. Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, University of Zagreb

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet

Čija djeca su nestala djeca?
Whose children are missing children?

KNJIGA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

Međunarodna konferencija o nestaloj djeci
International conference on missing children

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Faculty of Education and Rehabilitation Sciences
u suradnji s / in cooperation with
Centrom za nestalu i zlostavljanu djecu
Center for Missing and Exploited children

Zagreb, Hrvatska, 13. srpnja 2018.
Zagreb, Croatia, July 13, 2018

Impressum

Izdavač / Publisher

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet / University of Zagreb, Faculty of Education and rehabilitation Sciences

Urednice / Editors

Irma Kovčo Vukadin
Dubravka Marušić

Organizatori / Organizers

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet/University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

Centar za nestalu i zlostavljanju djecu /Center for Missing and Exploited Children

Programsko organizacijski odbor /Programme and Organizing Committee

Irma Kovčo Vukadin, University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences
(predsjednica / Chair)

Kristina Krulić Kuzman, Center for Missing and Exploited Children

Mirela Župan, Faculty of Law, Osijek, J.J. Strossmayer University of Osijek

Gabrijela Ratkajec Gašević, University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

Ivana Maurović, University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

Dubravka Marušić, Center for Missing and Exploited Children

Gail Rego, Missing Children Europe, Brussels, Belgium

Maryna Lypovetska, NGO Magnolia, Ukraine

Ines Pavičić, NGO Astra, Serbia

Fotografija s naslovnice

Martina Marić

Grafičko uređenje

Matej Žižanović

ISBN

978-953-6418-89-3

Kazalo

Riječ dobrodošlice / Welcome note	5
O organizatorima / About organizers	7
Informacije o konferenciji / Program overview	13
Izlaganja / Presentations	16
Časopis Kriminologija i socijalna integracija – poziv autorima/Criminology and social integration – call for papers	88
Kazalo autora / Author list	98
Recenzenti	98

Riječ dobrodošlice

Poštovane kolegice i kolege, dragi gosti,

dobrodošli na Međunarodnu konferenciju o nestaloj djeci „Čija djeca su nestala djeca“. Cilj ove konferencije je prikaz i rasprava o aktualnim spoznajama (znanstvenim i stručnim) i praksama u području nestanaka djece, kako u europskim državama, tako i u Hrvatskoj. Nestanci djece su veliki problem u suvremenom društvu obzirom na moguće ugroze prava djece koje mogu biti vezane uz pojedinačne okolnosti nestanaka. Premda je utvrđivanje broja nestale djece izuzetno kompleksan zadatak, organizacija Missing Children Europe navodi kako se na području Europe svake godine prijavi nestanak 250.000 djece, tj. jedna prijava nestanka djeteta svake dvije minute. Okolnosti nestanka djeteta mogu biti vrlo različite. Može se raditi o bjegovima djece iz obiteljskog doma ili institucija socijalne skrbi, kriminalnim otmicama, roditeljskim otmicama (u smislu pravnog skrbništva nad djetetom), djeci bez pratinje (što je naročito značajno u kontekstu migracijskih kretanja) te djeci koja su nestala iz nekih drugih razloga. Većina navedenih okolnosti stavlja nestalo dijete u brojne rizike, kako za fizičko zdravlje i dobrobit, tako i za mentalno zdravlje i generalnu dobrobit djeteta. Opseg rizika kojem je nestalo dijete izloženo nalaže važnost ozbiljnog pristupa u kreiranju politika i praksi u adresiranju ovog problema.

Ova konferencija je ujedno i završna konferencija projekta Europske komisije „116 000 Hotline for Missing Children Croatia“ (JUST//RDAP/AG/0116/8830). Nositelj projekta je Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, a partneri su Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Različite aktivnosti projekta su bile strukturirane u nekoliko radnih paketa:

1. Osnaživanje kapaciteta besplatne telefonske linije za nestalu djecu 116 000
2. Edukativne aktivnosti utemeljene na znanstvenom i istraživačkom radu
3. Poboljšanje suradnje relevantnih dionika na nacionalnoj i međunarodnoj razini
4. Osvještavanje javnosti o problemu nestale djece i dostupnim uslugama besplatne telefonske linije za nestalu djecu.

Tijekom konferencije imat ćete priliku čuti rezultate nekih od brojnih aktivnosti koje su realizirane u okviru ovog projekta.

Posebnu zahvalnost izražavamo gostima iz inozemstva koji će s nama podijeliti europske spoznaje i praktična iskustva u ovom području.

U ime Programsко-organizacijskog odbora želim nam uspješnu konferenciju.

Irma Kovč Vukadin

Welcome note

Dear colleagues and guests,

Welcome to the International conference on missing children "Whose children are missing children". The aim of this conference is an overview and discussion about current knowledge (scientific and professional) and practices in the area of missing children, both in European countries and in Croatia. Missing children issue is a major problem in modern society given the possible threats to children's rights that may be related to the individual circumstances of disappearances. Although establishing a number of missing children is an extremely complex task, the Missing Children Europe organization states that 250,000 children are reported annually in Europe, one child every two minutes. The circumstances of a child's disappearance can be very different. They can include children runaways from the family home or social welfare institutions in which they are accommodated, criminal abductions, parental abductions (in the sense of legal guardianship over a child), unaccompanied children (which is particularly significant in the context of migratory movements) and missing children for some other reason. Most of the above circumstances put a missing child at a number of risks, both for physical health and wellbeing, as well as for the mental health and general well-being of the child. The extent of the risk of a missing child is underlined by the importance of a serious approach to policy and practice in addressing this problem.

This conference is also the final conference of the European Commission project "116 000 Hotline for Missing Children Croatia" (JUST // RDAP / AG / 0116/8830). The project leader is the Center for Missing and Abused Children, and partners are the Faculty of Education and Rehabilitation at the University of Zagreb and the Faculty of Education at the University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek. Various project activities were structured in several work packages:

1. Strengthening of the capacity of 116 000 Hotline for missing children
2. Educative activities based on scientific and research work
3. Strengthening the cooperation with relevant copartners on national and international level
4. Activities aimed at informing and sensitizing the public

During this conference, you will have the opportunity to hear the results of some of the many activities that have been realized within this project.

We are especially grateful to guests from abroad who will share with us European knowledge and practical experience in this area.

On behalf of the program-organizing committee, I want all of us a successful conference.

Irma Kovčo Vukadin

Chair of the Programme and Organizing Committee

O organizatorima

About organizers

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu jedina je visokoškolska institucija u Republici Hrvatskoj koja ustrojava i izvodi sveučilišne studijske programe logopedije, edukacijske rehabilitacije i socijalne pedagogije te razvija znanstveno-istraživački i visokostručni rad u tim područjima.

Misija Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta je obrazovanje temeljeno na znanstvenim spoznajama edukacijske rehabilitacije, logopedije i socijalne pedagogije s ciljem uključivanja ranjivih / rizičnih skupina u zajednicu, djelujući prema pojedincu i socijalnoj okolini te utjecanje na javne politike i društvenu dobrobit, uz poštivanje načela profesionalne etičnosti i odgovornosti.

Vizija Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta je postati međunarodno prepoznata visokoškolska institucija po izvrsnosti u nastavnom i znanstveno-istraživačkom radu te profesionalnom utjecaju na okruženje u kojem djeluje.

University of Zagreb

Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

Faculty of Education and Rehabilitation Sciences at University of Zagreb is the only higher education institution in the Republic of Croatia that creates and offers well established university-level programmes in speech-language pathology, educational rehabilitation and social pedagogy in addition to developing and advancing high-quality research as well as clinical best practices in these areas.

The mission of the Faculty of Education and Rehabilitation Sciences is education founded on scientific knowledge in the areas of educational rehabilitation, speech-language pathology and social pedagogy with the aim of including vulnerable groups/ groups under risk into the community, by influencing individuals and social environments as well as influencing policymaking and social benefits, in compliance with the principles of professional ethics and responsibility.

The Faculty of Education and Rehabilitation Sciences aims to become an internationally visible institution of higher education, recognized for its excellence in education and research as well as professional influence on the environment in which it operates.

Odsjek za poremećaje u ponašanju

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet je, prvo putem Odsjeka za poremećaje u ponašanju, a kasnije i u njegovoj suradnji s Odsjekom za kriminologiju, jedina visokoškolska ustanova u Republici Hrvatskoj koja ciljano educira stručnjake socijalne pedagoge. U akademskoj 2014./15. godini program visokoškolskog obrazovanja socijalnih pedagoga bilježi 50. godinu postojanja. Nastava usmjerena na formiranje stručnjaka danas poznatih kao socijalnih pedagoga prvi put je započela u akademskoj godini 1964./65. u okviru Odsjeka za studij poremećaja u ponašanju na Visokoj defektološkoj školi.

Razvoj struke socijalne pedagogije pratilo je i stalno osvremenjivanje studijskog programa, a posebno u kontekstu tzv. bolonjskog procesa kojim su u sustav visokog obrazovanja unesene veće izmjene. Studijski program je tada uskladen sa zahtjevima suvremenih koncepata visokog obrazovanja usmjerenih na razvoj kompetencija te se kao takav provodi od akademске 2005/06. godine. Obrazovanje socijalnih pedagoga je od tada organizirano u dvije razine - prediplomska (3 godine, 180 ECTS-a) i diplomska (2 godine i 120 ECTS-a). Nastavni program za obrazovanje stručnjaka socijalnih pedagoga ne definira struku već kompetentnost stručnjaka socijalnih pedagoga te donosi program usmjerjen na postizanje ishoda učenja na razini predmeta i na razini programa.

Department of Behavioural Disorders

At first through the Department of Behavioural Disorders and later in its cooperation with the Department of Criminology, the Faculty of Education and Rehabilitation Sciences is the only institution of higher education in the Republic of Croatia which specifically educates experts social pedagogists. In the academic year of 2014/2015, the programme of higher education of social pedagogists marks its 50th anniversary. The teaching focused on the formation of experts which are today known as social pedagogists began in the academic year of 1964/1965 at the Department for the Study of Behavioural Disorders of the Defectology College.

The Development of the profession of social pedagogy was accompanied by constant modernization of the study programme, notably in the context of the so-called Bologna process which introduced major changes to the system of higher education. At that time, the study programme was harmonized with requirements of the contemporary concepts of higher education, focused on the development of competences and as such has been conducted since the academic year of 2005/2006. Since then, the education of social pedagogists has been organized on two levels - undergraduate (3 years, 180 ECTS credits) and graduate (2 years and 120 ECTS credits). The curriculum for the education of expert social pedagogists does not define the profession but rather the competences of expert social pedagogists and provides the programme focused on acquiring knowledge on the level of courses and on the level of programmes.

Odsjek za kriminologiju

Zajedno s Odsjekom za poremećaje u ponašanju, Odsjek za kriminologiju sudjeluje u obrazovanju studenata studijskog smjera Socijalna pedagogija na preddiplomskoj i diplomskoj razini.

Kriminološko-penološka skupina predmeta je koncipirana u skladu sa suvremenim europskim i svjetskim standardima što pridonosi razvoju kompetencija koje socijalnim pedagozima omogućavaju stručni rad koji odgovara suvremenim međunarodnim standardima. Posebice se u tom smislu ističu

kompetencije za kreiranje i provođenje institucionalnog i izvaninstitucionalnog rada sa punoljetnim počiniteljima kaznenih djela.

Department of Criminology

Together with the Department of Behavioural Disorders, the Department of Criminology is involved in education of students of Social Pedagogy at the undergraduate and graduate levels.

The criminology-penology groups of courses is conceived in line with contemporary European and global standards which contributes to the development of competences enabling social pedagogists for the expert work in accordance with contemporary international standards. Very important in that sense are competences for conceiving and conducting institutional and non-institutional work with adult perpetrators of criminal acts.

Centar za nestalu i zlostavljanu djecu

Centar za nestalu i zlostavljanu djecu neprofitna je udruga čija je svrha promicanje, razvoj i unaprjeđenje prava djece i mlađih, prevencija svih oblika nasilja i zlostavljanja nad i među djecom i mladima, unaprjeđenje kvalitete života djece i mlađih, socijalna reintegracija te smještaj i skrb o djeci i mladima s posebnim naglaskom na djecu i mlade s problemima u ponašanju. Tijekom više od deset godina postojanja Centar je napravio mnoštvo iskoraka na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i razini EU.

Glavna područja rada Centra mogu se podijeliti u četiri glavne kategorije: 1) Poludnevni boravak za djecu i mlađe s problemima u ponašanju, 2) Centar za sigurniji Internet, 3) Nestala djeca, trgovanje djecom, djeca bez pratnje i djeca azilanti te 4) Savjetovalište za djecu, mlađe i obitelj.

Centar pruža socijalne usluge poludnevног boravka za djecu i mlađe s problemima u ponašanju u 6 gradova na području 5 županija u sklopu kojih svakodnevno radi s više od 70 korisnika. Osim toga, Centar vodi i Nacionalno sklonište za djecu žrtve trgovanja ljudima u kojem pruža smještaj maloljetnicima koji su identificirani kao žrtve trgovanja ljudima, hrvatskim te stranim državljanima zatečenima na području Republike Hrvatske. U sklopu Centra za nestalu i zlostavljanu djecu djeluje i Savjetovalište za djecu, mlađe i obitelj pri čemu se poseban naglasak stavlja na rad s djecom i mlađima u riziku i s problemima u ponašanju. Također, od 2013. godine Centar je nositelj 116 000 Nacionalnog telefonskog broja za nestalu djecu u okviru kojeg pruža podršku djeci, mlađima i roditeljima 24 sata dnevno. Upravo kroz izazove s kojima se suočavaju djelatnici koji rade na 116000 Nacionalnom telefonskom broju za nestalu djecu te identificirane potrebe djece, mlađih, roditelja i stručnjaka osmišljen je projekt „116 000 Hotline for Missing Children Croatia“.

Stručni tim Centra za nestalu i zlostavljanu djecu čine stručnjaci iz područja psihologije, socijalne pedagogije, socijalnog rada, pedagogije, odgoja i obrazovanja, prava, ekonomije i grafičkog dizajna koji svojim znanjima i vještinama jamče kvalitetu provedenih i planiranih aktivnosti, a znanja i vještine kontinuirano razvijaju kroz superviziju, edukacije iz područja rada s djecom, mlađima i obiteljima te

edukacije iz psihoterapije. Uz navedeno, izrazito jaku pokretačku snagu Centra za nestalu i zlostavljanu djecu čine volonteri koji se aktivno angažiraju u projektnim aktivnostima i čiji broj iz godine u godinu raste. U 2017. godini Centar je imao 153 aktivna volontera s 2430 odrađenih volonterskih sati.

Finansijsku podršku udruzi do sada su pružila brojna državna tijela i međunarodne organizacije kroz osiguravanje sredstava za provedbu projekata i programa. Samo u 2017. godini, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, kao nositelj ili partner, uspješno je provodio i sudjelovao u provedbi više od 20 projekata na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Nadalje, Centar je član nekoliko međunarodnih organizacija od kojih je posebno važno istaknuti Missing Children Europe, Insafe, INHOPE, SCEP i EAN. Članstvo u navedenim organizacijama omogućava kontinuirano usavršavanje znanja stručnih djelatnika Centra, razmjenu iskustva i primjera dobre prakse te osigurava prepoznatljivost organizacije na međunarodnoj razini.

Center for Missing and Exploited Children

Center for Missing and Exploited Children is a non-profit organization established with the aim to promote, develop and improve children and youth rights, prevent all kinds of violence and abuse against and between children and youth, improve their quality of life, social reintegration and accommodation and care of children and youth, especially in case of children and youth with behavioural problems. In over 10 years of existence, Center for Missing and Exploited Children made a lot of difference on local, regional, national and EU level.

Center for Missing and Exploited Children has 4 main pillars of work: 1. Half-day stay and care for children and youth with behavioural problems, 2. Safer Internet Center, 3. Missing children, trafficking, unaccompanied minors and minor asylum seekers, 4. Counselling for children, youth and families. Center is providing social services of half-day stay and care for children and youth with behavioural problems in six towns in the area of five counties. Thru this social service experts are working with 70 users on daily basis. Except that, Center is running National shelter for children victims of trafficking, as an accommodation for minors identified as victims of trafficking, Croatian and foreign citizens found on territory of the Republic of Croatia. Centar is also managing Counselling for children, youth and families with special focus on direct work with children in risk and with behavioural problems. Since 2013 Center is running 116 000 Hotline for Missing Children aimed at provision of support to children, youth and parents 24/7. Center is now implementing a project "116000 Hotline for Missing Children Croatia" and the activities of this project were based on challenges that experts on 116000 were confronted with and thru needs that were identified in direct work with children, youth, parents and experts.

Center for Missing and Exploited Children employs experts in the field of psychology, social pedagogy, social work, pedagogy, education and training, law, economy and graphic design. All of them have knowledge and skills that guarantee the quality of planned and conducted activities. Knowledge and skills are continuously developed through supervision, educations in working with children, youth and families and psychotherapy educations. Furthermore, an important contribution to work of

Center, is given by volunteers who are actively involved in different programs and projects of Center since its beginning. In 2017 Center had 153 active volunteers with 2430 volunteer's hours.

Center for Missing and Exploited Children received financial support from many state institutions and international organizations. In 2017 Center was involved as a lead beneficiary and as a partner in more than 20 projects on national and international level. Furthermore, it is important to mention that Center is a member of several international organizations such as Missing Children Europe, Insafe, INHOPE, SCEP and EAN. Membership in these organizations is crucial for professional development of staff members, exchange of examples of good practice and ensuring visibility of organization on international level.

Informacije o konferenciji

Program overview

Vrijeme i mjesto održavanja

13. srpnja 2018.

Zagreb, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, dvorana Plitvice

Službenici jezik konferencije

Hrvatski i engleski

Napomene vezane uz knjigu sažetaka

Sažeci izlaganja poredani su prema redoslijedu u programu. Za svako izlaganje navedeni su autori, institucije zaposlenja i E-mail kontakt osobe.

Sažeci dostavljeni isključivo na engleskom jeziku prevedeni su na hrvatski jezik.

Konferencija je jedna od aktivnosti projekta EU Komisije

Project title: 116 000 Hotline for Missing Children Croatia

Leading organization: Center for Missing and Exploited Children

Contract no.: JUST/2015/RDAP/AG/0116/8830

Co-funded by EU under: Justice Programme Rights, Equality and Citizenship

Work package 4: Activities aimed at informing and sensitizing the public

Activity 4: Organisation of scientific – professional conferences – on international level, regarding missing children problem

Deliverable: International conference

Competent Body: Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

This conference has been organized with the financial support of the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union. The content of this conference is the sole responsibility of the participants of the conference and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

The project is co-funded by the Croatian Government Office for Cooperation with NGOs. The views expressed in this conference are those of the participants of the conference.

Program konferencije:

9.00 - 9.30	registracija sudionika
9.30 - 10.00	otvaranje konferencije
10.00 - 10.20	Gail Rego (Missing Children Europe, Belgija): Missing Children Europe – once missing, never forgotten!
10.25 - 10.45	Helena Pirnat Dragičević (Pravobraniteljica za djecu RH): Nestanak djeteta kao izazov za stručnjake - perspektiva Ureda pravobranitelja za djecu
10.50 - 11.10	Ljiljana Mikšaj Todorović (ERF): Razlozi, motivi i okolnosti nestanka djece u RH
11.15 - 11.35	Ivana Zadro (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku): Bjegovi djece iz domova socijalne skrbi
11.35 - 12.05	pauza za kavu
12.05 - 12.25	Ines Pavičić (NGO Astra, Srbija): Provision of support to missing children – how can organisation of civil society contribute?
12.30 - 12.50	Maryna Lypovetska (NGO Magnolia, Ukrajina): Child safety – joint responsibility: Ukrainian experience in prevention of cases of child runaways from state owned care institutions
12.55 - 13.15	Eleni Petsa (NGO The Smile of the Child, Grčka): The Smile of the Child examples of good practice in provision of support to missing children
13.20 - 14.20	pauza za ručak
14.20 - 14.40	Marina Mandić (MUP RH): Postojeći sustav evidentiranja nestanaka u RH: Nacionalna evidencija nestalih osoba
14.45 - 15.05	Marko Pavić (MUP RH): Uloga i značaj policije u poduzimanju mjera traganja za nestalom djecom
15.10 - 15.30	Mirela Župan, Martina Drventić (Pravni fakultet u Osijeku): Prekogranično odvođenje i zadržavanje djece – hrvatska praksa i europska očekivanja
15.35 - 15.55	Dubravka Marušić (Centar za nestalu i zlostavljanu djecu): Skrb o djeci bez pratnje u Hrvatskoj – prikaz rezultata istraživanja
16.00 - 16.30	pauza
16.30 - 16.50	Ivana Maurović, Gabrijela Ratkajec Gašević (ERF): Bjegovi iz odgojnih ustanova: glasovi mladih o razlozima, obilježjima, trenutnim i poželjnim intervencijama
16.55 - 17.15	Valentina Kranželić, Ivana Maurović, Gabrijela Ratkajec Gašević (ERF): Prevencija viktimizacije djece i mladih - razvoj i pilot-implementacija hrvatskog preventivnog programa BUDI NA SIGURNOM
17.20 - 17.40	Kristina Krulić Kuzman, Tena Zalović (Centar za nestalu i zlostavljanu djecu): Komparativna analiza Child Alert sustava u Europi
17.45 - 18.05	Irma Kovč Vukadin (ERF): Vidljivost telefonske linije za nestalu djecu (116 000): analiza opće i stručne perspektive
18.10 - 18.30	zatvaranje konferencije

Izlaganja

Presentations

Gail Rego

Missing Children Europe, Brussels, Belgium
E-mail: Gail.Rego@missingchildreneurope.eu

ONCE MISSING, NEVER FORGOTTEN?

Results of a scoping research on the impact and effectiveness of publicity appeals in missing children cases

'Thank you for immediately disseminating my child's information. Without your help, I wouldn't know what to do. My child doesn't know how to read or speak...'

Mother of a 15 year - old girl who went missing due to mental health issues

'We are concerned because 2,5 years after my daughter's disappearance, whenever she searches for her name on the internet, she finds websites where she is still mentioned. My daughter is concerned because the profession that she chose requires a certain amount of publicity, but she feels that the information about her disappearance exposes her in a negative way.'

Mother of a now 18 year-old, who went missing and attempted suicide when she was 16 years old

When a child goes missing, every action to find and bring him or her to safety matters. Any parent of a missing child would understandably want the world to stop, and help the search. In these cases, time is of the essence. The longer the child is missing, the higher the risk of harm to the child, or in some extreme cases even death (Hammer, Finkelhor & Sedlak, 2002). Decisions therefore need to follow quickly in terms of the tools and procedures used in the investigation.

As time passes and the child remains missing, the distress for those left behind, waiting, not knowing where the child is or what happened, is said to be one of the most devastating forms of complicated grief, also known as 'ambiguous loss' (Boss, 2000). In the European Union (EU) alone, at least 250000 children are reported missing each year (Ecorys, 2013). These cases include a wide range of different situations. Children who run away or are pushed out of home or care and children abducted by a parent following a family conflict constitute an average 80% of the total number of cases reported to authorities and specialised missing children services.

Other cases include children who go missing in the context of migration, in particular unaccompanied migrant children, whose disappearances too often remain unreported (Toscano & Shalev-Greene, 2016). A consistent minority of cases concern children abducted by a third party, or children who are lost, injured or otherwise missing (Missing Children Europe, 2016). Every missing child has a different story, and every situation requires an individual assessment to guide the response.

Luckily, the vast majority of children are found within a relatively short timeframe (UK Missing Persons Bureau, 2016). Across these different situations, a commonly used practice in the search for missing children is the use of publicity appeals.

A publicity appeal for missing children is defined, in the context of this report, as 'a campaign targeted at the public in general or a specific audience, containing information about a missing child, with the aim of obtaining sightings of the missing child as well as information about possible whereabouts or any other information that may help in finding the child in question'.

A publicity appeal can be made through various channels and using various forms, both online and offline, such as websites, social media, posters, TV and radio spots, billboards, newspaper ads, national child alerts, professional partner networks and many more. Interpol's yellow-notices are also a type of publicity appeal, though they are not the main focus of this report.

To date, few attempts have been made to evaluate the effectiveness of publicity campaigns, all of which were carried out in the USA. While scarce, the research tends to reveal disappointing results and suggest that publicity appeals don't necessarily positively impact the investigation or search.

The dissemination of images of missing children furthermore raises potential issues regarding the impact that it may have on the protection of the child's privacy and overall wellbeing. Others however argue that appeals can help to gather vital information from the public and safeguard children at risk, with Child Alert systems in particular having been credited for safeguarding missing children (OJJPD, 2016). These views call for further research to ensure the effectiveness of publicity appeals in their potential of saving lives, while limiting the negative impact for missing children and their families.

This presentation will look into who is involved in working with publicity appeals, the process of running these appeals, the impact of these appeals to actually find children who go missing and the impact of these appeals on the child and family after the child has been found.

Key words: Missing Children Europe, research, publicity appeals, impact, effectiveness, child's privacy

JEDNOM NESTALI, NIKADA ZABORAVLJENI?

Rezultati istraživanja opsega utjecaja i učinkovitosti javnih poziva u slučajevima nestale djece

„Hvala vam što ste odmah proslijedili podatke o mom djetetu. Bez vaše pomoći ne bih znala što da radim. Moje dijete ne zna čitati ni pisati...“

Majka 15-godišnje djevojke koja je nestala zbog problema mentalnog zdravlja

„Zabrinuti smo zbog toga što i 2,5 godine nakon nestanka moje kćeri, kada god pretražuje svoje ime na internetu, pronađe stranicu na kojoj se još uvijek spominje. Moja kćer je zabrinuta iz razloga što struka koju je izabrala zahtijeva određenu dozu publiciteta, no smatra da ju podaci o njenom nestanku izlažu na negativan način.“

Majka 18-godišnjakinje koja je u dobi od 16 godina nestala i pokušala samoubojstvo

Kada dijete nestane, bitna je svaka aktivnost koja se poduzima da ga se pronađe i da ga se vrati u sigurno okruženje. Svaki roditelj nestalog djeteta bi, sasvim razumljivo, želio da svijet stane i pomogne u potrazi. U ovakvim slučajevima, vrijeme je od ključne vrijednosti. Što je dulje dijete nestalo, to je veći rizik od povreda za dijete, tj. u ekstremnim slučajevima od smrtnog ishoda (Hammer, Finkelhor & Sedlak, 2002). Iz tog razloga je važno brzo donijeti odluke u odnosu na alate i procedure koji se koriste u istraži.

Smatra se da je, u situaciji proteka vremena i ne pronalaska djeteta, patnja onih koji čekaju i ne znaju gdje je dijete ni što se desilo, jedan od najgorih oblika komplikiranog žalovanja, poznatijeg pod nazivom „dvosmisleni gubitak“ (Boss, 2000). Samo u Europskoj uniji se godišnje prijavi najmanje 250.000 nestanaka djece (Ecorys, 2013). Ovi slučajevi uključuju široki raspon različitih situacija. Djeca koja bježe ili koja su izbačena iz obiteljskog doma ili skrbi i djeca koju otima roditelj nakon obiteljskog konflikta čine prosječno 80% ukupnog broja slučajeva prijavljenih nadležnim službama i specijaliziranim agencijama.

Drugi slučajevi uključuju djecu koja nestaju u kontekstu migracija, posebice djecu bez pratnje migrante čiji nestanci često ostaju neprijavljeni (Toscano & Shalev-Green, 2016). Konzistentno mali broj slučajeva odnosi se na djecu koju su otele neke treće osobe (ne roditelji) ili djeca koja su izgubljena, povrijeđena ili nestala iz nekih drugih razloga (Missing Children Europe, 2016). Svako nestalo dijete ima različitu priču i svaka situacija zahtijeva individualnu procjenu koja usmjerava odgovor.

Srećom, većina djeca bude pronađena unutar relativno kratkog vremenskog perioda (UK Missing Persons Bureau, 2016). Unutar različitih mogućih situacija nestanaka djeteta, uobičajena praksa je korištenje javnih poziva.

Javni pozivi se, u kontekstu ovog izvješća, definiraju kao „kampanje usmjerene na generalnu javnost ili specifičnu publiku, koje sadrže informacije o nestalom djetetu, s ciljem uočavanja nestalog djeteta kao i informacija o njegovom mogućem kretanju ili bilo kojih drugih informacija koje mogu pomoći u pronalasku konkretnog nestalog djeteta.“

Javni pozivi mogu biti objavljeni različitim kanalima i u različitim oblicima, online i offline, poput objava na mrežnim stranicama, društvenim mrežama, posterima, TV i radio spotovima, panoima, novinskim oglasima, nacionalnim Child Alert sustavima, sustručnjačkim mrežama i na druge načine. Interpolove žute objave su također oblik javne objave, premda one nisu u fokusu ovog rada.

Do sada je napravljeno malo evaluacija učinkovitosti javnih kampanja, a sve su napravljene u SAD-u. Premda su rijetka, ova istraživanja otkrivaju razočaravajuće rezultate i sugeriraju kako javni pozivi nemaju nužno pozitivan učinak na istraživanje nestanka ili potragu za djetetom.

Objavljivanje fotografija nestalog djeteta nadalje provočira potencijalna pitanja u odnosu na njihov mogući učinak na zaštitu djetetove privatnosti ili generalnu dobrobit. Drugi, međutim, smatraju kako javni pozivi mogu pomoći u prikupljanju ključnih informacija od javnosti i zaštiti djece u riziku. U smislu zaštite djece u riziku se posebno ističu Child Alert sustavi (OJJPD, 2016). Ovakva mišljenja traže dodatna istraživanja kako bi se osigurala učinkovitost javnih poziva u njihovom potencijalu spašavanja života te ograničavanja negativnog utjecaja na nestalu djecu i njihove obitelji.

U prezentaciji se daje prikaz aktera uključenih u javne pozive, proces realizacije javnih poziva, utjecaj ovih poziva na nalazak nestale djece i utjecaj ovih poziva na djecu i obitelji nakon nalaska djeteta.

Ključne riječi: Missing Children Europe, istraživanje, javni pozivi, utjecaj, učinkovitost, privatnost djeteta

Helenca Pirnat Dragičević
Gordana Filipović

*Pravobraniteljica za djecu, Hrvatska
Savjetnica pravobraniteljice za djecu
Ombudsperson for Children
Ombudsperson's Legal Adviser
E-mail: info@dijete.hr*

NESTANAK DJETETA KAO IZAZOV ZA STRUČNJAKE - PERSPEKTIVA UREDA PRAVOBRANITELJA ZA DJECU

Nestanci djece iz roditeljskoga doma ili ustanove kojoj su povjerena na skrb rizične su situacije koje mogu dovesti do povrede prava djeteta. Za vrijeme „nestanka“ dijete može biti izloženo brojnim opasnostima, neovisno o tome je li riječ o dobrovoljnem odlasku od kuće ili ustanove u kojoj je smješteno ili o otmici djeteta. Bijegom iz kuće ili ustanove djeca su prepuštena ulici, često bez odgovarajućeg smještaja i skrbi te tako izložena brojnim rizicima i opasnostima. Izložena su nizu mogućih zlouporaba od strane odraslih „dobronamjernih“ osoba, od seksualnog iskorištavanja, prisiljavanja na prosaćenje i činjenje kaznenih djela, sve do trgovine djecom. Često su, kako bi preživjela u bijegu, „prisiljena“ činiti kaznena djela kako bi priskrbila hranu. Zato je važno pravovremeno reagirati na svaku prijavu nestanka djeteta kako bi se ono što prije pronašlo i zaštitilo.

Potraga za djetetom u nadležnosti je policije, no uz policiju važnu ulogu trebaju imati i druge odgovarajuće službe koje pružaju emocionalnu, psihološku, pravnu i administrativnu pomoć i podršku obitelji, ali i podršku nestalom djetetu nakon što bude pronađeno. Stručne službe trebaju analizirati uzroke nestanka djeteta jer nerijetko je bijeg djeteta odgovor na visoku razinu stresa kojem je bilo izloženo. Dijete može impulzivno reagirati na akutni događaj kao što je školski neuspjeh, razvod roditelja, svađa u obitelji i sl. što ne mora nužno biti signal za poremećaje u obitelji koji zahtijevaju intervenciju nadležnih tijela. No, isto tako bijeg može biti reakcija djeteta na nepovoljnu ili ugrožavajuću obiteljsku dinamiku koja zahtijeva ozbiljan pristup, uključivanje obitelji u stručni tretman i poduzimanje mjera obiteljskopravne zaštite. Bijeg djeteta od kuće ili ustanove može biti oblik manifestacije problema u ponašanju, sklonost skitnji i avanturizmu, što ne mora nužno imati uzrok u narušenim obiteljskim odnosima, ali također zahtijeva stručan pristup i tretman. I kada dijete bježi iz ustanove u koju je smješteno radi zaštite njegovog interesa riječ je najčešće o adaptacijskim poteškoćama, no učestali bjegovi ukazuju na nedostatnu ili neprimjerenu stručnu intervenciju. Stoga je suradnja policije i drugih stručnjaka u situaciji nestanka djeteta od presudne važnosti. Ona se treba poticati i održavati i kroz funkcioniranje Nacionalnog telefonskog broja za nestalu djecu 116000 koji je prvenstveno namijenjen djeci i mladima, no i njihovim roditeljima i skrbnicima i svim drugim građanima koji imaju informacije o nestalom djetetu. Važno je da takva usluga bude dostupna 24 sata, i da na telefonskoj liniji dežuraju stručnjaci iz područja socijalnog rada, psihologije i socijalne pedagogije koji pružaju emocionalnu, psihološku, pravnu i administrativnu pomoć i podršku obitelji, ali i podršku nestalom djetetu ako im se ono neposredno obrati. Za očekivati je da će se dijete koje je u bijegu lakše odvažiti nazvati telefonski broj 116000 gdje ga očekuju stručnjaci educirani za razgovor s djetetom nego policiju koja, htjeli mi to ili ne priznati, izaziva strah kod djeteta.

U situacijama nestanka djeteta važnu ulogu imaju i mediji. Uključenost i pomoć medija iznimno su vrijedne u potrazi za nestalom djecom pri čemu je dragocjen njihov doprinos u mobiliziranju široke javnosti kako bi se djecu pronašlo i zaštitilo. U trenutku dok traje potraga za nestalim djetetom nerijetko se medije poziva u pomoć da svojim objavama pomognu u pronalasku djeteta. Nažalost, mediji ponekad u tome odu korak predaleko na štetu djece.

Prošlog ljeta veliku pažnju medija privukli su slučajevi nestale djece u kojima su se policija i obitelji izravno obraćali medijima za pomoć, objavljujući u tiskanim i elektroničkim medijima fotografije i imena nestale djece.

To je bio povod za javni apel pravobraniteljice za djecu koja je upozorila da je takvo medijsko izlaganje djece neprihvatljivo, nespojivo s Kodeksom časti hrvatskih novinara i medijskim propisima, te je pozvala medije da prestanu objavljivati fotografije i pojedinosti o privatnom životu djece, a također je pozvala da se iz online izdanja medija uklone fotografije i objave koje mogu i ubuduće štetiti uključenoj djeci. Pozvala je medije da pri izvještavanju o nestaloj djeci na prvo mjesto stave njihovu dobrobit. Podsjetila je da je objava identiteta nestale djece opravdana samo do trenutka dok ih se ne pronađe. Pritom mediji ne smiju iznositi pojedinosti koje zadiru u djetetovu intimu, o njegovim obiteljskim prilikama i odnosima, niti nagađanja o mogućoj „krivnji“ ili odgovornosti drugih maloljetnika u vezi s djetetovim nestankom jer se time djeci nanosi šteta. Uključenost i pomoć medija iznimno je vrijedna u potrazi za nestalom djecom, ponajprije u mobiliziranju široke javnosti kako bi se djecu pronašlo i zaštitilo. Ali, kad se dijete pronađe, daljnje medijsko izvještavanje o slučaju trebalo bi, u pravilu, prestati. Ako novinar procijeni da treba dodatno istražiti i upozoriti na propuste sustava u vezi s time, u dalnjem izvještavanju mora potpuno zaštititi identitet djeteta. Pravobraniteljica je pozvala medije da prestanu objavljivati slike djece koja su već bila pronađena te da uklone neprimjerene objave o njima iz svojih online izdanja. Unatoč tome neki su mediji nastavili s izlaganjem uključene djece i nakon poziva pravobraniteljice. Pravobraniteljica je uputila prijave Novinarskom vijeću časti, koje je izreklo opomene i upozorenja novinarima i urednicima pojedinih medija.

Zbog svega navedenog nesporna je važnost cjelovitog pristupa u slučaju nestanka djeteta te nestanku svakog djeteta posvetiti punu stručnu i institucionalnu pozornost.

Stoga pravobraniteljica za djecu podržava sve aktivnosti usmjerenе na jačanje suradnje prije svega policije, socijalne skrbi, zdravstva, odgoja i obrazovanja i organizacija civilnoga društva, zatim osmišljavanje preventivnih programa za djecu i mlade u cilju prevencije uzroka povezanih s pojavnosću nestanaka djece, osnaživanje stručnih radnika sustava obrazovanja, socijalne skrbi i zdravlja, jačanje kapaciteta telefona 116000 za nestalu djecu i stvaranje uvjeta za uvođenje Amber Alert sustava. Upravo stoga podržava i izradu protokola o postupanju u slučaju nestanka djeteta te prati rad radne skupine zadužene za njegovu izradu. Protokolom je planirano urediti faze postupanja svakog pojedinog sudionika uključenog u proces pronaalaženja nestalog djeteta, od prijave, preko traganja, razmjene informacija do upućivanja i pružanja podrške i pomoći roditeljima (zakonskim zastupnicima), kao i samom djetetu po njegovu pronalasku. Trebala bi se urediti i pitanja zaštite osobnih podataka djeteta, obveza pravodobnog uklanjanja podataka o djetetu s interneta nakon pronalaska djeteta, vođenje jedinstvene baze podataka o nestancima djeteta, kao i praćenje njegove provedbe. Najvažnije je konkretizacija suradnje svih resora koji su uključeni prilikom nestanka djeteta, kako bi se prevladale uočene slabosti u reagiranju sustava na nestanak djeteta.

Ključne riječi: nestala djeca, pravobranitelj za djecu, suradnja institucija, uloga medija

THE DISAPPEARANCE OF THE CHILD AS A CHALLENGE FOR EXPERTS - PERSPECTIVES OF THE OFFICE OF THE OMBUDSPERSON FOR CHILDREN

When children go missing after leaving their homes or care institutions, they find themselves in risky situations that may lead to violations of their rights. During the time they are "missing", children may be exposed to various threats, no matter whether they have been abducted or left their homes or care institutions of their own free will. Children running away from home or care institutions are often left to the streets, without adequate accommodation and care and thus exposed to numerous risks and dangerous situations. They are exposed to a number of possible abuses by adult "well-meaning" individuals, from sexual abuse, being forced to beg and commit crimes, to child trafficking. To survive while on the run, children are often forced to commit crimes to get food. It is therefore extremely important to respond timely to every report of a missing child in order to find and protect the child as soon as possible.

The police are responsible for the search for the missing children but other relevant services providing emotional, psychological, legal and administrative assistance and support to the family, and to the missing child after the child is found, also play a key role. The expert services have to analyse the reason why a child has gone missing as very often a child runs away in response to a high level of stress that he or she has been exposed to. A child may react impulsively to an acute event such as failure at school, parents' divorce, fights in the family, etc. which do not necessarily have to be the signs of dysfunction in the family that require intervention by the relevant bodies. But, a child's running away may also be the child's reaction to an unfavourable or threatening family dynamics requiring a serious approach, such as the inclusion of the family in a professional treatment programme and taking legal measures envisaged by family law. A child's running away from home or a care institution may be a manifestation of behavioural problems or tendency for vagrancy and adventure, which do not necessarily imply disrupted family relationships, but do require a professional approach and treatment. And when a child runs away from a care institution where he or she has been placed to protect their interest, it is mostly because of adaptation difficulties although frequent attempts to run away suggest insufficient or inadequate professional intervention. It is vital, therefore, to ensure cooperation between the police and other professionals in situations where a child goes missing. This cooperation should also be supported and maintained through a functioning National 116000 hotline for missing children, aimed primarily at children and the youth but also at their parents and custodians and all other individuals who have information about the missing child. It is important that such service be available 24 hours a day and that it is served by professionals such as social workers, psychologists and social pedagogy professionals trained to provide emotional, psychological, legal and administrative assistance and support to the family and to the missing child if the child turns to them directly. It is more likely that a child on the run will contact the 116000 hotline where he or she will be able to talk to trained professionals than the police, which, whether we are ready or not to admit it, are found to be intimidating to the child.

The media also plays an important role in the situations where children go missing. The involvement and assistance provided by the media are extremely valuable in the search for missing children since the media can mobilise the general public in the search and protection of these children. At the moment when the search for a missing child is ongoing, the media is often invited to help with its publications in the search for the child. Unfortunately, the media sometimes takes the things a step too far to the detriment of the children.

Last summer the cases of missing children attracted great media attention after both the police and families turned to the media for help directly which published in the press and electronic media the photographs and the names of the missing children.

Prompted by this event, the Ombudsperson for Children instigated a public appeal, cautioning that such media exposure of children was unacceptable and in contravention with the Croatian Journalists' Code of Honour and media regulations. She invited the media to stop publishing photographs of and details about children's private lives and she also urged for a removal from online versions of the press of the photographs and postings that might be detrimental in the future to the children involved, appealing to the media to put the interests of the missing children first when reporting on them. She reminded that the disclosure of a child's identity was warranted only until the child is found. In disclosing information about a child, the media must take care not to disclose intimate personal details about the child, his or her family situation and relationships, nor speculate about the possible "guilt" or responsibility of other minors for the child's disappearance, as such actions are harmful to the child. The involvement and assistance provided by the media are extremely valuable particularly in mobilising the general public with the aim of locating and protecting the missing children. But, once the child is found, further media reporting on the case should, as a rule, cease. If a journalist suspects that the system has failed in a particular case and wants to explore the case further and inform the public about the weakness in the system, he or she must take the necessary measures to fully protect the identity of the child. The Ombudsperson for Children has invited the media to stop publishing photographs of children who have already been found and to remove inappropriate content pertaining to such children from their online versions. Nevertheless, some of the media continued to expose the involved children even after being invited by the Ombudsperson not to do so. The Ombudsperson for Children reported these cases to the journalists' Council of Honour, which issued warnings to relevant journalists and editors-in-chief.

Bearing in mind the aforementioned, it is vital to take a wholesome approach to cases of missing children and to ensure a committed full professional and institutional attention to each case of a child gone missing. The Office of the Ombudsperson for Children therefore supports activities aimed at strengthening the cooperation among the police, social welfare system, health care system, educational system and NGOs, designing preventive programmes for children and young people to prevent the causes related to the phenomenon of missing children, empowering experts in educational, social welfare and health care systems, enhancing the capacities of the 116 000 hotline for missing children (training and supervision for call recipients, procedure manuals) and creating the conditions for the introduction of the Amber Alert system in Croatia. The Office also supports the development of the missing child protocol and monitors the activities of the working group in charge of its development.

The protocol is planned to regulate all the phases of the procedures taken by each participant involved in the process of search for a missing child, from reporting, through search, exchange of information, to the provision of support and assistance to parents (legal guardians) and the child after he or she has been found. The issues that remain to be regulated are the protection of children's personal data, the obligation of a timely removal from the Internet of data about the child once the child is found, the keeping of a uniform database on missing children and monitoring of its implementation. But most importantly, it is vital to ensure cooperation between all the institutions involved in the cases of missing children to eliminate the weaknesses identified in the system's response to cases of missing children.

Key words: missing children, Ombudsperson for Children, cooperation of experts, the role of the media

Ljiljana Mikšaj Todorović

*Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za kriminologiju
University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Department of Criminology
E-mail: ljiljana.miksaj-todorovic@erf.hr*

RAZLOZI, MOTIVI I OKOLNOSTI NESTANKA DJECE U RH

Mnogo ljudi u svijetu nestane svake godine, a njihova subbina često ostane nepoznata. U Europi je približno 250.000 djece godišnje prijavljeno kao nestalo (Morewitz, Sturdy Colls, 2016). U Sjedinjenim američkim državama otvoreno je 84.134 slučaja nestanka u NCIC, na kraju 2013. godine. Godišnje je oko 35.000 ljudi prijavljeno nestalima u Australiji, od čega 65% onih mlađih od 18 godina (Australian Federal Police, no date).

Praktičari, službenici koji provode zakone, istraživači i obitelji u mnogim zemljama već su proširili svoja znanja kako o pitanjima obilježja osoba koje nestaju, tako i o najučinkovitijim tehnikama rješavanja slučajeva nestanka.

Dostupna literatura obrađuje ta pitanja u različitim smjerovima. Najčešće studije odnose se na:

- incidenciju (James, Anderson & Putt, 2008; Henderson, Henderson & Kiernan, 2000; Plass, Finkelhor & Hotaling, 1997; Swanton & Wilson, 1989....)
- forenzičke studije (Hutton, Buxton, Hammond & Potts, 2003; Taylor, 2001; Geberth, 1996; ...) i
- policijske vodiče/priručnike Standard Operating Procedure // GRAMPIAN Police: Missing Persons – Understanding, Planning, Responding (check lists for different types of missing Police Scotland: Missing Persons Investigations...)

Međutim, mnogo toga je u ovom području još potrebno učiniti. Prije svega, nužno je odrediti rizične čimbenike za nestale osobe. To se može učiniti uporabom širokog spektra bioloških, fizikalnih, antropoloških, socijalnih, psiholoških, ekonomskih, političkih, geografskih i povijesnih teorija i metoda. Također, potrebno je uporabiti najučinkovitije znanstvene i etičke metode za vođenje potrage za nestalim osobama imajući na umu uvjete u obitelji, zajednici, organizaciji, kulturi, religiji i politici, što sve utječe na takve radnje.

S ciljem pomoći u traženju takvih odgovora provedeno je istraživanje o nestalim osobama u Republici Hrvatskoj. Ovaj rad je dio prve faze tog projekta koji se provodi na Edukacijsko – rehabilitacijskom fakultetu (voditeljica: Mikšaj – Todorović, 2013). Projektom su obuhvaćene nestale osobe svih dobi, a dobne skupine uspoređivane su prema različitim kriterijima.

Uzorak u studiji uključivao je 1724 slučaja nestalih osoba prijavljenih policiji za trogodišnje razdoblje (2010 – 2012), a reprezentira 34% svih prijavljenih slučajeva (ukupno 5 406). Podaci su prikupljeni u 6 policijskih uprava (Zagreb, Rijeka, Split, Osijek, Virovitica i Gospić), od ukupno 20 čime je osiguran reprezentativni uzorak udjela nestalih osoba i njihove distribucije na cjelokupnom teritoriju Republike Hrvatske. Podaci su prikupljeni pomoću upitnika pod nazivom traganje za nestalim osobama (Mikšaj-Todorović, Šuperina, Butorac, 2011) koji sadrži 417 varijabli grupiranih po područjima: obilježja nestalih

osoba, motivi, razlozi i okolnosti nestanka te policijske mjere i radnje u traganju.

U ovoj studiji, dio prijavljenih nestalih odraslih osoba čini 62% (uključujući 9,1% svih slučajeva, a nestale osobe su starije od 70 godina). Maloljetne nestale osobe čine 27,2%, djeca 10,2% uključujući samo 14 (0,8%) slučajeva u kojima su djeca bila mlađa od 10 godina.

Nestale osobe ženskog roda zastupljenije su u mlađoj dobi (djeca i malodobne osobe), a muške nestale osobe zastupljenije su u dobi između 25 i 65 godina starosti, dakle u radnoj dobi.

Psihološko-psihijatrijski status nestalih osoba nije detaljno zabilježen u policijskoj dokumentaciji (tek u oko 50% slučajeva). Dok je kod odraslih zabilježen veći dijapazon psihičkih problema ili čak i službenih psihijatrijskih dijagnoza, za djecu i mlade karakterističan je nedostatak fizičkih teškoća i bolesti neuro-vegetativne prirode.

U ovoj studiji, motivi, razlozi i okolnosti nestanka ispitani su pomoću 34 varijable. Pored bom ovih varijabli po dobi, pokazalo se da najmlađe skupine (do 20 godina starosti) pokazuju tipične motive i razloge nestanka, poput: mladalačkog buntovništva, sklonosti avanturizmu, skitnje, konzumiranja alkohola i svojevoljnog napuštanja doma.

Način na koji policijski službenici vode evidencije o nestalim osobama (od prijave nestanka do ishoda) vrlo je koristan i u većini slučajeva dovoljan za početnu, hitnu, odgovarajuću i učinkovitu potragu za nestalim osobama. Tako se u ovoj studiji pokazalo da su prikupljeni podaci prilično dobro identificirali motive, razloge i okolnosti nestanka u 80% slučajeva. Tu se pokazalo da su sociološke determinante predominantno odgovorne za nestanak.

Podaci su pokazali da su prijavitelji nestanka uglavnom članovi obitelji. U 17,6% slučajeva to su odgojni domovi različitih vrsta, u 15,7% slučajeva to su psihijatrijske bolnice, a u 4,6% slučajeva to su druge osobe.

Vrijeme između nestanka i prijave uglavnom je kratko (do dva dana) dok je u tek u 11,7% slučajeva ono dulje od 3 dana.

Od trenutka prijave, u roku od 24 sata pronađeno je 61% nestalih, dok je ukupan broj pozitivno riješenih slučajeva bio 97%.

U idućoj fazi, ovaj projekt će biti dopunjena novim podacima, a detaljnije analize bit će načinjene za skupinu djece i mlađih.

Ključne riječi: nestale osobe, djeca, motivi, razlozi, okolnosti, policija, traganje

REASONS, MOTIVES AND CIRCUMSTANCES OF MISSING CHILDREN IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Many people go missing each year, and their fate often remains unknown. In Europe, approximately 250.000 children are reported missing annually (Morewitz, Sturdy Colls, 2016). In the USA, 84.136 active missing persons records were maintained in the national Crime Information Center (NCIC) on december 31, 2013 (NCIC Missing Person and Unidentified person Statistics for 2013.) About 35.000 individuals are reported missing in Australia on an annual basis (65% younger than 18) (Australian Federal Police, no date).

Practitioners, law enforcement personnel, researchers and families in many countries have expanded our knowledge of (1) the issues surrounding missing persons and (2) the most effective techniques for solving missing persons cases.

The available literature addresses this issue in different discourses.

Most prevalent are studies/analysis of:

- incidence (James, Anderson & Putt, 2008; Henderson, Henderson & Kiernan, 2000; Plass, Finkelhor & Hotaling, 1997; Swanton & Wilson, 1989....)
- forensic studies (Hutton, Buxton, Hammond & Potts, 2003; Taylor, 2001; Geberth, 1996 ...)
- police guidance manuals – Police Scotland: Missing Persons Investigations- Standard Operating Procedure // GRAMPIAN Police: Missing Persons – Understanding, Planing, Responding (check lists for different types of missing persons) ...

But, there is much more we need to do in this area. First of all, it is necessary to determine missing persons risk factors. This can be done only by use a range of biological, physical, anthropological, social, psychological, economical, political, geographical and historical theories and methods.

We also need to use the most effective scientific and ethical methods for conducting missing person investigation and take into consideration: family, community, organizational, cultural, religious, and political conditions that impact upon this inquiries.

In order to assist in the search for such responses, a survey was conducted on missing persons in the Republic of Croatia. This paper is part of the first phase of this project carried out at the Faculty of Education and Rehabilitation Sciences (project leader: Mikšaj-Todorović, 2013). The project involved missing persons of all ages, and age groups were compared according to different criteria.

The sample used in the study included 1724 cases of missing persons reported to the police between 2010 and 2012, representing 34.2% of the total number of reported missing persons in Croatia. Data gathered came from six police directorates (out of the total 20) provided a representative sample of the rate of missing persons reporting and its distribution across the territory of Croatia.

Relevant data were gathered using the Search for Missing persons questionnaire with 417 variables grouped so as to assess the incidence, characteristics, motives, reasons and circumstances bearing on the disappearance of the missing persons and on the ensuing police action.

In this study, the segment of the reported missing adults constitutes 62.6%, with 9.1% of all cases relating to persons over 70 years of age. Juveniles make up 27.2%, children 10.2%, with only 14 (0.8%) reported cases of missing children under the age of 10.

Age and gender have a statistically significant relationship. Given the percentages of women and men in the total sample, women are significantly more often represented at young age (children and juveniles), and men in all categories between ages 25 and 65, covering the working male population. The psychological and psychiatric status of missing persons is not detailed in the police documentation (only in about 50% of the cases). The greatest differences among age groups are produced by certain tendency of the oldest group to suffer from dementia and partially from anxiety and depression more than others. Also, the adult group (25 and more) mostly differs from younger groups regarding the presence of wide range of mental illness. Finally, the youngest group of missing persons differs from the others regarding the absence of physical difficulties that are not of neurodegenerative diseases nature.

In this study motives, reasons and circumstances of disappearance were determined using 34 variables. The comparison of these variables by age has shown that the most of the difference stem from the tendency of the youngest group (up to 20 years old) to show more typical motives and reasons for disappearance such as teenage rebellion, love of adventure, loitering, alcohol, consumption and left home voluntarily.

The way police officers keep records of missing persons (from the date of the disappearance to the outcome) is quite useful and in most cases it is sufficient for the initial, urgent, relevant and efficient search for the missing person. Evidence to support this may be found in the data collected in this study indicating that the police records were able to identify the motives, reasons and circumstances of disappearance from the reporter in about 80% cases. The study shows that social determinants were predominantly responsible for the disappearance.

Data showed that the most frequent reporters in this study were parents and blood relatives. In 17.6% of cases, these are reform schools for children and juveniles of different types, in 15.7% of cases are psychiatric hospitals, and in 4.6% of cases are other persons.

The time between the disappearance and the reporting is mostly short (up to two days), whereas in 11.7% of cases it is longer than 3 days.

From the moment of the police received the report, 61% of missing persons were found within 24 hours, while the total number of solved cases was 97%.

In the next phase, this project will be supplemented with new data, and more detailed analysis will be made for a group of children and young people.

Key words: missing, children, motives, reasons, circumstances, police, search

Ivana Zadro

*Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
Republic of Croatia, Ministry of Demography, Family, Youth and Social Policy
E-mail: Ivana.Zadro@mdomsp.hr*

BJEGOVI DJECE IZ DOMOVA SOCIJALNE SKRBI

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi, korisnici sustava socijalne skrbi koji su mlađi od 18 godina su:

- djeca bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi,
- djeca žrtve obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja,
- djeca žrtve trgovanja ljudima,
- djeca s teškoćama u razvoju,
- djeca s problemima u ponašanju,
- djeca bez pratičnje koja se zatekne izvan svog mesta svog prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja su odgovorna skrbiti o njima,
- djeca strani državljeni koja se zateknu na teritoriju Republike Hrvatske bez roditelja ili druge odrasle osobe koja su odgovorna skrbiti o njima.

Navedeni korisnici smatraju se najranjivijom skupinom korisnika sustava socijalne skrbi. Kao najvažniji dokument koji obvezuje Republiku Hrvatsku u zaštiti prava djece ističe se Konvencija o pravima djeteta, ali kada je riječ o skrbi koju sustav socijalne skrbi pruža djeci, podjednaki značaj ima i Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja. Na navedenim konvencijama temelji se nacionalni zakonodavni okvir prema kojima su ustanove socijalne skrbi dužne postupati.

Odgovornost društva je pružiti odgovarajuću zaštitu osobnih prava i dobrobiti djece i pružiti im odgovarajuću skrb kroz ustanove socijalne skrbi. Sustav socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj s naročitom pažnjom se odnosi prema djeci koja su odvojena ili izdvojena iz vlastite obitelji i kojima se pružaju socijalne usluge smještaja ili organiziranog stanovanja. Razlog tome je što su upravo ta djeca od najranije životne dobi izložena nasilju, traumatskim iskustvima i višestrukim traumatizacijama, odrastaju u okruženju u kojem nerijetko postoji međugeneracijski prijenos nasilja, imaju teškoće u ostvarivanju povjerenja i pozitivnih odnosa te su prisutna višestruka oštećenja, poput oštećenja metalnog zdravlja, intelektualna oštećenja i iskazivanja različitih oblika problema u ponašanju.

U Republici Hrvatskoj postoji ukupno 98 pružatelja socijalnih usluga za djecu, od čega je 35 pružatelja socijalnih usluga kojima je osnivač Republika Hrvatska, te 63 pružatelja socijalnih usluga drugih osnivača. Za potrebe analize bjegova djece koja su u skrbi ovog Ministarstva, prikupljeni su podaci o bjegovima djece od ukupno 69 pružatelja socijalnih usluga koji su pružali uslugu smještaja i/ili organiziranog stanovanja u 2017. godini.

Od ukupnog broja pružatelja usluga, 24 su pružatelja usluga smještaja i/ili organiziranog stanovanja za djecu bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, 11 pružatelja usluga za djecu s problemima

u ponašanju, 24 pružatelja usluga za djecu s teškoćama u razvoju, 10 pružatelja usluga za žrtve obiteljskog nasilja te jedan pružatelj usluga za žrtve trgovanja ljudima.

Podaci o nestaloj djeci prikupljani su sukladno kategorijama nestale djece:

1. djeca u bijegu,
2. djeca oteta od strane roditelja,
3. djeca oteta od strane trećih osoba
4. zgubljena, ozlijeđena i druga nestala djeca

Osim podataka po kategorijama nestale djece, prikupljani su podaci specifični za sam sustav socijalne skrbi, odnosno prema korisničkim skupinama djece kojima se pružaju socijalne usluge:

1. djeca bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi
2. djeca s teškoćama u razvoju
3. djeca s problemima u ponašanju
4. djeca žrtve obiteljskog nasilja
5. djeca žrtve trgovanja ljudima
6. djeca bez pratnje

te su posebno kategorizirani podaci s obzirom spol i na dob djece:

1. djeca koja su mlađa od 10 godina
2. djeca između 10. i 14. godine života
3. djeca između 14. i 18. godine života

Rezultati analize pokazuju kako je tijekom 2016. godine zabilježeno ukupno 1.397 bjegova djece kojima se pružaju socijalne usluge, od čega je 9,4% bjegova djece s teškoćama u razvoju, 2,3% bjegova djece bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi te 88,3% bjegova djece s problemima u ponašanju. Među djecom s teškoćama u razvoju najčešći su bjegovi djece muškog spola (89%) u dobi od 14. do 18. godine života (87%). Među djecom bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi najčešći su bjegovi djece ženskog spola (72%), a podjednako su učestali bjegovi djece u dobi između 10. i 14. godine života i bjegovi djece u dobi između 14. i 18. godine života. Među djecom s problemima u ponašanju češći su bjegovi djece muškog spola (55%) u dobi od 14. do 18. godine života (97%).

U prezentaciji će biti predstavljeni podaci o bjegovima djece kojima se pružala usluga smještaja i organiziranog stanovanja u 2017. godini.

U situacijama bijega i nestanka djeteta, ishod ovisi o jasno definiranim ulogama i podjelama odgovornosti svih ključnih dionika unutar sustava socijalne skrbi, ali i međuresornoj suradnji sa policijom, pravosuđem i drugima te njihovoj zajedničkoj pravovremenoj reakciji.

Ključne riječi: nestala djeca, bjegovi, socijalna skrb, pružatelji socijalnih usluga

RUNAWAYS FROM SOCIAL CARE INSTITUTIONS

According to Social Welfare Law, social welfare system beneficiaries under age of 18 are:

- children without parents or without adequate parental care,
- children - victims of domestic, peer or other violence,
- children - victims of trafficking,
- children with developmental difficulties,
- children with behavioural problems,
- unaccompanied children who are found outside their place of residence without supervision of parents or other adult responsible for them,
- unaccompanied children.

They are considered the most vulnerable group of beneficiaries of social welfare system. Social responsibility is to provide adequate protection of the rights of the child, amongst others, thru social service providers. Convention on the Rights of the Child is emphasized as the most important document binding on the Republic of Croatia in the protection of children's rights but as far as concerns the social welfare system, The Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment is equally important. These Conventions are based on the national legislative framework under which social welfare institutions are obliged to act. The social welfare system with special care refers to children who are separated from their own families and are accommodated with social services providers. Those children are exposed from their early childhood to violence, traumatic experiences and multiple traumas. In addition, they grow up in an environment with intergenerational transmission of violence; have difficulty in gaining trust or building positive relationships; have multiple disorders such as mental health problems, intellectual disabilities and expression of various forms of behavioural problems.

Republic of Croatia has 98 social service providers for children, of which 35 are social service providers founded by State and 63 others social services providers. For the purposes of analysing missing children from social services providers, Ministry of Demography, Family, Youth and Social Policy collected data from 69 providers of accommodation and/or organized housing for children in 2017. From the latter providers, 24 of them provide social services for children without parents or without adequate parental care, 11 social services providers are for children with behavioural problems, 24 providers are for children with disabilities, 10 providers are for victims of domestic violence and one provider is for victims of trafficking.

Collected data is in accordance with the categories of missing children:

1. Runaways
2. International parental abduction
3. Abduction by a third person
4. Lost, injured or otherwise missing children.

In addition to the latter, collected data is also in accordance with social welfare system beneficiaries:

1. children without parents or without adequate parental care
2. children with developmental difficulties
3. children with behavioural problems
4. children - victims of domestic violence
5. children - victims of trafficking
6. unaccompanied children

Further, collected data is in regarding children's gender and age:

1. children under 10 years of age
2. children between 10 and 14 years of age
3. children between 14 and 18 years of age

The results of the analysis from 2016 show 1.397 runaways from social services providers, of which 9,4% are children with developmental difficulties, 2,3% are children without parents or without adequate parental care, and 88, % children are with behavioural problems. Among children with developmental disabilities, the most common runaways are males (89%) and between the 14 and 18 of age (87%). Among children without parents or without adequate parental care, 72% of females are the most commonly runaways but are equally frequent runaways between 10 and 14 years of age between 14 and 18 years of age. Among children with behavioural problems, males are more common runaways (55%) and between 14 and 18 years of age (97%). The presentation Missing children entrusted to social services providers present the analysis of missing children from social services providers in 2017.

When a child is missing or is a runaway, the outcome depends on clearly defined roles and responsibilities of all key stakeholders within the social welfare system, as well as interagency cooperation between the social services providers, social care centers, police, judiciary and others and their prompt responses and actions.

Key words: missing children, runaways, social welfare system, social services providers

Ines Pavičić

NGO Astra, Srbija
E-mail: ip@astrara.rs

PROVISION OF SUPPORT TO MISSING CHILDREN – HOW CAN ORGANISATION OF CIVIL SOCIETY CONTRIBUTE?

The main aim of this presentation is to give an overview of the current societal response to the missing child problem in Serbia with special emphasis to the role of the NGO Astra as an organisation of a civil society. In addition, one case of good practice will be presented.

Hotline for missing children in Serbia became functional in 2012 and is run by NGO Astra. Since that time, Astra received 2408 phone calls and provided some kind of help or service to 93 children. It provides administrative and emotional support to the missing children and their parents, and help in contacts with authorities as well. ASTRA collects all data relevant for the missing child case (name, date of birth, address, circumstances of disappearance, images of the child etc.) and have strict policies regarding exposure of its clients. Organizations must consult with and get approval from relevant authorities before disseminating to the wider public any picture of and/or information on a missing child. In cases of missing children, with parental approval and approval given from the police, ASTRA can publish photo of the child in order to contribute to more effective search for a missing child.

In Serbia the police is responsible for every missing children case. Adequate response to the missing child situation requires good cooperation of the relevant stakeholders – governmental and non-governmental organisations. Memorandums of understanding are usual form of defining roles and/or responsibilities in joint actions. ASTRA signed Memorandum of Understanding with the Ministry of Interior for work on the cases of missing children and to improve the search for and support to families and children. One of the main tasks of NGOs who are running hotline for missing children is visibility. Through different communication channels ASTRA inform children about 116 000 hotline services. On every 25th of May, International Missing Children Day, ASTRA prepare event for children (theater play, workshop for children, concert). In 2015, ASTRA organized public event in the Belgrade center. The event included children theater play, children choir and children music band. During the event ASTRA staff talked to parents and shared with them the role and the services that we provide through 116 000 line. For teens, periodically ASTRA organizes workshops in primary schools and high schools in order to raise awareness about 116000 Hotline, services and problem of missing children in our country. ASTRA has a good communication with other CSO's who are working with children, so we use their channels for the promotion and communication, too. Another way of communication are appearances in national and local media related to children (television broadcasting, radio broadcasting).

ASTRA also provides assistance to parents of babies who have disappeared in maternity hospitals in Serbia. ASTRA already received 240 reports of missing babies. These are parents who claim that their baby has been born healthy, but medical staff told them that the child died, not even allowing them to see a child. They often have suspicious on trafficking in babies or illegal abductions. Unfortunately, the government in Serbia still didn't finish the law which defines police teams for investigating these cases and set the compensation for the parents.

During the session it will be presented one of the examples of good practices in work of European number of missing children 116000 in Serbia. Migrant crisis in Balkan region increased number of calls about children separated from their families. Quick reactions are always mandatory in these cases and involvement of national and international actors.

One of the fastest closed cases ASTRA received was in 2016 when Afghani family separated crossing the border between Bulgaria and Serbia. Part of the family that reached center for refugees in Belgrade asked for help. Based on information received from mother ASTRA immediately called one of the nearest contact points for missing children in police. In few hours police stopped the car that children were in and called us. Children were escorted to bus station which led them to refugee center. Children were successfully reunited with family in just a few hours from calling 116000 in Serbia.

Key words: NGO Astra, missing children, hotline, example of good practice

PRUŽANJE PODRŠKE NESTALOJ DJECI – KAKO ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA MOŽE DOPRINIJETI?

Glavni cilj ove prezentacije je pregled aktualnog društvenog odgovora na problem nestale djece u Srbiji s posebnim naglaskom na ulogu NVO Astra, kao organizacije civilnog društva. Također, prezentirat će se jedan slučaj dobre prakse.

Telefonska linija za nestalu djecu je u Srbiji postala funkcionalna 2012. godine i vodi ju NVO Astra. Od tog vremena, Astra je primila 2408 poziva i pružila neku vrstu pomoći ili usluge za 93 djece. Organizacija pruža administrativnu i emocionalnu podršku djeci i njihovim obiteljima te im pomaže u kontaktu s nadležnim tijelima. Astra prikuplja sve podatke relevantne za slučaj nestalog djeteta (ime, datum rođenja, adresa, okolnosti nestanka, fotografije djeteta itd.) i ima vrlo strogu politiku u odnosu na otkrivanje informacija o svojim klijentima. Organizacija se mora konzultirati i dobiti suglasnost od relevantnih tijela prije otkrivanja bilo kakvih informacija ili fotografija djeteta široj javnosti. U slučaju nestalog djeteta, uz roditeljsku suglasnost i suglasnost policije, Astra može objaviti fotografiju djeteta u svrhu doprinosa učinkovitijoj potrazi za djetetom.

U Srbiji je policija odgovorna organizacija u slučajevima nestanaka djece. Adekvatan odgovor u situaciji nestanka djeteta zahtijeva dobru suradnju relevantnih dionika – vladinih i nevladinih organizacija. Sporazumi o suradnji su uobičajeni oblik definiranja uloga i/ili odgovornosti u zajedničkim aktivnostima. Astra je potpisala Sporazum o suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova u slučajevima nestale djece s ciljem poboljšanja potrage za nestalom djecom i podrške obiteljima i djeci. Jedna od glavnih zadaća nevladinih organizacija koje vode liniju za nestalu djecu je njihova vidljivost. Astra informira djecu o uslugama linije 116 000 kroz različite kanale. Svake godine, 25. svibnja, povodom Međunarodnog dana nestale djece, Astra organizira različite događaje za djecu (dramsku predstave, radionice za djecu, koncerte). U 2015. godini je Astra organizirala javni događaj u centru Beograda. Događaj je uključivao dječju dramsku predstavu, nastup dječjeg zbora i dječjeg muzičkog sastava. Tijekom ovih aktivnosti osoblje Astre je razgovaralo s roditeljima i informiralo ih o ulozi i uslugama koje pruža kroz 116 000 liniju. Astra povremeno organizira radionice za učenike osnovnih i srednjih škola s ciljem osvještavanja o postojanju linije 116 000, uslugama i problemu nestale djece u našoj državi. Astra ima dobru komunikaciju sa drugim organizacijama civilnog društva koje rade s djecom pa tako koriste i njihove kanale za promociju i komunikaciju. Jedan od dodatnih načina komunikacije je i sudjelovanje u javnim nastupima u nacionalnim i lokalnim medijima u programima namjenjenima djeci (TV programi, radijske emisije).

Astra također pruža pomoći roditeljima čija su djeca nestala na porodiljnim odjelima bolnica u Srbiji. Astra je do sada zaprimila 240 dojava o nestaloj novorođenčadi. Riječ je o roditeljima koji tvrde da su njihova djeca rođena zdrava, no liječničko osoblje im je reklo da su djeca umrla, ne dozvoljavajući im da vide dijete. Takvi roditelji često sumnjaju na trgovanje novorođenčadi ili ilegalne otmice djece. Na žalost, Vlada Srbije još uvijek nije donijela zakon kojim definira policijske timove za istraživanje ovakvih slučajeva i kompenzaciju za roditelje.

U prezentaciji će biti prikazan jedan slučaj dobre prakse u radu europskog broja za nestalu djecu 116 000 u Srbiji. Migrantska kriza u balkanskoj regiji je dovela do povećanja broja poziva o djeci odvojenoj od roditelja. Brze reakcije i uključenost nacionalnih i međunarodnih aktera su uvijek obvezne u ovakvim slučajevima.

Jedan od najbrže riješenih slučajeva koje je Astra imala tijekom 2016. godine je bio slučaj kada se jedna afganistska obitelj razdvojila prelazeći granicu između Bugarske i Srbije. Dio obitelji je došao do Centra za izbjeglice u Beogradu i zatražio pomoć. Temeljem informacija koje je dobila od majke, Astra je odmah nazvala najbližu kontakt osobu za nestalu djecu u policiji. Unutar nekoliko sati policija je zaustavila automobil u kojem su bila djeca i nazvala Astru. Djeca su autobusom poslana do izbjegličkog centra i uspješno spojena s obitelji u okviru svega nekoliko sati od poziva liniji 116 000 u Srbiji.

Ključne riječi: NVO Astra, nestala djeca, telefonska linija pomoći, primjer dobre prakse

Maryna Lypovetska

NGO Magnolia, Ukraine
E-mail: lugovaya966@gmail.com

CHILD SAFETY - JOINT RESPONSIBILITY: UKRAINIAN EXPERIENCE

The main aim of this presentation is to give an overview of the current societal response to the missing children problem in Ukraine with special emphasis to preventive work with internally displaced children after beginning of armed conflict.

NGO “Magnolia” was founded in 2005 as a public initiative by a group of journalists who have teamed up in order to protect the rights of vulnerable children and families.

Hotline for missing children in Ukraine became functional in 2014 and is run by NGO “Magnolia”.

NGO “Magnolia” is offering help to parents/responsible persons in search for missing children, providing them with: psychological, legal, social assistance and conducting media campaigns to prevent the disappearance of children. The hotline call center operators constantly cooperate with Juvenile Police for search of missing children.

The effectiveness of search for the missing child depends very much on aid from the informed public - the more people know about the disappearance of the child, the more likely to find a witness who will report important information to the 116000 hotline.

For such a large-scale information of the public, after getting parental approval and approval given from the Police, NGO “Magnolia” creates media products about the missing children in different forms, which then are placed in the printed media, networks of outdoor advertising agencies and indoor TV, on Internet sites and social networks.

Except that, NGO “Magnolia” creates a 5-minutes TV-program with circumstances of disappearance, images of the child and parents’ appeal to the community. The program is voluntary shown on 43 Ukrainian TV-channels.

In order to provide a feedback from people regarding search for missing children, computerized accounting of appeals, a Geoinformation system 116000 of the IAM (Interior Affairs Ministry) (GIS 116000) has been set.

GIS 116000 has ensured access of NGO “Magnolia” to search records of the Ukrainian IAM’s database of missing children, and on the other hand has enabled the NGO “Magnolia” to make entries from the parents of missing children reported through the 116000 hotline.

GIS 116000 is posted on the Internet and is open to public access.

By 2 of July due to Magnolia’s collaboration with the public, the media and the police they had managed to track down 1,711 missing children.

Since the armed conflict begun in Ukraine in 2014, the number of missing children in Ukraine grows up with every year from 4573 in 2015 to 9125 in 2017.

More than 1,000 children have left their families or institutions in occupied territories and were temporary displaced in controlled Ukraine territory. But hostilities continues and children still live in state-owned care institutions. A lot of those children have relatives at the occupied territories and to get back to them, children ran away voluntarily from institutions and try to get to the occupied Donetsk. There are minefields, military zones, the “contact line” on their way, which poses the most serious threat to their lives and health.

In 2015 the new Department of Juvenile Police was created. Prevention of cases of child runaways, neglect and homelessness, labor and sexual exploitation was one of it's main tasks. But the new staff of this Department did not have enough experience of such work, there was no appropriate methodological support for preventive work with children, there was poor communication between police officers and local child services, education authorities and non-governmental organizations.

During the presentation it will be presented one of the examples of good practices NGO “Magnolia” in preventive work with missing children in Ukraine and it will be shown how important is cooperation with Police, local child services, education authorities.

Key words: missing children, Ukraine, 116000 Hotline, internally displaced children, Magnolia

SIGURNOST DJECE – ZAJEDNIČKA ODGOVORNOST: UKRAJINSKO ISKUSTVO

Glavni cilj ove prezentacije je prikaz aktualnog društvenog odgovora na problem nestale djece u Ukrajini s posebnim naglaskom na preventivni rad sa interno razmještenom djecom nakon početka oružanog sukoba.

Nevladina organizacija „Magnolia“ je osnovana 2005. godine kao javna inicijativa skupine novinara koji su se udružili s ciljem zaštite prava vulnerabilne djece i obitelji.

Telefonska linija za nestalu djecu je uspostavljena 2014. godine i vodi ju NVO „Magnolia“.

NVO „Magnolia“ nudi pomoć roditeljima/odgovornim osobama u potragama za nestalom djecom osiguravajući im psihološku, pravnu i socijalnu pomoć te provodi medijske kampanje za prevenciju nestanaka djece. Pozivni centar je u stalnoj suradnji s policijskim odjelom koji postupa u slučajevima nestanaka djece.

Učinkovitost potraga za nestalom djecom značajno ovisi o pomoći javnosti – što više ljudi zna za nestanak djeteta, to je veća vjerojatnost da će postojati neki svjedok koji će dojaviti značajnu informaciju 116 000 liniji.

U svrhu informiranja javnosti, a nakon dobivanja pristanka od roditelja i policije, NVO „Magnolia“ kreira medijske sadržaje o nestalom djetetu u različitim oblicima koji se objavljaju u tiskanim medijima, mrežama marketinških agencija, TV-u, na mrežnim stranicama i društvenim mrežama.

Osim navedenog, NVO „Magnolia“ kreira 5-minutni TV program sa informacijama o okolnostima nestanka djeteta, fotografijama djeteta i roditeljskim pozivom zajednici. Program se dobrovoljno prikazuje na 43 ukrajinska TV kanala.

U svrhu dobivanja povratnih informacija od javnosti u odnosu na potragu za nestalim djetetom, uspostavljen je kompjutorizirani geoinformacijski sustav (GIS 116 000) koji koristi Ministarstvo unutarnjih poslova.

GIS 116 000 omogućava NVO „Magnolia“ pretraživanje podataka iz baze podataka ukrajinskog MUP-a o nestaloj djeci te, s druge strane, omogućava unos podataka dobivenih od roditelja preko pozivnog centra 116 000 linije.

GIS 116 000 je postavljen na Internet i javno je dostupan.

Do 2. srpnja 2018. godine, kao rezultat suradnje između Magnolie i javnosti, medija i policije, nađeno je 1.711 djece.

Od početka oružanog sukoba u Ukrajini 2014. godine, broj nestale djece raste svake godine i to od 4573 djece 2015. godine do 9125 djece 2017. godine.

Više od 1.000 djece je napustilo svoje obitelji ili institucije na okupiranim teritorijima i privremeno su razmješteni na kontrolirani ukrajinski teritorij. No, sukobi se nastavljaju i djeca još uvijek žive u državnim institucijama skrbi. Dosta ove djece ima rođakinu na okupiranim područjima i, kako bi im se

vratili, bježe iz institucija i nastoje se vratiti u okupirani Donjesk. Na njihovom putu se nalaze minska polja, vojna područja i „kontaktne linije“ što predstavlja značajnu ugrozu za njihove živote i zdravlje. U okviru MUP-a je 2015. godine ustrojen novi Odjel za maloljetnike. Jedna od glavnih zadaća ovog odjela je prevencija bjegova djece, zapuštanja i beskućništva te radnog i seksualnog iskorištavanja. No, novo osoblje ovog Odjela nije imalo dovoljno iskustva u ovom području, nije postojala prikladna metodološka podrška za preventivni rad s djecom te nije postojala dobra komunikacija između policijskih službenika i službi za djecu u lokalnoj zajednici, obrazovnih službi i nevladinih organizacija.

U okviru ove prezentacije, bit će predstavljen jedan primjer dobre prakse NVO „Magnolia“ u preventivnom radu s nestalom djecom u Ukrajini te će biti pokazano koliko je važna suradnja s policijom, službama za djecu u lokalnoj zajednici i obrazovnih službi.

Ključne riječi: nestala djeca, Ukrajina, 116 ooo linija pomoći, interno razmještena djeca, Magnolia

Eleni Petsa

NGO The Smile of the Child, Greece

E-mail: petsaelena@yahoo.gr

THE SMILE OF THE CHILD - EXAMPLES OF GOOD PRACTICE IN PROVISION OF SUPPORT TO MISSING CHILDREN

Our presentation will begin with a short description of the Organization, its history and main actions, in particular in the field of direct intervention.

“The Smile of the Child” is the largest internationally recognized non-profit, Non-Governmental Organization in Greece in the critical field of child protection, support of children and families with children in need, as well as free public health service for children, both in prevention and treatment. The Organization was created in 1996 by Costas Yannopoulos, President of the Board of Directors, inspired by the wish of well-being for all children in the world, expressed by his ten-year old son Andreas in his diary, before he succumbed to brain cancer. Over its 22 years of activity “The Smile of the Child” has made a difference for more than 1.350.000 children and their families.

The operational commitment of “The Smile of the Child” is structured along four main objectives and main target groups of children in need of protection and care: children in poverty or threatened by poverty, missing children, children with serious health problems and children victims of any form of violence. “The Smile of the Child” operates services all across Greece that are coordinated by Centers for Direct Social Intervention (CDSIs), ensuring the necessary interconnection and regional implementation of all services at the operational and organizational levels. There are twelve (12) such Centers across Greece (Athens, Thessaloniki, Patras, Larissa, Chania, Heraklio, Korinthos, Halkida, Kavala, Kerkyra, Tripoli) that mobilize and coordinate all actions and services to assist children in need or at risk, in cooperation with all relevant authorities and institutions, nationally as well as internationally.

The main operation of the CDSIs includes the three (3) Lines that “The Smile of the Child” runs, namely, 1) the National Helpline for Children SOS 1056, 2) the European Hotline for Missing Children 116 000 and 3) the European Helpline for Children and Adolescents 116 111.

The presentation will then shift to the area of missing children in particular, and the European Hotline for Missing Children 116 000. The hotline was established in 2008, it operates 24 hours a day, 7 days a week, is toll free from both landlines and mobiles, and is staffed with professional Social Workers and Psychologists (hotline operators/case managers). The call centers of the 116000 hotline are located in 6 cities around Greece, but are interconnected as one, and the hotline’s purpose is the prevention of the phenomenon of missing children, as well as providing support to children who have gone missing and their families. Among others, Amber Alert Hellas, a key tool used in specific cases of missing children, and the significant role it plays while searching of a missing minor will also be examined.

Afterwards, a short introduction to the European Helpline for Children and Adolescents 116 111 will be given, its role in counseling of parents and children and why it is important in the field of missing children.

During our presentation, we will also present one of our case studies and demonstrate, through a real example, the good and no so useful practices while working on a case.

Finally, we will present our EU-funded project “SAFE” which is targeted to the field of missing children. The main objective of the project is the enhancement of a structured, integrated and holistic approach towards the response to cases of missing children via the collaboration between European Hotline for Missing Children 116000 and all relevant governmental agencies as well as non-governmental agencies and other relevant organizations, including Search and Rescue Teams.

Key words: “The Smile of the Child”, Greece, hotline for missing children, Amber Alert Hellas, helpline for children and adolescents, SAFE project

THE SMILE OF THE CHILD – PRIMJERI DOBRE PRAKSE U PRUŽANJU PODRŠKE NESTALOJ DJECI

Naša će prezentacija početi s kratkim opisom organizacije, njenom poviješću i glavnim aktivnostima, posebice u području neposrednih intervencija.

„The smile of the Child“ (Osmijeh djeteta) je najveća međunarodno prepoznata neprofitna, nevladina organizacija u Grčkoj u području zaštite djece, podrške djeci i obiteljima s djecom u riziku, kao i u području besplatne zdravstvene zaštite djece, kako u prevenciji, tako i u liječenju. Organizaciju je 1996. godine osnovao Costas Yannopoulos, predsjednik Upravnog odbora, inspiriran željom za dobrobiti sve djece u svijetu koju je izrazio njegov 10-godišnji sin Andreas u svom dnevniku prije nego što je podlegao karcinomu mozga. Tijekom 22 godine funkcioniranja, „The Smile of the Child“ je napravila razliku za više od 1.350 djece i njihovih obitelji.

Operativno opredjeljenje „The Smile of the Child“ strukturirano je kroz četiri glavna cilja i glavne ciljane skupine djece kojima je potrebna zaštita i skrb: siromašna djeca ili djeca kojoj prijeti siromaštvo, nestala djeca, djeca sa ozbiljnim zdravstvenim problemima te djeca žrtve bilo kojeg oblika nasilja. „The Smile of the Child“ pruža usluge diljem Grčke u koordinaciji s centrima za neposredne socijalne intervencije, osiguravajući neophodnu međusobnu povezanost i regionalnu implementaciju svih usluga na operativnoj i organizacijskoj razini. Postoji dvanaest takvih centara diljem Grčke (Atena, Thessaloniki, Patras, Larissa, Chania, Heraklio, Korinthos, Halkida, Kavala, Kerkyra, Tripoli) koji mobiliziraju i koordiniraju sve aktivnosti i usluge u pomoći djeci u potrebi ili u riziku, a u suradnji s relevantnim službama i institucijama, kako na nacionalnoj, tako i na međunarodnoj razini.

Glavne aktivnosti organizacije uključuju tri telefonske linije koje vode: 1) nacionalna linija pomoći za djecu SOS 1056, 2) europska linija pomoći za nestalu djecu 116 000 i 3) europska linija pomoći za djecu i mlade 116 111.

Drugi dio prezentacije odnosi se na područje nestale djece i europsku liniju pomoći 116 000. Ova linija je ustanovljena 2008. godine, funkcioniра 24 sata dnevno, sedam dana u tjednu, besplatna je za pozivatelje s fiksnih i mobilnih linija i vode je socijalni radnici i psiholozi (operatori i voditelji slučajeva). Pozivni centri 116 000 linije smješteni su u šest gradova diljem Grčke i međusobno su povezani. Svrha ove linije je prevencija fenomena nestanaka djece, kao i pružanje podrške nestaloj djeci i njihovim obiteljima. Osim navedenog, analizirat će se i Amber Alert Hellas, sustav koji se koristi u specifičnim slučajevima nestale djece, posebice njegova značajna uloga u traženju nestalog djeteta. Nadalje, prikazat će se europska linija pomoći za djecu i mlade 116 111 i to njena uloga u savjetovanju roditelja i djece, kao i njen značaj u području problema nestale djece.

U okviru prezentacije će biti prikazan jedan slučaj kroz koji će biti demonstrirane dobre i ne baš dobre prakse u radu na slučaju. U posljednjem dijelu prezentacije ćemo predstaviti SAFE projekt koji financira EU, a koji se bavi problemom nestale djece. Glavni cilj projekta je poboljšanje strukturiranog, integriranog i holističkog pristupa odgovora u slučajevima nestanaka djece kroz suradnju europske linije pomoći za nestalu djecu 116 000 i svih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija, uključujući i timove za potrage i spašavanje.

Ključne riječi: „The Smile of the Child“, Grčka, linija za nestalu djecu, Amber Alert Grčka, linija za djecu i mlade, SAFE projekt

Marina Mandić

MUP RH

E-mail: marina.mandic@mup.hr

POSTOJEĆI SUSTAV EVIDENTIRANJA NESTANAKA U RH: NACIONALNA EVIDENCIJA NESTALIH OSOBA

Okolnosti nastanka Nacionalne evidencije nestalih osoba

U ljetu 2011. jedna je tema zauzela sve naslovnice i uvukla se u sva kućanstva Republike Hrvatske: Nestanak maloljetne Antonije Bilić!

Svaki korak policije, svaku mjeru i radnju koju je poduzela bila je podložna kritikama i komentarima stručne javnosti, ali i svakog građanina laika. Jedno se pitanje nije moglo zaobići: za kolikim brojem ljudi hrvatska policija traga, kakva je dobna struktura tih ljudi, koji su im motivi, jesu li svi žrtve kaznenih djela, ima li mjesta panici? Ali i najvažnije od svih pitanja: može li šira zajednica na kvalitetan način sudjelovati i doprinijeti bržem pronalasku nestalih osoba?

Na ta i na mnoga druga pitanja odgovor je dao NENO! Akronim iza kojeg se krije Ministarstvo unutarnjih poslova RH i interaktivni portal **Nacionalna Evidencija Nestalih Osoba - NENO**.

Nacionalna evidencija nestalih osoba predstavljena je široj javnosti uoči Dana policije u rujnu 2011., a dostupna je na adresi www.nestali.hr.

Jedinstvena je to evidencija u Republici Hrvatskoj i šire, a koja sadrži lako pretražive profile osoba čiji je nestanak prijavljen hrvatskoj policiji.

Kako je bilo prije

Prije uspostave Nacionalne evidencije nestalih osoba MUP RH je na svojim internetskim stranicama u rubrici Potrage/Nestale osobe imao objavljenih oko 80-tak profila nestalih osoba za čiju objavu je postojala izričita suglasnost članova obitelji ili skrbnika.

Tako uvjetovan način objave profila nestalih osoba za kojima policija traga bio je sumnju u rad policije, odnosno išao u prilog prevladavajućem mišljenju javnosti da policija ozbiljne korake u traganju poduzima tek nakon što je uključe javnost i mediji.

Naravno da tomu nije tako! Ali takvo mišljenje javnosti je i jasna poruka kako je javnost nedovoljno upoznata s mjerama i radnjama koje policija poduzima prilikom traganja za nestalim osobama; kako su u javnosti prisutni mnogi mitovi o proceduri prijave nestanaka te kako je javnost potrebno dodatno senzibilizirati i educirati o problematici nestalih osoba.

Ovlast objave osobnih podataka prilikom traganja

Po pribavljenom mišljenju Agencije za zaštitu osobnih podataka i Pravobraniteljice za djecu (kada se radi o objavi osobnih podataka djece) Ministarstvo unutarnjih poslova odlučilo se na objavu svih profila osoba čiji je nestanak prijavljen hrvatskoj policiji, bez obzira postoji li izričiti pristanak prijavitelja nestanka u Zapisniku o prijavi nestanka osobe ili ne.

Naime, sukladno Općoj uredbi o zaštiti osobnih podataka koja je na snazi od 25. svibnja 2018. (do tada je vrijedio Zakon o zaštiti osobnih podataka, Narodne novine 103/03, 118/06, 41/08, 130/11, 106/12) osobni podaci (od kojih se sastoji svaki profil nestale osobe) moraju biti točni i ažurni, te se moraju obrađivati zakonito, pošteno i transparentno s obzirom na ispitanika.

Zakonitost obrade propisana je posebnim propisom, Zakonom o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine 76/09, 92/14), sukladno kojem je policija, izvršavajući policijske poslove zaštite života, prava, slobode, sigurnosti i nepovredivosti osobe, ovlaštena tragati za nestalim osobama.

Odnosno, preneseno u odredbe Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka, obrada osobnih podataka je zakonita ako je nužna:

- kako bi se zaštitili ključni/vitalni interesi ispitanika ili druge fizičke osobe (čl. 6. st. 1. točka d),
- za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti voditelja obrade (čl. 6. st. 1. točka e) i
- za zaštitu životno važnih interesa ispitanika ili drugog pojedinca ako ispitanik fizički ili pravno nije u mogućnosti dati privolu (čl. 9. st. 2 t. c).

Članovi obitelji ili druga osoba u svojstvu prijavitelja nestanka ne mogu imati veća prava nego sama nestala osoba u odnosu na njegove osobne podatke. Jedino policija nema nikakav interes prema nestaloj osobi nego pronaći ju.

U odnosu na objavu djetetovih osobnih podataka u smislu traganja za nestalim djetetom Pravobraniteljica za djecu svoje mišljenje temelji na čl. 3. Konvencije o pravima djeteta prema kojem u svim postupanjima koja se odnose na djecu, neovisno o tome tko ih poduzima, najbolji interes djeteta ima prioritet. Sukladno tome objavljivanje djetetovih osobnih podataka i fotografije zbog obavljanja policijskih poslova ne predstavlja povredu djetetovih prava na privatnost neovisno o tome je li obitelj dala ili uskratila pristanak za objavu tih podataka. Interes djeteta je njegov pronalazak.

Profil nestale osobe

Svaki profil nestale osobe sadrži osobne podatke (ime, prezime, spol, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, adresu prebivališta, osobni opis, specifične osobne karakteristike po kojima je osobu moguće raspoznati, fotografiju osobe) te napomenu koja sadrži okolnosti nestanka koje mogu biti od koristi javnosti. Također posebno se navodi podatak koja je policijska uprava, od njih zo u Republici Hrvatskoj, zadužena za postupanja u konkretnom nestanku.

Uvažavajući zaštitu dostojanstva i pravo na privatnost svake osobe, bez obzira na eventualna saznanja, ne objavljaju se podaci koji bi diskriminirali, etiketirali ili stigmatizirali nestalu osobu kao što su npr.

raniji bjegovi, sklonost alkoholizmu ili prostituciji, promiskuitet, obiteljske prilike i slično. Objavljeni profili nestalih osoba lako su pretraživi po nekoliko kriterija: po imenu i prezimenu nestale osobe, po abecednom redu, po vremenu nestanka osobe, po dobi nestale osobe, po nadležnoj policijskoj upravi i slično.

Sastavni dio svakog profila je QR kod (Quick Response code) koji služi lakšem dijeljenju informacija, a PDF letak generiran je u svaki profil nestale osobe te je jednostavnim ispisom letak sa svim relevantnim podacima o nestaloj osobi spremjan za distribuciju u javnosti.

Spominjemo ga na posljednjem mjestu, ali najvažniji dio svakog profila jest mogućnost dojave korisnih saznanja o nestaloj osobi na čijem se profilu trenutačno nalazimo. To se čini kroz ispunjavanje obrasca Imate informacije o nestalom? Dakle, svaka osoba, iz udobnosti vlastitiog naslonjača i bez odlaska u policijsku postaju, može dojaviti korisne informacije o konkretnoj nestaloj osobi. Korisne i provjerljive informacije će u najkraćem mogućem roku biti proslijeđene na provjeru na teren odnosno u policijsku upravu koja traga za osobom.

Kako nastaje profil nestale osobe

Prijava nestanka osobe podnosi se osobno u najbližoj policijskoj postaji i podnositelj prijave potpisuje Zapisnik o prijavi nestanka osobe. Nestanak osobe može prijaviti svatko tko ima saznanja ili opravdanu sumnju da je određena osoba nestala. Kad su u pitanju djeca i maloljetnici prijavu o nestanku podnosi roditelj, zakonski zastupnik ili skrbnik.

Na temelju prikupljenih podataka iz Zapisnika o prijavi nestanka osobe kao i iz razgovora s prijaviteljem ispunjava se kratka tabela koju policijska postaja na dodatnu provjeru i objavu dostavlja liniji rada odnosa s javnošću policijske uprave. Oni su potom zaduženi za izradu profila, njegovu aktivaciju, ali i pravovremenu deaktivaciju profila po pronalasku osobe.

Aktivacija i deaktivacija profila nestalih osoba u skladu je s raspisanim traganjima u Informacijskom sustavu MUP-a RH (IS MUP).

Mitovi, savjeti, prevencija...

Nacionalna evidencija nestalih osoba, pored profila nestalih osoba, kroz svoje rubrike pruža odgovore na pitanja tko su nestale osobe, tko sve može prijaviti nestanak, kakva je procedura prijave te što je sve korisno znati prilikom prijave nestanka, ali i rasvijetljava mitove koji su do tada postojali u javnosti. Roditeljima daje upozorenja o rizičnim ponašanjima djeteta koja mogu dovesti do nestanka te druge korisne savjete kako poboljšati komunikaciju i spriječiti nestanak.

Nacionalna evidencija nestalih osoba koristan je alat i policijskim službenicima i građanima koji se žele uključiti u traganje, a evidentirali smo i upite stranih policija koji su evidenciju pronašli online i njom se koristili.

Hvala vam što tragate s nama!

Ključne riječi: nestale osobe, traganje, evidencija, policija, osobni podaci, savjeti

THE EXISTING SYSTEM FOR RECORDING MISSING PERSONS IN THE REPUBLIC OF CROATIA: NATIONAL MISSING PERSONS REGISTER

The background to the development of the National Missing Persons Register

In the summer of 2011, there was one topic on all front pages of newspapers, widely discussed in all households in the Republic of Croatia: the disappearance of minor Antonija Bilić!

Every step the police made, every measure and action they took became the subject to criticism and comments not only by the professional public, but also by every lay citizen. There was a question that one could not avoid: How many people does the Croatian police search for, what is their age structure, what are their motives, are they all victims of crimes, is there any room for panic? But the most important question was: Can the wider community participate in a better way and contribute to the faster finding of missing persons?

NENO provided answers not only to those questions but to many more! **NENO** is the Croatian acronym for the National Missing Persons Register, an interactive portal of the Croatian Ministry of the Interior. The National Missing Persons Register was presented to the general public on the eve of the Day of Police in September 2011, and it can be found at www.nestali.hr.

This is a unique register in the Republic of Croatia and beyond. It contains profiles of persons reported missing to the Croatian police that can be easily searched through.

How was it before

Before the establishment of the National Missing Persons Register, there were around 80 profiles of missing persons published on the website of the Croatian Ministry of the Interior under Search for/ Missing Persons category. The express consent to publish those profiles had been given by their family members or guardians.

Such a pre-conditioned way of publishing profiles of missing persons that the police were searching for led to some doubts in the work of the police, and supported the prevailing opinion of the public that the police take serious steps in search operations only once the public and media get involved. This is by all means not so! But such a public opinion is also a clear message that the public is insufficiently acquainted with the measures and actions taken by the police when searching for missing persons; that there are many myths in the public about the procedure for reporting missing persons and that the public needs to be further educated and its awareness raised about the issue of missing persons.

The authority to disclose personal data when searching for missing persons

Upon obtaining the opinion of the Personal Data Protection Agency and the Ombudsperson for Children (when it comes to the disclosure of personal data of children), the Ministry of the Interior decided to publish all profiles of persons reported missing to the Croatian police, irrespective of whether the person reporting them missing provided express consent in the Missing Persons Report or not.

In particular, pursuant to the General Data Protection Regulation that has been in force since 25 May 2018 (until then the Personal Data Protection Act, Official Gazette 103/03, 118/06, 41/08, 130/11, 106/12 was in force) personal data (that make up each missing person's profile) have to be accurate and up to date, and have to be processed in a lawful, fair and transparent manner with regard to the data subject.

The lawfulness of data processing is prescribed by a separate piece of legislation, the Police Duties and Powers Act (Official Gazette 76/09, 92/14). Pursuant to this Act, when fulfilling police duties with regard to the protection of life, rights, freedom, safety and integrity of a person, the police are authorised to search after missing persons.

Or, according to the provisions of the General Data Protection Regulation, personal data processing is lawful where it is necessary to:

- protect key/vital interests of the data subject or of another natural person (Article 6, paragraph 1, item d),
- carry out tasks of public interest or when exercising official authority of the controller (Article 6, paragraph 1, item e), and
- protect vital interests of the data subject or of another individual where the data subject is physically or legally incapable of giving consent (Article 9, paragraph 2, item c).

Family members or another person reporting the missing person cannot have more rights than the missing persons themselves with regard to their personal data. The police are the only one not having any interest with regard to the missing person but to find that person.

As regards the disclosure of child's personal data when searching for a missing child, the opinion of the Ombudsman for children is based on Article 3 of the Convention on the Rights of the Child. According to this Article, in all actions concerning children, irrespective of the authority undertaking them, the best interests of the child are a primary consideration. Accordingly, the disclosure of child's personal data and photos for the purpose of policing is not a violation of the child's right to privacy irrespective of whether the family has given or refused to give their consent for the disclosure of those data. It is in the interest of the child to be found.

A missing person's profile

Every missing person's profile contains personal data (first name, surname, sex, date and place of birth, nationality, residence address, personal description, specific personal characteristics that help recognize that person, person's photo) and a note indicating to the circumstances of the person's disappearance that could be helpful to the public. There is also information about which police administration, out of 20 police administrations in the Republic of Croatia, is competent for taking action in that specific missing person's case.

While acknowledging the protection of dignity and the right to privacy of each person, regardless of any information that the police might be aware of, they do not disclose any data that would discriminate, put label on or stigmatize a missing person, such as for example previous tendency to run away, addiction to alcohol or prostitution, promiscuity, family circumstances, and similar.

The published profiles of missing persons can easily be searched through according to several criteria: missing person's first name and surname, alphabetical order, the time of person's disappearance, the person's age, the competent police administration and similar.

The essential part of each profile is a QR code (Quick Response code) that enables easier sharing of information. There is also a PDF leaflet in each missing person's profile. The leaflet containing all relevant information on a missing person can be easily printed out which makes it ready to be distributed to the public.

And finally, the last but the most important part of each profile is the possibility to provide useful information about the missing person whose profile we are searching through. This can be done by filling in a form entitled Do you have any information about the missing person? Thus, anyone can provide useful information on a particular missing person from the comfort of their own home without visiting a police station. Useful and verifiable information will be forwarded for verification on the ground to the police administration searching for that missing person within the shortest possible period of time.

The development of a missing person's profile

A missing person is reported in person at the nearest police station where the person reporting signs a Missing Persons Report. Anyone who has any information or reasonable doubt that a particular person has gone missing can report it. Missing children and minors are reported by parents, legal representatives or guardians.

Based on the information from the Missing Persons Report, and the interview with the person reporting a missing person, the police fill in a short table. The police station then sends this table for further verification and publication to the public relations office of the relevant police administration. It is then their duty to make a profile, activate it and subsequently deactivate it in due time once the person is found. The activation and deactivation of profiles of missing persons is done according to missing persons notifications in the Information System of the Croatian Ministry of the Interior (Mol IS).

Myths, advice, prevention...

In addition to profiles missing of persons, the National Missing Persons Register provides answers to questions on who the missing persons are, who can report them missing, what the reporting procedure is, and what might be useful to know when reporting someone missing. It also helps destroy the so far existing myths among the public and provides warnings to parents on child's risk behaviour that might lead to the child's disappearance, and other useful advice on how to improve communication and prevent someone's disappearance.

The National Missing Persons Register is a useful tool both for police officers and citizens who are willing to join the search operation. We have also recorded inquiries by foreign police services that have found the register online and used it.

Thank you for searching with us!

Key words: missing persons, search, register, police, personal data, advice

Marko Pavić

MUP RH

E-mail: mpavic5@mup.hr

ULOGA I ZNAČAJ POLICIJE U PODUZIMANJU MJERA TRAGANJA ZA NESTALOM DJECOM

U Republici Hrvatskoj je od 1996. godine unutar kriminalističke policije ustrojena specijalizirana linija rada za postupanja u slučajevima maloljetničke delinkvencije i kriminaliteta na štetu mlađeži i obitelji. Od samih začetaka ove specijalizirane policije u fokusu postupanja su osim kaznenopravne zaštite djece i iznimno rizična ponašanja udaljenja djece iz roditeljskih domova i bijegova djece iz odgojnih ustanova, odnosno svi pojavnici nestanaka djece. Posljedice navedenih rizičnih ponašanja su činjenje kaznenih djela od strane djece ili pak situacije u kojoj djeca postaju žrtve kaznenih djela, obzirom se radi o posebno ranjivoj skupini društva.

Tijekom rasvjetljavanja okolnosti nestanaka djece u policijskim postupanjima naglašeno je načelo hitnosti te je svako kriminalističko istraživanje žurno i provodi se bez ikakve odgode. Slučajevima se pristupa s posebnom pažnjom, neovisno o činjenicama koje možda u prvim stadijima postupanja ukazuju na niski rizik od posljedica po nestalo dijete, kako se ne bi propustilo obaviti one radnje i prikupiti činjenice do kojih se ne bi moglo kasnije doći. Pronalasku svakog djeteta se posvećuje posebna pažnja i angažiranost policijskih službenika.

Nestanak djeteta se može prijaviti osobno u najbližoj policijskoj postaji, a podnositelj prijave potpisuje Zapisnik o nestanku osobe. Nestanak može prijaviti svatko tko ima saznanja ili opravdanu sumnju da je određena osoba nestala. Nestanak djeteta može prijaviti roditelj, zakonski zastupnik ili skrbnik, kao i zaposlenik odgojne ustanove ukoliko se radi o bijegu iz odgojne ustanove. Nestanak djeteta policiji se prijavljuje bez odgađanja.

Kod zaprimanja prijava nestanka policijski službenici prikupljaju identifikacijske podatke, podatke o osobnom opisu i odjeći u koju je osoba bila odjevena u trenutku nestanka, fotografiju osobe, traže dnevниke, bilješke ili oproštajno pismo, podatke o školovanju, mjestu i vremenu nestanka, podatke o osobama koje su zadnje bile u kontaktu s nestalom osobom, podatke o mogućim motivima nestanka, korisna saznanja o uobičajenim svakodnevnim kretanjima i navikama osobe, podatke o mjestima koja posjećuje, osobama s kojima se druži, adresama prijatelja i poznanika, broj mobitela koji koristi nestala osoba, podatke o korištenju profila na društvenim mrežama i drugo.

Policija za nestalom osobom na nacionalnoj razini raspisuje potragu, a svi policijski službenici u Republici Hrvatskoj se upoznaju o prijavama nestalih osoba te sukladno raspoloživim operativnim podacima sudjeluju u traganju, traži se pomoć medija, a profil se objavljuje u Nacionalnoj evidenciji nestalih osoba. Traganje završava tek kada se osoba pronađe. Ulaskom Republike Hrvatske u Shengenski sustav potraga se istovremeno raspisuje i u SIS II sustavu, odnosno ukoliko se raspolaze saznanjima da se nestala osoba nalazi izvan zemalja članica EU, raspisuje se međunarodna objava.

Tijekom traganja za nestalim osobama policijski službenici vrše preglede mjesta nestanka i boravka osobe, obavljaju preglede mogućih smjerova kretanja nestale osobe koji su za nju uobičajeni te na

tim mjestima obavljaju terenske provjere, odnosno prikupljaju obavijesti od građana, pregledavaju osobne stvari kao i elektroničke medije korištene radi korespondencije i/ili komunikacije, traže raspoložive podatke o komunikaciji i zadnjoj poznatoj lokaciji od GSM operatera, izvršavaju provjere u cilju utvrđivanja da li je nestala osoba učinila kakve pripreme za svoj odlazak ili je nestala nenadano bez stvari od kojih se nikada ne bi odvajala, prikupljaju obavijesti od članova obitelji, prijatelja, poznanika i drugih osoba iz životnog okruženja nestale osobe o uobičajenim mjestima zadržavanja te načinu i stilu života, vrše provjere putem otvorenih izvora na Internetu, po mogućnosti prikupljaju saznanja o mogućem motivu nestanka i drugo.

Za provjere izvan Republike Hrvatske koriste se kanali međunarodne policijske suradnje.

Policijski službenici, imajući u vidu sve prikupljene obavijesti misaono i realno pokušavaju rekonstruirati kretanje i mesta zadržavanja nestale osobe prije prijavljenog nestanka. Također se vrše provjere i kroz određene policijske evidencije, u medicinskim ustanovama, školskom sustavu, pritvorskom i zatvorskom sustavu, carini, pri centrima za socijalnu skrb, suradnja s karitativnim centrima i drugim udrušugama građana humanitarnog karaktera, organizacijama civilnog društva i slično.

Najveći broj nestalih osoba se svojevoljno udaljio iz mjesta stanovanja i na njihovu štetu nije počinjeno nikakvo kazneno djelo, niti su oni za to vrijeme činili kaznena djela. Međutim nisu svi nestanci osoba isti. Nestanak mladića koji se više puta udaljavao od kuće, koji često izbiva zbog zajedničkih putovanja s prijateljima, ne kategorizira se isto kao i nestanak djevojke koja se nije vratila iz škole iako je najavila roditeljima da je krenula kući, čiji je mobitel isključen i koju su prijatelji vidjeli kako ulazi u vozilo nepoznate osobe. Obavijesti prikupljene o svim okolnostima nestanka osobe, usmjeravaju mјere, radnje i metode traganja koje će policija koristiti.

U Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2009. godine do 2017. godine, godišnje se prijavljuje od 700 do 1500 bjegova djece iz ustanova, te oko 500 udaljenja djece iz obiteljskih domova. Pokazatelji zasigurno ukazuju da dio nestanaka djece ostaje neprijavljen policiji.

Kako bi se u traganje za nestalim osobama uključio veći broj građana od kojih se mogu pribaviti korisna saznanja o mogućoj lokaciji nestale osobe Ministarstvo unutarnjih poslova je u rujnu 2011. godine realiziralo projekt web stranice NENO – Nacionalna evidencija nestalih osoba (www.nestali.hr).

Osim objave profila nestale osobe u Nacionalnoj evidenciji nestalih osoba, fotografija i obavijest o nestanku objavljuje se i u drugim javnim medijima.

Po pronalasku nestale osobe policija obavlja obavijesni razgovor s osobom tijekom kojeg se prikupljaju obavijesti u vezi okolnosti njezina nestanka/bijega; motivima i razlozima odlaska, o osobama i mjestima koje je kontaktirala i posjećivala, načinu preživljavanja kao i drugim okolnostima konkretnog slučaja nestanka, a sve u cilju utvrđivanja da li je osoba tijekom nestanka postala žrtva kaznenog djela ili je sama činila kaznena djela.

U predstojećem razdoblju kao izazove za policijska postupanja naročito se očekuju povećanja međunarodne suradnje u traganjima za nestalom djecom radi migracijskih kretanja, otvorenosti granica u EU, kao i postupanja u nestancima djece koja putem modernih tehnologija ostvaruju komunikaciju s nepoznatim osobama, tijekom koje komunikacije ih se namamljuje na susrete, a čime su djeca izrazito izložena riziku da postanu žrtve kaznenih djela.

Ključne riječi: djeca, nestanak, rizik, policija

ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE POLICE IN SEARCH FOR MISSING CHILDREN

In 1996 in Croatia a specialized criminal police unit was established for cases of juvenile delinquency and crimes against juveniles and family. Since the very beginning, this specialized policing focuses on legal protection of children, risky behavior, children leaving family home or escaping from juvenile correctional facilities, i.e. all types of situations involving children gone missing. Risky behavior may lead to children being either perpetrators or victims of crimes since it is exceptionally vulnerable social group.

Policing involving search for missing children is a matter of utmost urgency and criminal investigations are conducted without delay. The cases are handled with special care, even if first stages of investigation show low risk for the child, so as not to miss out on actions and information that later on would be difficult or impossible to conduct and collect. Special care and effort is invested by all police officers involved in the search for missing children.

One can personally report a child as missing at a nearest police station and sign the Missing Person Report. The absence can be reported by anyone having an available information or justified suspicion that the person is missing. A child can be reported missing by a parent, legal representative or guardian, as well as an employee of an educational institution if the child went missing therefrom. The person is reported to the police as missing without delay.

Filing the Missing Person Report involves police officers noting identity particulars for the missing child, physical description, clothes the child was wearing the last time seen, his/her photograph. They will also require a diary, notes or a suicide letter, information on schooling, place and time of the absence, information on persons who last contacted the missing person, information on possible reasons for absence, useful information on his/her usual, everyday habits and movements, information on places he/she visits, persons he/she keeps company with, addresses of friends and acquaintances, mobile phone number, information on social networks he/she visits etc.

The police will at national level issue a search notice after the missing person, and all police officers in Croatia receive the information on persons reported missing. In accordance with other operational information available, they participate in the search; the assistance of the media is requested and the profile of the missing person published in the National Records of Missing Persons. The search is over only after the person has been found. Since Croatia has entered the Schengen Information System, the search notice is simultaneously issued in the SIS II, and if there is information that the missing person is outside the EU Member States, an international search notice is issued.

The search for the missing person involves thorough searches of the site where the person was last seen, where he/she lived; they search possible routes, including those where the person has usually been seen. Here is where they perform field search, collect information from citizens, examine personal effects and electronic media used for correspondence and/or communication, and require available information on communication and last known location from the GSM operator. They also make checks on whether the person has made any preparations for the departure or disappeared suddenly without things he/she would never leave behind. They collect information from family members, friends, acquaintances and other persons from the missing person's environment, on his/her favorite hangouts and the way and style of life. In addition, searches are made using open sources

on Internet to establish possible reasons for the absence etc.

Checks outside Croatia are made through channels of international police cooperation.

On the basis of all collected information and data, police officers try to deduce and retrace movements and places where the person may have been before he/she had been reported missing. In addition, checks are made in police databases, medical care institutions, schools, detention and prison system, customs, social welfare centers, charity centers and other citizens' associations of humanitarian character, civil society organizations etc.

Most missing persons have left their residence of their own free will and no criminal offense has been committed against or by them. However, not all cases of missing persons are alike. The absence of a young man who has left home several times, who is frequently absent due to trips with his friends will not be categorized in the same way as the absence of a schoolgirl who has not returned home from school although she had told her parents that she was on her way home, whose mobile phone has been switched off and whom her friends saw getting into a car of an unknown person. This categorization dictates which actions and search methods will be used by the police.

Statistics for the period from 2009 to 2017 in Croatia display yearly average of 700 to 1,500 cases of children escaping from institutions and about 500 leaving family homes. Indicators also show that some absences go unreported.

In order to include as many citizens in the search as possible, since they may provide useful information on whereabouts of the missing person, in September 2011 the Ministry of the Interior initiated a website NENO project, which is the Croatian acronym for the National Records of Missing Persons (Nacionalna evidencija nestalih osoba - www.nestali.hr).

In addition to the publication of the person's profile in the National Records of Missing Persons (www.nestali.hr), photographs and notices are published in other public media as well.

When the missing person is found, the police conduct a detailed interview with him/her regarding the circumstances of the absence/escape from home, motives and reasons of his/her leaving, on persons and places he/she contacted and visited, what he/she did for living during that period, as well as other circumstances of the absence to establish whether he/she was a victim of a criminal offense or has committed one himself/herself.

In the upcoming period, the policing challenges in this area will call for strengthening international cooperation in search for missing children. The prevalent reasons are migrations and open interstate borders in the EU. Another challenge will be policing in handling cases of missing children who communicate with unknown persons using modern technologies, where they are especially vulnerable to being enticed and thus easily become victims of crime.

Key words: children, missing, absence, risk, police

Mirela Župan
Martina Drventić

*Sveučilište u Osijeku, Pravni fakultet
University of Osijek, Faculty of Law
E-mail: mzupan@pravos.hr*

PREKOGRANIČNO ODVOĐENJE I ZADRŽAVANJE DJECE - HRVATSKA PRAKSA I EUROPSKA OČEKIVANJA

Prekogranično roditeljsko odvođenje i zadržavanje djece posljedica je intenzivnih prekograničnih migracija radne snage, novih oblika životnih zajednica te nesređenih međusobnih pravnih odnosa roditelja, odnosno skrbnika djeteta. Hrvatska nadležna tijela u tim postupcima obvezuje međunarodni (Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980 (dalje: Haška konvencija o otmici djece), Konvencija o pravima djece 1989.) i regionalni - europski pravni okvir djelovanja (Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (dalje: Uredba Brussels IIbis); Povelja Europske unije o temeljnim pravima iz 2000.; Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950.) Polazište istraživanja je činjenica kako sustavna analiza kombinirane primjene međunarodnih, europskih i hrvatskih pravnih izvora u pogledu roditeljske otmice djece (unutar odnosno izvan EU) nikada nije učinjena i kako postoji potreba za prikupljanjem, obradom i analizom podataka koji će omogućiti objektivnu, kumulativnu i kvantitativnu analizu slučajeva, koja će biti javno dostupna, sa zadržanom anonimnošću. Angažmanom glavnog istraživača, suradnika, gosta istraživača te 4 doktoranda obradilo se postupanje četiri regionalno najveća općinska suda te nadležnih tijela u određenom razdoblju.

Surha istraživanja bila je potvrditi ili osporiti tvrdnju da nadležna hrvatska tijela pogrešno postupaju u predmetima prekograničnih otmica djece na način da se prikupe i znanstveno obrade predmeti općinskih sudova (Općinski građanski sud u Zagrebu, Općinski sud u Splitu, Općinski sud u Rijeci, Općinski sud u Osijeku) te postupanja drugih tijela u primjeni odredbi Haške konvencije o otmici djece te članaka 10. i 11. Uredbe Brussels IIbis, u postupcima započetim u razdoblju od srpnja 2013. do srpnja 2017.

Ciljevi istraživanja bili su:

1. Utvrditi broj i način rješavanja relevantnih predmeta:
  - a) anketiranjem dionika procesa pravosuđenja,
  - b) prikupljanjem anonimiziranih odluka nadležnih tijela.
2. Statistički i znanstveno analizirati pojedine odluke, izraditi sažetke i komentare.
3. Učiniti javno dostupnima rezultate:
  - a) široj hrvatskoj i međunarodnoj zainteresiranoj javnosti objavom na mrežnoj stranici www.pravos.unios.hr i INCADAT bazi,
  - b) izradom i objavom zaključaka s okruglog stola,
  - c) objavom tri znanstvena rada.

4. Uključiti:
  - a) inozemne znanstvenike (njihova znanja aplicirati na naše prilike),
  - b) istraživanje uputiti u referentni centar Max Planck instituta,
  - c) doktorande (vesti u proces znanstvenog istraživanja).
5. Unaprijediti rad nadležnih tijela kroz održavanje javnog okruglog stola te izradu dostupne baze znanstveno obrađenih odluka.
6. Pridonijeti zakonodavnom procesu.

Metodologija istraživanja podrazumijevala je korištenje metode analize i sinteze, induktivne i deduktivne te komparativne metode.

Radni plan i provedba istraživanja obuhvatili su:

- I. Izradu upitnika i anketiranje dionika procesa pravosuđenja u prekograničnim otmicama djece, prikupljanje odluka nadležnih tijela te poziv zainteresiranoj stručnoj javnosti na suradnju (sudovi, odvjetnici za djecu, središnje tijelo, centri za socijalnu skrb).
  - ✓ Ostvarena je suradnja sa općinskim sudovima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku na način da je omogućen uvid u spise i dostava pravomoćnih odluka u postupanjima po prekograničnim otmicama djece. Izrađen je upitnik sa 23 pitanja, koji je ispunilo 56 ispitanika.

II. Analizu prikupljenih predmeta, izrada statistike.

- ✓ Sve su odluke obrađene i načinjen je njihov sažetak. Podaci su obrađeni u formi varijabli podobnih za obradu u SPSS programu za društvena istraživanja. Svi parametri koji se ispituju u prijevodu na engleski jezik usuglašeni su s gostom istraživačem prof. Thalijom Kruger.
- ✓ Izabrane presude prevedene su na engleski jezik. Ostvarena je komunikacija sa Stalnim tajništvom Haške konferencije za međunarodno privatno pravo te su postupku objave prve odluke hrvatskih tijela na INCADAT-bazi www.incadat.com.

III-IV. Odlazak istraživača na Max Planck Institut; obradu recentne literature te sintezu istraživanja kroz izradu tri znanstvena rada.

- ✓ Istraživanja na temu projekta rađena su sustavno. Voditeljica, suradnica te doktorandi uključeni u projekt sudjelovali su u konferencijama, edukacijama, stručnim tijelima, u kojima stječu dodatne spoznaje koje će rezultate projekta pospješiti. Istočit će: radni posjet članova projektnog tima kabinetu predsjedavajućeg suca vijeća za prekogranične obiteljske predmete Suda pravde Europske unije u Luxembourg; radni posjet Max Planck Institutu u Luxembourg, gdje su u okviru aktivnosti međunarodnog seminara „Planiranje budućnosti za europske obitelji-EU Fam's“ otvorena brojna aktualna pitanja u području prekogranične otmice djece; istraživanje provedeno u Knjižnici Europa-Instituta Saarbrücken, brojna aktivna sudjelovanja na znanstvenim konferencijama i stručnim skupovima. Tri su člana projektnog tima bili članovi radne skupine za izradu implementacijskog zakona za Hašku konvenciju o otmice djece.

V. Organizaciju i analizu završnog znanstveno-stručnog okruglog stola s većim brojem sudionika (RH i inozemstvo).

- ✓ Preliminarni rezultati istraživanja sudske prakse pravodobno su dostavljeni predstavnicima: Vrhovnog suda Republike Hrvatske (sutkinja), Općinskog građanskog suda u Zagrebu (dvije sutkinje), Centar za socijalnu skrb Osijek (pravnica), Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlađe i socijalnu politiku Zagreb (voditeljica Službe za međunarodnu suradnju u području zaštite djece i koordinaciju sustava socijalne sigurnosti), Centar za nestalu i zlostavljanu djecu (psihologinja i pravnica) kao i gostu istraživaču. Oni su priredili osvrt na preliminarne rezultate, s obzirom na prirodu svoga radnog mjesta i zahtjeva u kojima se dotiču otmica djece. Rezultati upitnika prethodno su dostavljeni psihologinji Centra za nestalu i zlostavljanu djecu Osijek.
- ✓ Na okruglom stolu održanom 15. ožujka 2018. godine sudjelovalo je 34 pozvana sudionika, a njih 15 govorilo je na događaju. Svi govornici prihvatili su dostaviti svoje pisano očitovanje na rezultate istraživanja te će biti priređena elektronička publikacija na hrvatskom jeziku.

Sve navedene istraživačke radnje bile su usmjerenе ka utvrđivanju konkretnih odredbi odnosno pravnih praznina u odnosu na koje je postupanje naših nadležnih tijela: otežano odnosno neujednačeno (unutar RH ili neujednačeno u odnosu na praksu drugih država) ili odstupa od tumačenja Suda EU/ESLJP.

Rezultati istraživanja pokazali su kako se u relevantnom razdoblju na 4 istražena suda postupalo u 13 predmeta, u kojima je doneseno sveukupno 27 odluka. U prvom stupnju doneseno je 17 odluka, dok je 10 odluka doneseno u drugom stupnju. Najdulje zabilježeno trajanje postupka, mjereno od datuma zaprimanja zahtjeva na sud do datuma donošenja odluke, je 238 dana, a najkraće 22 dana. U 12 predmeta majka je protupravno odvela ili zadržala dijete, u 1 predmetu otac je zadržao dijete. U 4 predmeta kao povod otmici navodi se obiteljsko nasilje nad roditeljem koji je odveo ili zadržao dijete. Niti u jednom predmetu nije postignut sporazum o dobrovoljnem vraćanju djeteta.

U sveukupno 8 predmeta dijete je saslušano u postupku za vraćanje. U 6 predmeta sud je donio odluku koja je bila je u skladu s mišljenjem djeteta (povratak je odbijen). Od 8 predmeta u kojima je sud zatražio mišljenje CZSS-a, u 5 je mišljenje CZSS-a bilo kako je vraćanje djeteta protivno njegovom interesu, dok je u 3 predmeta mišljenje CZSS-a bilo neopredijeljeno u odnosu na zahtjev. U 5 odluka sud je donio odluku koja je bila u skladu s mišljenjem CZSS-a. U 2 predmeta sud je naložio vraćanje djeteta, dok je u 9 predmeta sud odbio povrat djeteta. U 1 predmetu sud je odbacio prijedlog kao nedopuslen, a u 1 obustavio postupak nakon što je utvrdio da se protustranka i dijete ne nalaze na području Republike Hrvatske. Sud je u 7 predmeta odluku o odbijanju povrata temeljio na čl. 13. st. 1. t. b), a u 2 predmeta na činjenici kako otmica nije nezakonita u smislu čl. 3. Konvencije.

Rezultati istraživanja ukazuju kako je u gotovo svim obrađenim predmetima majka roditelj koji protupravno odvede ili zadrži dijete, uz često navođenje obiteljskog nasilja kao povoda otmice. Dokazivanje postojanja nasilja, u postupku povodom zahtjeva za vraćanjem, pokazalo se dodatnim izazovom za sud koji odlučuje po zahtjevu. Nepostojanje predmeta u kojima je postignut sporazum stranaka ukazuje na potrebu dodatnog reguliranja instituta obiteljske medijacije u predmetima otmice, kao i obveza nadležnih tijela glede poticanja stranaka na medijaciju. Dobra praksa uočena je po pitanju saslušanja djeteta, gdje je u većini predmeta dijete je saslušano u postupku - od strane suca, posebnog skrbnika ili psihologa CZSS-a. Prilikom donošenja odluke o zahtjevu za povratom, sud se često oslanja na stručno mišljenje nadležnog CZSS-a, čemu nerijetko prethodi traženje suda da se

stručni tim očituje o tome je li povrat u interesu djeteta. Ovaj podatak otvara pitanje adekvatnosti prosuđivanja takvog pitanja od strane stručnih djelatnika CZSS-a s obzirom na pravne mehanizme predviđene Konvencijom o otmici djece. Zabilježen je veliki trend odbijanja zahtjeva za povratom, temeljen na postojanju ozbiljne opasnosti da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj, pri čemu je uočeno kako sudovi u europskim predmetima u obzir ne uzimaju relevantne odredbe Uredbe Brussels IIbis. Utvrđeno je kako trajanja postupanja premašuju preporučeni rok te se u većini poklapaju s rezultatima istraživanja postupanja država ugovornica, provođenog od strane Haške konferencije za međunarodno privatno pravo.

Zaključci okruglog stola ukazuju kako su određena postupanja administrativnih i sudske tijela pokazala pozivne rezultate, dok provedba ostalih postupanja ovisi o dodatnom uređenju implementacijskim propisom za Hašku konvenciju o otmici djece. U svrhu ubrzanja postupanja te pravilne primjene međunarodnog i europskog pravnog okvira, više je puta isticana potreba uvođenja koncentracije sudske nadležnosti i provođenje edukacije sudaca i stručnih djelatnika nadležnih tijela.

Ključne riječi: prekogranična, protupravna, otmica, dijete, EU

CROSS-BORDER REMOVAL AND RETENTION OF A CHILD – CROATIAN PRACTICE AND EUROPEAN EXPECTATIONS

Wrongful removal and retention of a child across the border comes as a result of intensive cross-border migrations, new forms of living communities and unsettled legal relationships of parents or guardians. Croatian authorities are obliged by the international (Hague Convention on International Child Abduction of 1980 (hereinafter: Child Abduction Convention), Convention on the Rights of the Child 1989) and EU legal framework (Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000 (hereinafter: Brussels IIbis Regulation), Charter of Fundamental Rights of the European Union of 2000, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950). The starting point of the research was that any academic analysis of the practice of Croatian competent authorities is lacking. Since no thorough research in this area has ever been conducted in Croatia, collecting, processing, analysing the data, and assuring their public availability, was completely justified. Engaging the researcher, collaborator, guest researcher and four doctoral students to this project ought to provide an overall scientific analysis of practice of 4 municipal courts and other competent authorities, in the specific period.

Aim of the research was to prove or rebut the fact that the Croatian competent authorities are acting falsely in the cross-border child abduction cases. Researchers intend to reach that aim by collecting and scientifically processing the cases of four municipal courts (Municipal Civil Court of Zagreb, Municipal Court of Split, Municipal Court of Rijeka, Municipal Court of Osijek) and also by analysing other authorities proceedings in application of the provisions of Child Abduction Convention, as well as Art 10 and 11 of the Brussels IIbis Regulation. Research relates to procedures initiated in period between July 2013 and July 2017.

Objectives of the research were to:

1. 1. Determine the number and manner of adjudicating in relevant cases:
  - a) by conducting a questionnaire among stakeholders of the justice process,
  - b) by collecting the anonymous decision of the competent authorities.
2. Statistically and scientifically analyze certain decisions; to make summaries and comments.
3. Enable publication of the results:
  - a) to the general Croatian and international interested public by publishing them on the web site www.pravos.unis.hr and INCADAT base,
  - b) by making and publishing the conclusions from the round table,
  - c) by publishing three scientific papers.
4. Involve:
  - a) foreign academics (to apply their knowledge on our circumstances),
  - b) to direct the research to the certain Max Planck Institute,
  - c) doctoral students (to be included in the scientific research process).

5. Improve the work of competent authorities by organizing the round table and making public the database of scientifically processes decisions.
6. Contribute to the legislative process.

The research methodology implied the use of method of analysis and synthesis; inductive, deductive and comparative methods.

The work plan and implementation of the research included:

I. Making of the questionnaire and interviewing the stakeholders of the justice process in cases of cross-border child abduction, collecting of the decision by the competent authorities and inviting the interested expert public to cooperate (courts, special guardians, central authority, centres for social welfare).

- ✓ The cooperation was established with the courts in Zagreb, Split, Rijeka and Osijek. The courts had provided the insight into the files and had submitted the final decisions issued in the child abduction proceedings. A questionnaire containing 23 questions was created and filled by the 56 examinees.

II. Analysis of the collected cases, making of the statistics.

- ✓ All decisions were processed and their summaries were made. The data were processed in the form of variables suitable for processing in the SPSS program for statistical analysis in social sciences. All the parameters examined, in the English translation, were agreed with the guest researcher prof. Thalia Kruger.
- ✓ The selected decisions were translated into English. Communication with the Permanent Bureau of the Hague Conference on International Private Law was achieved and the publishing of the decisions of Croatian authorities at INCADAT-base www.incadat.com has been in process.

III.-IV. Visitation to the Max Planck Institute, elaboration of the recent literature and synthesis of the research by writing of the three scientific papers.

- ✓ The research was done systematically. Head researcher, collaborator and doctoral students have attended the conferences, educations and expert bodies, where they had obtained additional knowing which had enhanced the research results. Some of the visits were: working visit of the members of research team to the cabinet of the president of the Chamber for cross-border family matters of the Court of Justice of European Union; working visit to the Max Planck Institute in Luxembourg where many current issues on cross-border child abduction were raised, in the framework of the international seminar “Planning the Future of Cross-border Families EUFam’s”; research conducted in the library of the Europa-Institut of the Saarland University in Saarbrücken; many active participations in the scientific conferences and expert meetings. Three member of the research team were members of the working group for drafting the act implementing the Child Abduction Convention.

V. Organization and analysis of the final scientific and professional round table with a larger number of participants (from Croatia and abroad).

- ✓ Preliminary results of the research on judicial practice were sent in advance to the representatives of: Supreme Court of the Republic of Croatia (judge), Municipal Civil Court in Zagreb (two judges), Centre for Social Welfare Osijek (lawyer), Ministry of Demography, Family, Youth and Social Policy (Head of the Service for International Cooperation in the field of Protection of Children and Coordination of Social Security), Centre for Missing and Exploited Children (psychologist and lawyer) and to the guest researcher. They had provided their reviews on the preliminary results, given to the nature of their workplace and requests in which they had been dealing with the child abduction. Results of the questioner were submitted to the psychologist of the Centre for Missing and Exploited Children.
- ✓ The round table held on 15 March 2018 was attended by the 34 invited participant and 15 of them had spoken on the event. All speakers agreed to submit their written review on the research result, which will be prepared for the electronic publication in the Croatian language.

The above mentioned research activities were focused to determine the specific provisions, i.e. legal gaps, in relation to which the acting of our competent authorities had been showed as difficult or uneven (within the Republic of Croatia or uneven in relation to the practice of other states) or had been deviated from the interpretation of the CJEU / ECHR.

Research results had shown that in the relevant research period the four investigated courts have dealt with 13 cases in which 27 decisions were made. 17 first-instance decisions were collected and processed and 10 second-instance decisions were rendered. The longest recorded duration of the trial, measured from the date of receipt of the request to the court up to the date of the decision, was 238 days, while the minimum was of 25 days. In 12 cases mother was the abducting parent, while in 1 this was the father. In 4 cases the abducting parent stated that a cause for abduction was a domestic violence performed by the other parent. None of the cases had ended with an agreement for voluntary return of the child.

It was found that in total of 8 cases the child was heard in the return procedure. In 6 cases court decision was compatible to the opinion of the child (return was refused). Out of 8 cases in which the court asked for a report of the Centre for Social Welfare, in 5 cases that report stated that the return would be contrary to the best interest of a child. In 3 cases the report was unclear in that respect. In 5 cases the court rendered a decision which corresponds to the delivered report and opinion of the Centre for Social Welfare. In 2 cases the court ordered the return of the child, in 9 cases the court rejected the return. In 1 case the court dismissed the motion as inadmissible and in 1 suspended the proceedings after finding that the counterpart and the child were not in the territory of the Republic of Croatia. The court grounded its decisions on refusing a return on Art 13(1)b) in 7 cases, as well on the ground that abduction was not illegal in terms of Article 3 of the Hague Convention, in 2 cases.

The research results indicate that in almost all cases processed the mother was the abducting parent, often raising a domestic violence as a cause of abduction. Proving the existence of the domestic violence had showed to be an additional challenge for the courts deciding on the return request. The lack of cases in which parties had reached an agreement points toward necessity of additional regulation of the family mediation in abduction cases and as well toward need for introducing the obligation of competent authorities to encourage parties to mediation. Good practice had been determined regarding the hearing of a child. In most cases observed the child was heard either by the judge, special guardian or psychologist from the Centre for Social Welfare. When deciding on return request the court had often relied on the opinion given by the Centre for Social Welfare. This was often preceded

by the court's asking of the Centre for Social Welfare to submit the opinion on whether the return is in the child's interest. This data raises a question of adequacy of the expert workers from Centre for Social Welfare to give such an opinion considering the legal mechanisms provided by the Child Abduction Convention. There is a great trend of refusing a return based on the existence of a grave risk that the return would expose a child to physical or psychological harm or otherwise place the child in an intolerable situation. It is noted that when issuing a non-return order, in European cases, the courts had not been taken into account the relevant provisions of the Brussels Ibis Regulation. It has been established that the duration of the proceedings had exceeded the recommended deadline. Still, in most cases they comply with the results of the survey on research on operation of the Hague Child Abduction Convention conducted by the Hague Conference on Private International Law.

Conclusions of the round table indicate that certain actions of administrative and judicial authorities have shown positive results, while the implementation of other actions depends on the additional arrangement expected in law implementing the Child Abduction Convention. In order to achieve the expeditious treatment and proper operation of the international and European legal framework the participant of the round table had emphasized the need for introduction of concentration of jurisdiction and for adequate training of judges and expert workers of the competent authorities.

Key words: cross-border, wrongful, abduction, child, EU

Dubravka Marušić

*Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, Hrvatska
Center for Missing and Exploited Children, Croatia
E-mail: dubravka@cnzd.org*

SKRB O DJECI BEZ PRATNJE U HRVATSKOJ – PRIKAZ REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Djeca bez pratnje u Republici Hrvatskoj pripadaju populaciji migranata i izbjeglica, većinom iz azijskih i afričkih zemalja opterećenih ratom i drugim pogibeljima. Riječ je o posebno ranjivoj i sve brojnijoj skupini djece, koja putuju sama bez zaštite roditelja ili zakonskog zastupnika, izložena različitim rizicima i stalnom strahovanju za vlastiti život. Zbog specifičnih potreba nužna im je posebna zaštita, od zbrinjavanja elementarnih osobnih potreba do pristupa pravima zajamčenima međunarodnim, europskim i nacionalnim dokumentima RH. No, u odnosu na standarde uspostavljene navedenim dokumentima, praksa u svijetu i u Hrvatskoj pokazuje drukčije lice.

Odjel za ekonomski i socijalni poslove Ujedinjenih naroda, procjenjuje kako broj osoba mlađih od 19 godina, koja žive izvan zemlje podrijetla, s 30 milijuna 1990. godine raste na 36 milijuna u 2017. godini. Posebno zabrinjava sve veći broj djece bez pratnje zadnjih nekoliko godina. Prema UNICEF-u od 2015.-2016. godine bilo je 5 puta više djece koja putuju sama nego u periodu 2010.-2011. godine. Eurostat je izvjestio da je 150 000 djece bez pratnje 2015. i 2016. podnijelo zahtjev za međunarodnu zaštitu u zemljama članicama EU. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova za period 2015.-2017. godine, u RH je 430 djece bez pratnje zatražilo međunarodnu zaštitu. Kao posljedica velike fluktuacije dolazaka i napuštanja Hrvatske, u prosjeku 30 djece bez pratnje boravi u Hrvatskoj, mjesечно. Prema Europolu, 2% od ukupnog broja nestale djece u 2015. godini te 7% u 2016. godini, činila su djeca bez pratnje. Samo 31% nestale djece bez pratnje bude nađeno. Navedeni podaci upućuju na razmjere njihove životne i brojnih drugih oblika ugroženosti.

Centar za nestalu i zlostavljanu djecu je proveo projekt „Djeca izbjeglice i migranti u Hrvatskoj“, uz podršku Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i u partnerstvu s organizacijom Save the Children. U sklopu tog projekta je početkom 2017. provedena obuhvatna procjena potreba za izgradnjom kapaciteta u hrvatskom sustavu skrbi o djeci bez pratnje. Glavni cilj procjene potreba je bio osigurati bolju zaštitu i intervencije kroz razvoj novih, obuhvatnih programa podrške i zaštite djece bez pratnje. Ključne točke procjene potreba obuhvaćale su: prava i potrebe djece, refleksiju na postojeću praksu, potrebe profesionalaca i viziju i planove za unapređenje prakse. Procjena potreba uključivala je analizu međunarodnih, europskih i nacionalnih dokumenata i terensko istraživanje u sustavu zaštite i skrbi o djeci bez pratnje u Hrvatskoj.

S obzirom na nedostatak znanja i podataka u ovom području te s ciljem dobivanja dubinskog uvida u iskustva i potrebe različitih dionika u sustavu brige o djeci bez pratnje u Hrvatskoj, primijenjen je kvalitativni istraživački pristup u provedbi terenskog istraživanja. Prilikom prikupljanja podataka koristila se metoda intervjua i razgovora u fokusnim grupama kojim su obuhvaćene: 2 predstavnice donositelja odluka (Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku), 12 stručnjaka u direktnom radu s djecom izbjeglicama i migrantima zaposlenih u ustanovama socijalne skrbi (N=7) i civilnom sektoru (N=5), 7 djece bez pratnje smještene u ustanovama

socijalne skrbi i Prihvatalištu za tražitelje međunarodne zaštite. Razvijene su tri odvojene grupe smjernica istraživanja, za fokusne grupe sa stručnjacima u neposrednom radu s djecom bez pratnje, za intervjuje s donositeljima odluka i sa samom djecom bez pratnje. Svim sudionicima objašnjena je svrha i cilj istraživanja te su svi dali pristanak na sudjelovanje i izrazili da su razumjeli okolnosti sudjelovanja.

Dakle, u procjeni potreba sudjelovala je ukupno 21 osoba: 14 odraslih i 7 djece bez pratnje. U uzorku odraslih osoba (donositelji odluka i stručnjaci) sudjelovalo je 10 žena i 4 muškarca, prosječno u dobi od 30 godina, a u grupi djece sudjelovali su isključivo dječaci/mladići u dobi od 15 do 17 godina starosti. Vidljivo je da u grupi „odraslih“ sudionika prevladavanju žene, a u grupi djece sudionici muškog spola. Značajno je istaknuti kako ovakva spolna struktura reflektira postojeće stanje u hrvatskoj praksi skrbi o djeci, jer među stručnim radnicima prevladavaju žene, a korisnici su češće dječaci. Navedene karakteristike, uz uvažavanje kulturnih specifičnosti i unapređenje kulturnih kompetencija, je također potrebno uzeti u obzir kod planiranja skrbi o djeci bez pratnje.

Za djecu bez pratnje u Hrvatskoj osigurava se smještaj u ustanovama socijalne skrbi. Djeca mlađa od 14 godina smještavaju se u domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a djeca starija od 14 godina u domove za djecu s problemima ponašanju, što je posebno neprihvatljivo. Većina djece bez pratnje Hrvatsku doživljava kao tranzitnu zemlju i vrlo brzo napuštaju ustanove u koje su smješteni. Međutim, razloge napuštanja i nestanaka djece bez pratnje treba tražiti i u njihovom doživljaju skrbi. Djeca bez pratnje u Hrvatskoj najviše ističu nezadovoljstvo oblikom i sadržajem skrbi, nedostatak psihosocijalne podrške, nemogućnost kontakta s obitelji i komuniciranja s drugima zbog jezičnih barijera, nedostupnost prevoditelja, doživljavaju manjak prihvaćenosti u lokalnoj zajednici, strah i osjećaj nesigurnosti u socijalnoj sredini u kojoj privremeno žive. Stručnjaci u radu s djecom bez pratnje navode kako nedostatak prevoditelja, nedovoljna priprema posebnih skrbnika i izostanak podrške od strane sustava, brigu o djeci bez pratnje čine puno težom.

Zbog izostanka uspostave cjelovitog sustava zaštite djece bez pratnje, usporenog donošenja odluka o statusu i dugotrajnosti ovakvog stanja, većina djece bez pratnje vrlo brzo napušta Hrvatsku, a mnogi postaju dio „crne statistike“ nestale djece.

Iz rezultata istraživanja, dobivenih iz tri različite, vrlo vrijedne perspektive, izdvojene su sljedeće tri razine preporuka za izgradnju kapaciteta u sustavu skrbi o djeci bez pratnje: (1) Nacionalna razina preporuka, (2) Svakodnevna praksa i (3) Participacija djece. Ukratko, preporuke upućuju na nužnost unapređenja sustava skrbi o djeci bez pratnje u svim elementima kontinuma.

Nacionalna razina preporuka odnosi se na potrebe: izrade jasne strategije (plana) skrbi o djeci bez pratnje, osiguranja primjerenog smještaja, odvojenog od ustanova, posebno za djecu s problemima u ponašanju, povezivanje različitih sektora i kapaciteta, edukacije i specijalizacije stručnjaka koji rade s djecom bez pratnje, analize i unapređenja posebnog skrbništva te osiguranja da svi procesi koji se tiču djece bez pratnje budu brzi, pravovremeni koordinirani, uz primjerenu komunikaciju s djecom bez pratnje.

U svakodnevnoj praksi preporuča se: izrada plana skrbi za svakog dijete bez pratnje u skladu s njegovim individualnim potrebama, uključivanje djece u školu ili posao, osiguravanje primjerene zdravstvene skrbi, osiguravanje integracije u društvo i senzibilizacija društva, uspostava mobilnih timova za podršku djeci bez pratnje, supervizija i međusobna podrška stručnjaka u neposrednom radu s djecom bez pratnje. Za osiguravanje sudjelovanja djece izuzetno je važno prihvatići da su djeca

bez pratnje „najbolji iskustveni stručnjaci“ te svakodnevno osnaživati djecu bez pratnje za pružanje vršnjačke podrške, naročito novodošloj djeci u Hrvatsku.

Stoga se preporuke odnose na uspostavu cjelovite skrbi i prevencije različitih oblika kršenja prava djece, uključujući visok broj nestanaka djece bez pratnje. Djeca bez pratnje su prije svega djeca. Koliko god bili snažni, sposobni, zreli i uporni, na svom putu su potpuno sami, nezaštićeni te izloženi različitim rizicima i traumama. Upravo zato, zakonska, profesionalna i ljudska obveza državnih tijela, ali i svakog profesionalca je da svakom djetetu bez pratnje pruži što kvalitetniju podršku i zaštitu, koja pripada svakom djetetu, neovisno o tome hoće li u Hrvatskoj ostati jedan dan ili čitav život.

Ključne riječi: djeca bez pratnje, sustav skrbi, procjena potreba, kvalitativno istraživanje, preporuke

CARE FOR UNACCOMPANIED CHILDREN IN CROATIA - PRESENTATION OF RESEARCH RESULTS

Unaccompanied children in the Republic of Croatia belong to migrant population and refugees, mostly from Asian and African countries, burdened by war and other distresses. We are talking about particularly vulnerable and growing group of children, who are traveling alone and without protection of their parents or legal representatives, exposed to various risks and constant fear for their own lives. Due to their specific needs, they need special protection, from providing basic personal needs toward getting access to the rights guaranteed by international, European and national documents of the Republic of Croatia. However, compared to standards established by above mentioned documents, the practice in the world and in Croatia shows different face.

The United Nations Economic and Social Affairs Unit estimates that the number of people under the age of 19 living outside their country of origin is 30 million in 1990, rising to 36 million in 2017. Increasing number of unaccompanied children last few years is particularly worrying. According to UNICEF, from 2015 to 2016 there were five times more children who are traveling alone than in the period 2010-2011. Eurostat reported that 150 000 unaccompanied children have submitted request for international protection in EU member states, during 2015. and 2016. According to the Ministry of interior for the period 2015-2017, 430 of unaccompanied children in Croatia have requested international protection. Due to the large fluctuations in arrivals and leave Croatia, on average, 30 unaccompanied children stay in Croatia, monthly. According to Europol, 2% of the total number of missing children in 2015 and 7% in 2016 were unaccompanied children. Only 31 % of missing children are found. These data indicate the extent of their life and numerous other forms of endangerment.

The Center for Missing and Exploited Children (hereinafter: CMEC) has implemented project „Refugee and migrant children in Croatia“, with the support of Ministry of demography, family, young and social policy and in partnership with Save the Children. Within this project, CMEC conducted a comprehensive needs assessment for capacity building in Croatian system of care for unaccompanied children, at the beginning of 2017. The main goal of the needs assessment was to offer better protection and intervention thru developing of new, comprehensive support programs and protecting of unaccompanied children. The key points of needs assessment included: rights and needs of children, reflection on current practise, needs of professionals and vision and plans for improving practise. The needs assessment enclosed an analysis of international, European and national documents and field research in the system of protection and care of unaccompanied children in Croatia.

Due to lack of knowledge and data in this area and to gain an in-depth insight into the experience and needs of various stakeholders in the system of care for unaccompanied children in Croatia, a qualitative research approach has been applied in the field research. During the collection of data, the method of interviews and discussion in focus groups was used, that included: 2 representatives of the decision makers (Ministry of the Interior and Ministry of Demography, Family, Youth and Social Policy), 12 experts working directly with unaccompanied children employees in social welfare institutions (N=7) and in the civil sector (N=5), 7 unaccompanied children accommodated in social welfare institutions and in the Reception Centre for International Protection Seekers. Three separated group of research guidelines have been developed: 1. for focus groups with experts in direct work with unaccompanied children, 2. for interviews with decision-makers and 3. for interviews with unaccompanied children themselves. The purpose and aim of the research were explained to all participants and all of them gave their personal consent and expressed understanding of the circumstances of the participation.

Therefore, a total of 21 persons participated in the needs assessment: 14 adults and 7 unaccompanied children. In the sample of "adults" (decision-makers and experts), 10 women and 4 men participated, average age 30 years, and in the group of children participated exclusively boys/young men aged 15-17 years 15-17 years old. It is evident that in the group of "adult" participants there are women predominating, but male participants are predominating in the group of children. It is important to emphasize that this gender structure reflects the existing situation in Croatian child care practices, because women are prevalent among professional workers, and users are more often boys. These characteristics, considering cultural specificities and enhancing cultural competencies, should also be taken into the consideration when planning interventions for unaccompanied children.

In Croatia, the accommodation for unaccompanied minors is ensured in social welfare institutions. Children up to 14 years are accommodated in institutions for children without adequate parental care and children older than 14 years in institutions for children with behavioural problems that is particularly unacceptable.

Most of the unaccompanied children are experiencing Croatia as a transit country and leave very quickly the facilities they are accommodated. However, the reasons for leaving and disappearances of unaccompanied children should be also sought in their experience of care. Unaccompanied children in Croatia most often emphasize their dissatisfaction with the form and content of care, the lack of psychosocial support, the inability to reach out to the family and communicate with others due to language barriers, unavailability of translators, the lack of acceptance in the local community, the fear and feeling of insecurity in the social environment where they live temporarily. Experts in the immediate work with unaccompanied children report that lack of translators, inadequate preparation of special guardians and lack of support from the system, care for unaccompanied children make a lot more difficult.

Due to absence of establishing the integral system of care for unaccompanied children, slow procedure of decision-making and persistence of current state, most of unaccompanied children leave Croatia very fast, and many are becoming a part of "black statistics" of missing children.

From the research results, obtained from three different, very valuable perspective, were selected following three levels of recommendations for capacity building in the system of care for unaccompanied children: (1) National level recommendations, (2) Everyday practise and (3) Participation of children. Briefly, the recommendations refer to the necessity for improving the system of care for unaccompanied children in all elements of continuum.

The National level of recommendation refers to the need to: develop a clear strategy of care for unaccompanied children; ensuring adequate accommodation, separated especially from institutions for children with behavioural problems; connecting different sectors and resources; education and specialization of professionals who work with unaccompanied children; analyse and improve special guardianship, and make sure that all processes that concerns unaccompanied children be quick, timely, coordinated and adequately communicated with children.

In everyday practise is recommended: create plan of care for each unaccompanied child that meets his/her personal needs; include children in school and work; ensure adequate medical care; ensure integration in community and sensibilization of communities; establishing of mobile teams; supervision and peer support for professionals.

To ensure participation of children it is very important to accept that unaccompanied children are “the best experiential experts” and daily empower unaccompanied children to give peer support, especially to the incoming children in Croatia.

Therefore, the recommendations are referring to establishing the comprehensive care and prevention of various forms of children’s rights violations, including the high number of disappearances of unaccompanied children. No matter how strong, capable, mature or persistent are they, on the move they are completely alone, unprotected and exposed to various risks and trauma. That is why the legal, professional and human obligation of the state authorities, as well as any professional, is to offer to every unaccompanied child the highest quality support and protection that belongs to every child, regardless origin, nationality or she/he will stay in Croatia for one day or for a lifetime.

Key words: unaccompanied children, care system, needs assessment, qualitative research, recommendations

Ivana Maurović
Gabrijela Ratkajec Gašević

*Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za poremećaje u ponašanju
University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Department of Behavior Disorders
E-mail: ivana.maurovic@erf.hr*

BJEGOVI IZ ODGOJNIH USTANOVA: GLASOVI MLADIH O RAZLOZIMA, OBILJEŽJIMA, TRENUTNIM I POŽELJNIM INTERVENCIJAMA

Racionalna istraživanja:

Javne stručne rasprave o institucionalnom tretmanu i skrbi za djecu i mlađež s problemima ponašanja najčešće naglašavaju kao aktualni i goruci problem bjegova mladih. To je potaknulo ekspertni tim Centra za nestalu i zlostavljanu djecu i istraživački tim s Edukacijsko - rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu da provedu istraživanja s ciljem uvida u obilježje ovog fenomena. Vrlo važne spoznaje o bjegovima mladih dobivene su kroz kvantitativno istraživanje početkom 2015. godine, koje je bilo usmjereni na stjecanje uvida u razloge bjegova mladih iz odgojnih ustanova. U tom istraživanju sudjelovali su svi odgojni domovi i domovi za odgoj u Republici Hrvatskoj, odnosno 201 mlađa osoba od 13 do 20 godina. Rezultati tog istraživanja ukazuju kako 45,8% mladih izvještava da je imalo iskustvo bijega iz doma. Najčešće se radilo o kraćim izbivanjima (35,9% ispitanika), dok su dugotrajniji bjegovi (više od mjesec dana) bili prisutni kod 13,3% ispitanika. Najčešći razlozi koje su mlađi isticali kao razloge za bijeg bili su loši uvjeti u domu i osjećaj nepripadanja domu. Kao vrlo važan razlog pojavljivala se i želja da budu sa svojom obitelji (kod 30% sudionika). Uz to, posebno je zabrinjavajuće što 65% mladih nije smatralo da su bili u ikakvoj opasnosti tijekom bijega, koji je uključivao noćna izbivanja. Najdominantniji profil mladih koji bježe (testiran kroz regresijsku analizu) uključivao je sljedeća obilježja: nedostatak vještina rješavanja problema, nedostatak povezanosti s osobama u institucionalnom okruženju, uz prisutnost osjećaja obiteljske pripadnosti.

Problem i cilj istraživanja:

Te spoznaje potakle su isti istraživački tim da steknu detaljniji uvid u sveobuhvatno razumijevanje pojave bjegova mladih – u procesu, okolnosti i značenje tog ponašanja kroz dodatno istraživanje kvalitativnog tipa, odnosno kroz razgovare s mladima o njihovom iskustvu za vrijeme bijega iz odgojne ustanove ili roditeljskog/obiteljskog doma. Rezultati tog istraživanja, odnosno perspektiva korisnika s iskustvom bijega, prvenstveno iz odgojne ustanove, bit će prikazani kroz ovo izlaganje, dok će se kratki osvrт dati na bjegove iz obiteljskog doma s obzirom na mali broj dostupnih sudionika za vrijeme istraživanja.

Metode istraživanja:

U istraživanju je sudjelovalo 20 mladih koji su imali barem jedno iskustvo bijega iz odgojne ustanove ili obiteljskog doma duljim od 24 sata. Sudionici su imali između 14 i 18 godina. Od njih 20, 15 ih je bilo smješteno u odgojnu ustanovu (Odgojni dom Bedekovčina, Dom za odgoj Rijeka i Dom za odgoj Osijek) i bježalo je iz odgojne ustanove, dok je njih 5 bježalo iz obiteljskog doma. Za potrebe provedbe istraživanja kreiran je protokol za polustrukturirani intervju koji je sadržavao pitanja prvenstveno

usmjerenja na opise bjegova, na promišljanja kako spriječiti bjegove, na stjecanje uvida u posljedice bijega, rizičnih situacija tijekom bijega te na osobne pouke iz tog iskustva i preporuke za unaprjeđenje sustava skrbi s ciljem preveniranja te pojave.

Nakon provedbe polustrukturiranih intervjua s mladima, provedena je tematska analiza okvira u odnosu na sljedeće, unaprijed određene teme: 1) razlozi smještaja u odgojnu ustanovu, 2) iskustvo boravka u odgojnoj ustanovi, 3) razlozi za bjegove, 4) zaštitni čimbenici koji preveniraju bjegove mlađih, 5) intervencije stručnjaka kod pojave bjegova mlađih, 6) pouke iz bijega i 7) preporuke mlađih o mogućnostima unaprjeđenja sustava.

Rezultati:

Rezultati tematske analize okvira donose opise svake teme kroz kategorije. Tako se kao razlozi smještaja u odgojnu ustanovu mogu prepoznati brojne izmijenjene obiteljske okolnosti, najčešće više njih kod svakog sudionika (rastava roditelja, smrt roditelja, sastav kućanstva), svađe u obiteljskom okruženju, nefunkcionalno ponašanje roditelja, nasilje u obitelji, manifestacija problema u ponašanju kao reakcija na obiteljske okolnosti (bjegovi iz obiteljskog doma, markiranje iz škole, opijanje, konzumacija sredstava ovisnosti) te ima onih mlađih koji od rođenja borave u ustanovama socijalne skrbi.

Iskustvo boravka u odgojnoj ustanovi mlađi opisuju kroz sljedeće kategorije: dolazak u odgojnu ustanovu predstavlja im važan životni događaj, prisutna je emocionalna obojenost boravkom (od pomiješanih osjećaja, do češće prisutnih isključivo negativnih emocija, a u manjoj mjeri prisutnih ugodnih emocija), prepoznaju važnost odnosa s korisnicima u odgojnim ustanovama te su vršnjački odnosi obilježeni nasiljem.

Kao razloge za bijeg mlađi navode nezadovoljene potrebe (od potrebe provođenja vremena s njima bliskim osobama do nekih antisocijalnih potreba kao što su konzumacija alkohola i psihoaktivnih tvari) te opisuju situacijski uvjetovane poticaje za bijeg odnosno okolnosti koje mlađi doživljavaju kao "okidač" da pobjegnu baš u određenom trenutku.

Zaštitne čimbenike koji štite mlađe od odlaska u bijeg ili preveniraju bjegove mlađih možemo podijeliti na unutarnje zaštitne čimbenike koji se odnose na zadovoljstvo boravkom u odgojnoj ustanovi, odnosno zaokupljenost konstruktivnim aktivnostima te strah od posljedica, dok se vanjski čimbenici zaštite u najvećoj mjeri odnose na važne odnose s drugima izvan doma i u domu.

Korisnici navode brojne intervencije stručnjaka kod pojave bjegova mlađih koje je moguće svrstati na kontinuum od nereagiranja, odnosno prekasnog reagiranja, preko konstruktivnih i nekonstruktivnih razgovora, provođenja raznovrsnih „pravednih“ i „nepravednih“ sankcija. Tako se prepoznaju sljedeće kategorije: nereagiranje na bijeg, podržavanje bjegova zbog suoštećanja, kažnjavanje korisnika, razgovor s korisnikom po povratku iz bijega te besmislen krug intervencija.

Temu pouka iz bijega, odnosno što su mlađi naučili ili osvijestili tijekom bijega može se predstaviti kroz šest kategorija. To su osjećaji tijekom bijega (u smislu straha, krivnje, pa i ugodnih osjećaja), opasnosti tijekom bijega, uvid u (ne)isplativost bijega, neprimjerenost stručnog postupanja nakon bijega, svijest o posljedicama koje slijede nakon bijega te pouke koje možemo opisati kao pozitivne aspekte bijega, a to su da je bijeg zabavan i uči mlađe samostalnosti.

Osim što su mladi tijekom intervjeta detaljno opisali dinamiku, razloge i intervencije stručnih osoba nakon bijega, dali su vrlo obuhvatne preporuke o mogućnostima za unaprjeđenje sustava, a sa svrhom prevencije dalnjih bijega mlađih iz odgojnih ustanova. One se odnose na normaliziranje uvjeta života u ustanovi, uspostavljanje boljih odnosa s odgajateljima, veću aktivnost odgajatelja u rješavanju problema u odgojnoj ustanovi, veću participaciju mlađih u smislenim aktivnostima, provođenje pravednih i humanih stručnih intervencija nakon bijega.

Iako se zbog malog broja ispitanika nije pristupilo tematskoj analizi okvira podataka prikupljenih kroz intervjuje s mlađima koji imaju iskustvo bijega iz obiteljskih domova, generalni smjer upućuje kako se djevojke odlučuju na bijeg najčešće u dogovoru s mlađičem s kojim su u romantičnoj vezi da s njima provedu vrijeme. Mlađiči se odlučuju na bijeg zbog zabrane roditelja da sudjeluju u određenim aktivnostima koje su im u tom trenutku jako bitne.

Zaključak:

Analizirajući podatke, možemo zaključiti kako mlađi bježe jer osjećaju da njihove potrebe nisu zadovoljene (potreba za obiteljskim domom i članovima obitelji, potreba za druženjem, slobodom, zabavom i sl.) te percipiraju da su uvjeti u institucionalnim tretmanu neprihvatljivi.

Generalno, mlađi su istakli vrlo mali broj zaštitnih čimbenika s ciljem prevencije bježanja iz odgojnih ustanova. Neki mlađi su istakli kako im je to iskustvo bijega osobno pomoglo jer su iskusili korisne i interesantne životne događaje, obnovili su svoju socijalnu mrežu i postali su svjesni vlastitih snaga. Na temelju tih rezultata, kroz aktivnosti projekta kreirano je nekoliko aktivnosti s ciljem prevencije bjegova mlađih iz odgojnih ustanova: (1) smjernice za vođenje profesionalno pomažućeg razgovora s mlađima nakon što se vrate iz bijega jer, kako mlađi kažu, taj se razgovor uvijek odvija na isti način ili se ne provodi, (2) set preventivnih radionica prvenstveno usmjeren na razvijanje vještina rješavanja problema, samokontrole i samozaštitnih ponašanja. Kroz te strategije, moguće je doprinijeti razvoju učinkovitijeg sustava interveniranja, koji je usklađen s tretmanskim ciljevima i podržava potrebe mlađih.

Ključne riječi: bjegovi mlađih, kvalitativno istraživanje, strategije za razvoj učinkovitijeg pristupa mlađima

RUNNING AWAY FROM RESIDENTIAL TREATMENT: YOUTH VOICES ON REASONS, MANIFESTATIONS, EXISTING AND ADEQUATE INTERVENTIONS

Research rationale:

Public expert debates directed toward residential care for children and youth with behaviour problems usually highlight the problem of runaways as current and blazing topic. This has prompted the research teams from Centre for Missing and Exploited Children and University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences to conduct studies in order to get insight in the phenomenon of youth runaways from residential care treatment.

Very important information about youth running away was obtained through quantitative research at the beginning of 2015, which was aimed at gaining insight into the reasons for running away from residential care. All residential care institutions in the Republic of Croatia participated in this research, in other words, all 201 beneficiaries age 13 to 20 participated in the study. The results of this research indicate that 45.8% of young people reported that they had an experience of running away from residential care. The most common ones are short-time runaways (35.9% of participants), while longer-term runaways (more than one month) occurred in 13.3% of beneficiaries. The most common reasons which young people emphasize like reasons for running away are bad living conditions in the home, and a feeling of nonbelonging in residential care. As a very important reason, which was also stated, was a desire to be with their family (30% of the beneficiaries). Additionally, it is particularly concerning that 65% of young people did not consider themselves to be in any danger while they were on the run, which also included spending nights out.

The most dominant profile of youth who runaway (tested through regression analysis) includes following characteristics: lack of problem solving skills, lack of attachment to the institution and presence of family belonging.

Aim of the research:

These findings prompted the research team to gain a more detailed insight into a comprehensive understanding of the occurrence of runaways in the youth - in the processes, as well as in the circumstances and significance of this behavior through further research of the qualitative type, in other words talking to young people about their experience during the time spent running away from the residential care or family home. The results of this research, the perspective of young people with the experience of running away, mainly from residential care, will be presented through this presentation, while a short review of the perspective of young people who run away from family home will be also given, mainly due to the small number of available participants during the research.

Research Methods:

The study involved 20 young people who had at least one episode of running away from residential care institution or family home for more than 24 hours. Participants were between 14 and 18 years of age. 15 of them were accommodated in the residential care institutions (Bedekovčina, Rijeka and Osijek) and ran away from residential care institutions, while 5 of them ran away from the family home. For the purpose of research implementation, a protocol was developed for a semi-structured interview, which contained questions primarily focused on describing the process of running away

from the participants themselves, on gaining insight in consequences of running away, risky situations during running away, lessons learned from that experience, and recommendations for improving the care system with the aim of preventing this occurrence.

After the implementation of the research, thematic framework analysis was applied in accordance to the following topics: 1) the reasons for residential care treatment, 2) experience of residential care treatment, 3) reasons for running away, 4) protective factors for prevention of running away, 5) reactions of caregivers, 6) lessons learned, and 7) youth recommendations for the improvement of the system.

The results:

The results of the thematic framework analysis provide the descriptions of each topic across the categories. Thus, as reasons for accommodation in an residential care institution, several categories can be recognized: changed family circumstances, most participants with several changes in family dinamic (parents' divorce, parent's death, household composition), quarrels in the family environment, dysfunctional behaviour of parents, domestic violence, manifestation of behavioural problems as a reaction to family circumstances, skipping school, drinking alcohol, consuming addictive or illegal substances) and there are those young people who have been living in social welfare institutions since birth.

The experience of living in the residential care institution is described by young people through the following categories: the arrival in the residential care institution represents an important life event, the emotional impact of living in the residential care institution is present (from mixed feelings, to the usually present primarily unfavorable emotions, and in lesser extend favorable emotions), the importance of relationships with the beneficiaries in the residential care treatment is present, and peer relations are marked by violence.

As a reason for running away, young people describe unsatisfied needs (such as the need to spend time with people with whom they are close, to satisfy some antisocial needs such as alcohol and psychoactive substances abuse) and, also, they describe situationally motivated incentives for running away or circumstances that young people perceive as "triggers" for running away at a certain point. Protective factors that contribute to the prevention of running away can be divided into internal protective factors, which are mainly oriented toward satisfaction with residential care accommodation, involvement in constructive activities, and fear of consequences. External protective factors are oriented toward important relationships with people outside as well as inside the institutional care. The beneficiaries address numerous interventions from the experts which can be described as continuum from non-response, or late response, through constructive and unconstructive conversations, various "fair" and "unfair" sanctions. The following categories can be recognized: non – reaction on runaways, support of runaways because of compassion, punishment of the beneficiaries, conversation with the beneficiary after return in the institution, and a meaningless round of intervention.

The theme of lessons learned from runaways, or what youth have learned from that experience can be presented through six categories. These are: experienced feelings during running away (in terms of fear, guilt, but also pleasant feelings), dangers during the escape, insight into the (non) cost-effectiveness of runaways, the inadequacy of interventions from professionals, awareness of the consequences after the return from runaway, and the lessons which can be described as positive aspects of the runaways, such as, running away is fun and it can teach young people how to be independent.

Apart from the fact that participants during the interview detailed the dynamic and reasons of runaways and also described interventions of professionals after the occurrence, they provided very comprehensive recommendations on the possibilities for improvement of the system, with the aim of preventing further runaways of youth from residential care institutions. They refer to the normalization of living conditions in the institution, the establishment of better relationships with the professionals, greater activity of the professionals' in problem solving, involvement in meaningful activities, practice of fair and human professional interventions after runaway.

Due the small sample of participants who have the experience of running away from family home, the thematic frame analysis was not applied on conducted data. The general direction shows that girls decide to runaway from family home often in agreement with a boy with whom they are in romantic relationship and they want to spend time with them. Male youngsters decide to runaway from family home when they want to participate in some activities which are very important to them but their parents are banning such activities.

Conclusion:

Analysing the data, we can conclude that young people are running away because they feel that their needs are not satisfied (need for family and home, need for society, freedom, entertainment, etc.) and they perceive that residential care conditions are unacceptable. They outlined very small extent of protective factors to prevent them from running away. Some youth emphasized that this experience of escaping from residential care even helped them because they experienced meaningful and interesting life events, re-established their social relations and became aware of their strengths. Based on these results, through project activities several strategies for the prevention of runaways from residential treatment institutions was created: (1) guidelines for the professional conversation with youth after they come back in the institution because these conversations are either always the same or are not carried through; (2) preventive workshops primary directed to strengthening of problem solving skills, self-control and self-protective skills. Through these strategies we can contribute to the development of better practice, which can meet therapeutic goals and support needs of youth.

Key words: runaways, residential care, qualitative research, strategies for the development of better practice

Valentina Kranželić

Ivana Maurović

Gabrijela Ratkajec Gašević

*Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za poremećaje u ponašanju
University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Department of Behavior Disorders
E-mail: valentina.kranzelic@erf.hr*

PREVENCIJA VIKTIMIZACIJE DJECE I MLADIH - RAZVOJ I PILOT-IMPLEMENTACIJA HRVATSKOG PREVENTIVNOG PROGRAMA BUDI NA SIGURNOM

Programi prevencije viktimizacije djece te bjegova djece i mladih rašireni su u svijetu i mnogim istraživanjima utvrđene su značajke tih programa koje povećavaju vjerojatnost njihovog učinka (Finkelhor, Asdigian i Dziuba-Leatherman, 1995; van der Kolk, 2005; Brenick, Shattuck, Donlan, Duh i Zurbriggen, 2014). S obzirom na nalaze iz literature, u razvoju preventivnih programa u ovom području nužno je uvažiti sljedeće ključne smjernice kako bi se preventivni program razvijao u smjeru znanstvene utemeljenosti: (1) temeljiti program na rezultatima istraživanja fenomena nestale djece, bjegova i viktimizacije djece, kao i na rezultatima evaluacijskih istraživanja preventivnih programa u ovom području; (2) u sadržaju obuhvatiti ključne rizične i zaštitne čimbenike za razvoj problema, odnosno temeljiti program na procjeni potreba populacija kojima su namijenjeni; (3) od načina izvođenja programa u najvećoj mjeri uvrstiti interaktivne metode poučavanja te rabiti prednosti iskustvenog učenja; (4) uvažiti socio-kulturološki kontekst u kojem se program primjenjuje; te (5) poticati kritičko razmišljanje o ovoj temi i razvoj socijalnih vještina kojima će se sudionici programa osnažiti za suočavanje s potencijalnim budućim situacijama (vlastite ili tuđe) viktimizacije.

U okviru projekta «116 000 Hotline for Missing Children Croatia» nositelja Centra za nestalu i zlostavljanu djecu Osijek, tim s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (partner institucija), na temelju inozemnih i domaćih primjera i iskustava preventivnih intervencija, rezultata vlastitih i inozemnih istraživanja te temeljem značajki učinkovitih preventivnih programa razvila je i treningom izvoditelja programa osigurala provođenje pilot-implementacije preventivnog programa «**BUDI NA SIGURNOM**».

«**BUDI NA SIGURNOM**» je originalni hrvatski preventivni program u području bjegova i viktimizacije djece i mladih koji je namijenjen učenicima viših razreda osnovnih škola i korisnicima institucija socijalne skrbi za djecu s problemima u ponašanju i djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Opći cilj programa je prevencija viktimizacije djece i mladih putem poučavanja samozaštitnim ponašanjima. Specifični ciljevi programa jesu: (1) osnažiti mlade za prepoznavanje opasnih situacija i mogućih posljedica upuštanja u opasne situacije s posebnim naglaskom na situacije bježanja mladih iz roditeljskog doma ili odgojne ustanove; (2) razviti samozaštitna ponašanja u slučaju izloženosti opasnosti i/ili u situacijama vlastite ili tuđe viktimizacije, (3) vježbati vještine rješavanja problema, zauzimanja za sebe i svoju sigurnost, samokontrole te traženja pomoći. Program se sastoji od strukturiranog niza od 6 radionica čijim se izborom izvođenja program može prilagoditi specifičnostima populacija s kojima se provodi te se tako program zapravo sastoji od 3 potprograma:

1. (pot)program univerzalne prevencije za učenike viših razreda osnovne škole (3 radionice);
2. (pot)program selektivne prevencije bjegova i viktimizacije za korisnike ustanova socijalne skrbi (6 radionica);
3. (pot)program prevencije bjegova za korisnike ustanova socijalne skrbi (4 radionice).

U programu se koriste interaktivne metode poučavanja kao što su rasprave, igranje uloga, rješavanje problema, poticanje kritičkog razmišljanja te korištenje vlastitih iskustava i primjera iz svakodnevnog života za uočavanje i usvajanje principa ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u budućnosti. Osim navedenog koriste se i različite interaktivne aktivnosti i vježbe temeljene na poticanju kreativnog rješavanja problemskih situacija.

Za potrebe implementacije programa BUDI NA SIGURNOM provedena je edukacija edukatora odnosno izvoditelja programa s korisnicima. Edukaciju za izvođenje programa provode autorice programa i traje jedan dan (10 sati). Edukacija sadrži ključne elemente pripreme za implementaciju programa: upoznavanje polaznika s teorijskom i istraživačkom podlogom programa te njegovim značjkama, iskustveno upoznavanje s radionicama putem Priručnika za izvoditelje, priprema za izvođenje radionica i izvođenje radionica s grupom polaznika te priprema za implementaciju programa s ciljnom skupinom korisnika.

Educirani izvoditelji provodili su program «BUDI NA SIGURNOM» s korisnicima tijekom svibnja i lipnja 2018. godine kao pilot-implementaciju što znači da je primjena programa obuhvaćala manju skupinu korisnika te je naglasak bio na evaluaciji procesa, a ne učinka, budući da je cilj svake pilot implementacije prvenstveno testirati program te ga unaprijediti temeljem iskustva korisnika i izvoditelja, odnosno povratne informacije korisnika i izvoditelja o prihvatljivosti programa, procjeni korisnosti i zanimljivosti aktivnosti i metoda te primjerenoći sadržaja ciljevima i ciljanoj populaciji korisnika. Za potrebe praćenja implementacije i procesa razvijeni su instrumenti ciljano za ovaj program: (1) Monitoring obrazac – ispunjavaju voditelj(i) na kraju svake radionice, (2) Upitnik o programu za sudionike – upitnik evaluacije procesa koji sadrži zadovoljstvo korisnika i procjenu dobiti od programa. U izlaganju će, osim samog programa, biti prikazana i iskustva i povratne informacije izvoditelja i sudionika programa. Budući da se podaci u trenutku pisanja sažetka još prikupljaju i pripremaju za obrade, rezultati evaluacije procesa nisu prikazani u sažetku već će se u cijelosti prikazati na izlaganju na konferenciji.

Ključne riječi: nestala djeca, prevencija viktimizacije, prevencija bjegova, načela učinkovitih preventivnih programa, pilot-implementacija, evaluacija procesa

VICTIMISATION PREVENTION - DEVELOPMENT AND PILOT-IMPLEMENTATION OF BE SAFE CROATIAN PREVENTION PROGRAM

Prevention programs in the field of children's victimization and runaways are widely present in literature and significant number of studies so far provided solid knowledge base for development of similar programs based on principles of effective prevention programs (Finkelhor, Asdigian & Dziuba-Leatherman, 1995; van der Kolk, 2005; Brenick, Shattuck, Donlan, Duh & Zurbriggen, 2014). Respecting the findings from literature, in the process of prevention program development it is necessary to follow few guidelines and principles in order to create a foundation for development of evidence-based intervention: (1) program is based on research findings in the field of missing children, runaways and victimization of children and youth as well as on the results of evaluation studies conducted within prevention program development and wide implementation; (2) content is developed on the knowledge about risk and protective factors and it is based on needs assessment of target group for prevention program; (3) it is mostly delivered through interactive methods of teaching and learning and use advantages of experience learning; (4) respect the socio-cultural context regarding target population and environment of implementation; and (5) involve critical thinking strategies and social skills development that empower participants in coping with future potential (personal or witnessed) victimization situation.

Within the framework of the project «116 000 Hotline for Missing Children Croatia», led by Centre for Missing and Exploited Children Osijek, team from Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, University of Zagreb (partner institution) developed and with training of trainers prepared the pilot-implementation of prevention program BE SAFE – prevention program of victimization of children and youth based on national and international examples and experiences of interventions in this field, the results of Croatian and international studies of runaways and missing children, and based on principles of effective prevention programs.

BE SAFE is Croatian prevention program that deals with runaways and victimization of children and youth targeting students from elementary school aged 12-14 and children and youth from social welfare institutions (for children and youth without adequate parental care or children and youth with behavioral problems) aged 12-18. General aim of the program is to prevent victimization of children and youth through empowering them with self-protective skills and behavior. Specific goals of the program are following: (1) to empower children and youth for recognizing potentially dangerous situations and possible consequences of such a situations with special emphasize on runaways from home and institutions; (2) to develop self-protective skills for situations of danger or personal or witnessed victimization; and (3) to exercise social skills - problem solving skills, assertiveness skills, skills for supporting self-control and skill of help seeking. Program is consisted of structured series of 6 workshops, which combination opens the possibilities to use target population specific set of workshops and therefore program is actually consisted of 3 subprograms:

1. subprogram of universal prevention for students in elementary schools aged 12–14 (3 workshops);
2. subprogram of selective prevention of runaways and victimization of children and youth from social welfare institutions aged 12- 8 (6 workshops);
3. subprogram of runaways prevention for children and youth from social welfare institutions aged 12 – 18 (4 workshops).

Program BE SAFE is based on interactive methods of learning and teaching such as discussions, role playing, problem solving, critical thinking strategies and building on personal experience and examples from everyday life of program participants in order to gain insight in principles of self-protective behavior in potentially dangerous situations. Besides the mentioned, in program are interactive activities, exercises and games widely used with purpose of stimulating the creative problem-solving process.

With the purpose of prearranging pilot-implementation of BE SAFE prevention program there was training of trainers conducted. One-day training (10 hours) was performed by authors of the program and was involving all important parts of program implementation: raising knowledge on theoretical and research base of the program and programs principles, characteristics and philosophy; experience learning about the workshops by the Handbook for implementers; preparation for workshops delivery and workshops delivery with other trainers; and preparation for implementation of the program in specific environment.

Trained trainers delivered the BE SAFE intervention with target populations during May and June 2018 as a pilot-implementation which means that program delivery involved smaller number of participants and more emphasize is given to process evaluation over effectiveness evaluation. Reason for that is the goal of piloting the intervention – it is aimed to testing the new intervention and improving the intervention itself according to provided feedback from participants and implementers about usefulness and adequacy of the program, more than to find evidence of effectiveness. For that purposes following instruments were developed that are tailor-made for this program: (1) Monitoring form – for trainers after each lesson/workshop; and (2) Questionnaire for program participants – process evaluation survey on participants' satisfaction and participants' self-perception of program benefits. In this presentation feedback and experiences collected from implementers and participants of pilot-implementation will be discussed. Regarding the fact that in the moment of submitting the abstract data are still in the phase of collecting and analyzing no results are showed here, but it can be expected to learn about it from conference presentation.

Key words: missing children, victimization prevention, prevention of runaways, principles of effective prevention programs, pilot-implementation, process evaluation

Kristina Krulić Kuzman

Tena Zalović

*Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, Hrvatska
Center for Missing and Exploited Children, Croatia
E-mail: kristina@cnzd.org*

KOMPARATIVNA ANALIZA CHILD ALERT SUSTAVA U EUROPI

Svake 2 minute u Europi nestane dijete. Svaki slučaj nestanka djeteta, neovisno o kategoriji kojoj pripada, je razlog za zabrinutost, obzirom da nestala djeca mogu biti izložena različitim opasnostima tijekom nestanka. Kod određenog broja slučajeva nestale djece, nadležne državne institucije, kako bi ubrzale postupak pronalaska djeteta, informiraju i uključuju javnost u proces traganja za djetetom, a za tu svrhu koriste *Child Alert* sustav. *Child Alert/Amber Alert/Child Rescue Alert* sustav je alat koji se koristi za alarmiranje javnosti u slučaju nestanka djeteta koji se procjenjuje ugrožavajućim za život djeteta. Ovakav sustav je nastao 1996. godine kada je 9-godišnja Amber oteta i ubijena u Sjedinjenim američkim državama. Otada su brojne države uvele *Child Alert* sustav kako bi bile brže i učinkovitije u rješavanju slučajeva nestale djece. Do danas je *Child Alert* sustav uspostavljen u SAD-u, Kanadi i 17 država Europske unije. Svrha ove prezentacije je prikaz funkciranja *Child Alert* sustava u različitim državama u Europi. U tu svrhu su prikupljene informacije o određenim značajkama funkcionalnih sustava u europskim državama i to provođenjem online istraživanja putem kojeg je podatke o radu *Child Alert* sustava dostavilo 5 zemalja te obradom podataka prikupljenih od strane međunarodne organizacije Missing Children Europe, a koja objedinjuje podatke za 12 zemalja. Prikupljeni podaci pružaju informacije o značajnim dionicima koji sudjeluju u upravljanju ovakvim sustavom, procesu donošenja odluka o pokretanju *Child Alert* sustava, kriterijima koji trebaju biti zadovoljeni za pokretanje *Child Alert* sustava, tehnološkim alatima koji se koriste za širenje informacija, prednostima i nedostatcima *Child Alert* sustava u slučaju nestanka djeteta te suradnji s relevantnim državnim institucijama. Nadalje, u prezentaciji se prikazuju rezultati online istraživanja provedenog u Hrvatskoj 2017. godine u svrhu utvrđivanja vidljivosti postojeće besplatne linije za nestalu djecu 116 000. Istraživanjem su obuhvaćeni punoljetni građani (N=378), a korištena je metoda snježne grude. Prosječna dob sudionika istraživanja je 35 godina, žene su zastupljenije od muškaraca. U okviru istraživanja sudionicima je postavljeno pitanje o potrebi uvođenja sustava uzbunjivanja u slučajevima otmice djece. Uvod i pitanje su bili formulirani na sljedeći način: „U SAD-u, Kanadi i 17 država EU postoji sustav uzbunjivanja u slučajevima otmice djece. Taj sustav pokreće policija u situacijama kada postoji dovoljno dokaza da se radi o otmici osobe mlađe od 18 godina, da su joj ugroženi život ili zdravlje te kada postoji dovoljno informacija o djetetu/otmičaru. Informacije se objavljaju putem različitih medija kako bi što veći broj ljudi video/čuo informaciju i eventualno pomogao u lociranju nestalog djeteta. Uobičajeno se takve informacije objavljaju u sredstvima javnog prijevoza, na aerodromima, u supermarketima, na benzinskim crpkama, u televizijskim i radijskim programima, te putem društvenih mreža. Smatrati li da bi trebalo uvesti takav sustav uzbunjivanja u Hrvatskoj?“

Rezultati provedene analize dostupnih podataka o funkcionalnim *Child Alert* sustavima pokazuju kako različite države imaju različite pristupe i procese implementacije. Kao primjera dobre prakse mogu se istaknuti Belgija, Italija i Grčka. U tim državama implementacija *Child Alert* te upravljanje *Child Alert* sustavom uključuje međusektorsku suradnju između državnih institucija (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo) i organizacija civilnog društva.

Podaci također pokazuju kako je, za aktivaciju *Child Alert* sustava potrebno zadovoljavanje pojedinih kriterija. Određene EU države aktiviraju *Child Alert* sustav samo u slučaju otmice djeteta, dok ga druge države aktiviraju neovisno o kategoriji nestalog djeteta, ukoliko su zadovoljeni specifični kriteriji. Najčešće se radi o zadovoljavanju sljedećih kriterija: djetetov život, zdravlje ili dobrobit je u izravnoj opasnosti; dijete ima tjelesne ili mentalne teškoće u razvoju; očekuje se da će aktivacija *Child Alert* sustava rezultirati bržim pronalaskom djeteta; aktivacija *Child Alert* sustava neće ugroziti život djeteta; te dostupne informacije omogućavaju javnosti da pruže potrebnu pomoć u bržem pronalasku djeteta.

Kada govorimo o aktivnostima i kanalima kojima se šire informacije i kojima se uključuje javnost u slučajeve nestanaka djece, *Child Alert* sustav koristi različite načine putem kojih se šire informacije: TV kanali, radio postaje, plakati, signalne ploče na autocestama, monitori u igraonicama na sreću ili kladionicama, ekrani na željezničkim i autobusnim stanicama te aerodromima, kanali na društvenim mrežama, SMS-ovi, online banneri, internetske stranice, oglasni prostor u javnom prijevozu, novinama, putem telekomunikacijskih tvrtki i medijskih kuća, putem unaprijed pripremljenih video materijala. Nadalje, neke organizacije uključuju volontere čija je odgovornost razmjena informacija s različitim institucijama i organizacijama koje bi mogle biti od pomoći u određenom slučaju. Uloga organizacija civilnog društva razlikuje se od države do države, no možemo ih podijeliti u 3 kategorije: 1. Nisu uključene u pokretanje *Child Alert* sustava, 2. Pružaju podršku policijskim službama kod prikupljanja informacija od javnosti i dijeljenju informacija s javnosti, 3. Odgovorni su za pokretanje *Child Alert* sustava.

Rezultati online istraživanja provedenog u Hrvatskoj 2017. godine pokazuju kako 89,9% sudionika istraživanja smatra da treba uvesti *Child Alert* sustav u Hrvatskoj, 8,1% ne zna, dok 2,1% sudionika smatra da ne treba uvesti takav sustav u Hrvatskoj.

Zaključno se može konstatirati kako je *Child Alert* sustav izuzetno koristan alat u slučajevima nestanka djece. Glavne prednosti *Child Alert* sustava su: vrlo brzo širenje informacija kako bi se prikupile informacije o nestalom djetetu, pravdobno i točno izvještavanje građana koje doprinosi pronalasku djeteta, osiguravanje brzog i efikasnog odgovora, osiguravanje aktivnog sudjelovanja javnosti, osiguravanje širenja informacija do velikog broja građana, osiguravanje međusektorske suradnje. Najvažniji nedostatak ovakvog sustava povezan je sa zaštitom privatnosti obzirom da se radi o širenju osobnih informacija nestalog djeteta. Također, važno je da se *Child Alert* sustav ne koristi prečesto kako se ne bi dogodilo da javnost prestane reagirati na njega.

Ključne riječi: *Child Alert* sustav, nestala djeca, osobni podaci, primjeri dobre prakse, Hrvatska

COMPARATIVE ANALYSIS OF CHILD ALERT SYSTEM ACROSS EUROPE

Every 2 minutes a child is reported missing in the EU. Every missing child case, regardless of category, is a cause for concern, as missing children are facing important, yet varying levels of vulnerability. In a limited number of missing children cases, national authorities may need to alert the general public, and for this purpose they use *Child Alert system*. *Child Alert/Amber Alert/Child Rescue Alert* is a tool used to alert public in cases of life threatening disappearances of children. Its origins go back to 1996 when a 9-year-old Amber was abducted and murdered in United States. Since then many countries established *Child Alert* to be faster and more efficient in solving missing children cases. Purpose of this presentation was to gather information about how *Child Alert System* functions in different countries in Europe. For that purpose, we collected information by conducting an online survey which included data from 5 EU countries and thru analyse of available data collected by Missing Children Europe about functioning of *Child Alert System* in 12 EU countries. Collected data provides information about relevant stakeholders who are involved in system management, decision making process for launch of *Child Alert*, criteria that needs to be met for launch of *Child Alert*, technology tools available for dissemination, advantages and disadvantages of *Child Alert System* and cooperation with relevant state institutions. Furthermore, this presentation includes data collected thru Online research of visibility of 116 000 Hotline conducted in Croatia in 2017. Online research gathered data from 378 respondents and the snowball sampling methodology was applied to recruit the respondents. Average age of respondents was 35, more women (68,8%) than man (19,3%). In this research, respondents were asked about their opinion regarding necessity of implementation of *Child Alert system* in Croatia. Introduction and the questions were designed in the following way "The U.S., Canada and 17 EU Member States operate a child abduction alert system. Under the system, the police can issue an alert if the following criteria are met: there is sufficient evidence that a minor has been abducted, that life or health of a missing child is in imminent danger and there is enough information about the child/abductor. Information is published through different media to reach as many people as possible who could potentially help the authorities to locate the missing child. The information of this type is usually distributed in public transport modes, in airports, supermarkets, petrol stations, in TV or radio programmes and via social networks. Do you think that such an alert system should be introduced in Croatia?"

Results of conducted analysis show that different countries had different approach and implementation process. Some of the examples of good practice are Belgium, Italy and Greece. In those countries *Child Alert System* was initiated and implemented through cross-sector cooperation between state institutions (Ministry of Interior, Ministry of Justice, General Prosecutor) and civil society organisations.

For *Child Alert System* to be activated several criteria need to be met. Certain EU countries activate *Child Alert* only in case of child abduction, other countries activate it regardless of category of missing children if specific criteria are met. Some of the most frequent criteria are: life, health or welfare of the child is in danger, child with physically or mentally developmental difficulties, launch of *Child Alert system* will offer assistance in locating the child, launch of *Child Alert system* won't endanger child's life and there is sufficient information available to enable the public to assist.

When we are talking about dissemination activities and channels that are used to include public in missing children cases, *Child Alert system* involves dissemination thru TV channels, Radio stations, billboards, panels on highway, screens of national lottery, screens on train and bus stations, social

media channels, SMS platform, online banners, mobile application, websites, public transportation, newspapers, telecommunication companies, pre-formatted video, broadcast organisation, and airport monitors.

Furthermore, different organisations include volunteers for communicating information to different institutions and organisations who can help in that specific case. The role of civil society organisation differs from country to country but we can divide it into 3 categories: 1. They aren't involved in implementation of *Child Alert* system, 2. They provide support to law enforcement agencies in collecting information from public and sharing information to public, 3. They are responsible for implementation of Child Alert system.

Results of Online research of visibility of 116 000 Hotline and knowledge about procedure for cases of missing children in Croatia and EU member states shows that 89,8% of participants thinks that *Child Alert* System is needed in Croatia, 8,1% doesn't know if it is needed, and 2,1% thinks that it is not necessary.

In conclusion, it can be pointed out that *Child Alert* system can be a very useful tool in addressing missing children cases. The main advantages of *Child Alert* system: information is spread very quickly in order to collect information about missing child, timely and accurate notification of citizens which ensures finding of child, it ensures quicker and efficient response, it ensures active participation of public, it ensures that information is disseminated to large population of citizens, it ensures cross-sector cooperation and it emphasize importance of international cooperation and exchange of examples of good practice. Most important disadvantage is related to privacy issues when disseminating the private information of missing children. Also, it is important that the *Child Alert* system is not used to often so that public wouldn't stop reacting.

Key words: *Child Alert* system, missing children, personal data, examples of good practice, Croatia

Irma Kovč Vukadin

*Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za kriminologiju
University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Department of Criminology
E-mail: irma.kovco.vukadin@erf.hr*

VIDLJIVOST TELEFONSKE LINIJE ZA NESTALU DJECU (116 000): ANALIZA OPĆE I STRUČNE PERSPEKTIVE

Nestanci djece su značajan međunarodni problem koji privlači pažnju stručnjaka koji se bave zaštitom djece i njihovih prava. Prema podacima organizacije Missing Children Europe (MCE), na području Europske Unije svake godine se prijavi nestanak 250.000 djece. Ista organizacija je predložila i korištenje specifičnih kategorija nestanaka djece kako bi se uspostavile zajedničke definicije i razumijevanje u ovom području. To su: 1. bjegovi (nacionalni / međunarodni) – djeca koja bježe od kuće, od osoba odgovornih za njihovu skrb ili iz institucije u koju su smješteni; 2. otmica od treće osobe – otmica djeteta od osobe koja nije roditelj ili skrbnik; 3. međunarodna roditeljska otmica – dijete je odvedeno ili držano u državi ili mjestu koje nije mjesto njegova prebivališta od strane roditelja ili skrbnika unatoč volji drugog roditelja ili skrbnika; 4. djeca bez pravnje – nestanak djece koja su odvojena od svojih roditelja i nisu u skrbi nadležnih službi; 5. izgubljena, povrijeđena ili iz drugih razloga nestala djeca. Europska komisija je 2007. godine usvojila odluku kojom od država članica traži da uspostave 116 usluge od posebnog društvenog značaja, od kojih je jedna i linija za nestalu djecu. U okviru projekta „116 000 Hotline for Missing Children Croatia“ realizirana su dva istraživanja koja se odnose na vidljivost besplatnih telefonskih linija za nestalu djecu.

Prvo istraživanje provedeno je u Hrvatskoj s ciljem utvrđivanja vidljivosti postojeće besplatne linije za nestalu djecu 116 000, komparacije sa vidljivošću ostalih telefonskih linija od posebnog društvenog značaja te usporedbe rezultata s usporedivim rezultatima dobivenim u istraživanju Europske komisije iz 2012. godine. Istraživanje je bilo usmjereni na punoljetne građane RH, a provedeno je u online formatu 2017. godine korištenjem metode snježne grude. U istraživanju je sudjelovalo 378 osoba prosječne dobi od 35 godina, uglavnom ženskog spola. U okviru istraživanja provjereno je razumijevanje pojma nestalog djeteta na način da su sudionici upitani tko, po njihovom mišljenju, spada u skupinu nestale djece. Ponuđene su uvodno predstavljene kategorije koje je predložila MCE. Dobiveni podaci govore kako sudionici pod pojmom nestale djece najčešće podrazumijevaju djecu koju otimaju kriminalci ili kriminalne skupine (83,3%), a najrjeđe djecu koju odvode roditelji koji nisu zakoniti skrbnici djeteta (44,2%). Rezultati istraživanja svjedoče o niskoj vidljivosti linije za nestalu djecu (svega 5,9% sudionika bi za pomoć u slučaju nestanka djeteta nazvalo telefonski broj 116 000); najveći broj sudionika bi nazvao jedinstveni europski broj za hitne službe – 112, što je podatak koji je sukladan podacima europskog istraživanja iz 2012. godine. Sudionicima istraživanja je postavljeno pitanje o informiranosti o funkcioniranju besplatnih telefonskih linija od posebnog društvenog značaja (linije za nestalu djecu, linija za žrtve kaznenih djela, linija za pomoć djeci i linija za emocionalnu podršku). Iz dobivenih rezultata je vidljivo kako najveća neinformiranost postoji upravo u odnosu na liniju za nestalu djecu – čak 78,8% sudionika ne zna funkcionira li takva linija u Hrvatskoj, dok je telefonska linija za pomoć djeci najvidljivija. Najveći broj sudionika istraživanja koji iskazuju kako je ta linija funkcionalna u Hrvatskoj (N=53) smatra da pozivni centar vodi Centar za nestalu i zlostavljanu djecu (73,6%), no ovaj rezultat treba uzeti s rezervom obzirom da su partneri projekta (koji su upoznati s radom linije) pozivali na sudjelovanje u istraživanju svoje kolege i poznanike. Dobiveni rezultati, uz

sva metodološka ograničenja, ukazuju na izrazitu potrebu poboljšanja vidljivosti telefonske linije za nestalu djecu u Hrvatskoj.

Drugo istraživanje imalo je za cilj, između ostalog, stjecanje uvida u aktivnosti koje se poduzimaju u cilju poboljšanja vidljivosti 116 000 besplatnih telefonskih linija u zemljama europskog prostora u kojima je ova telefonska linija funkcionalna. Osnovna svrha ovog istraživanja je prikupljanje informacija o dobrom praksama u poboljšanju vidljivosti besplatne telefonske linije 116 000 koje mogu poslužiti Centru za nestalu i zlostavljanu djecu, nositelju ove telefonske linije u Hrvatskoj, kao ideja za kreiranje aktivnosti za poboljšanje vidljivosti telefonske linije u Hrvatskoj. Tijekom 2017. godine je poslan upitnik na e-mail adrese 28 organizacija koje vode ove telefonske linije u europskom prostoru, a svega 7 organizacija je popunilo upitnik. Za potrebe ostvarenja cilja istraživanja kreiran je upitnik koji se sastojao od tri dijela. Dio upitnika koji se odnosio na iskustva i planove u poboljšanju vidljivosti telefonske linije sadržavao je sljedeća pitanja:

- Jeste li zadovoljni sa vidljivošću besplatne telefonske linije za nestalu djecu u svojoj državi?
- Koje aktivnosti ste poduzeli kako biste povećali vidljivost besplatne telefonske linije u svojoj državi. Jesu li te aktivnosti bile na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini?
- Koje od aktivnosti koje ste poduzeli procjenjujete najuspješnijima? Možete li opisati jednu aktivnost?
- Jesu li vaše aktivnosti usmjerene na opću populaciju? Jeste li usmjereni na neku specifičnu populaciju (npr. djeca u riziku, roditelji i sl.)?
- Jesu li mediji u vašoj državi zainteresirani za problem nestale djece?
- Kako biste ocijenili vašu suradnju s medijima u poboljšanju vidljivosti 116 000 linije?
- Prate li mediji u vašoj državi slučajeve nestale djece na koristan i osjetljiv način?
- Koje medije koristite u poboljšanju vidljivosti 116 000 telefonske linije (nacionalne, regionalne, lokalne; TV programe, radio, novine, mrežne stranice)?
- Koristite li društvene mreže u poboljšanju vidljivosti 116 000 telefonske linije (Facebook, Twitter, LinkedIn...)?
- Koji su vaši planovi za poboljšanje vidljivosti 116 000 telefonske linije?

Rezultati ukazuju na nepotpuno zadovoljstvo vidljivošću ove telefonske linije. U smislu uspješnih aktivnosti se navodi kombinacija aktivnosti usmjerenih na dobru komunikaciju s relevantnim društvenim službama te onih usmjerenih na opću i specifične populacije. Organizacije planiraju poboljšati vidljivost linije kroz poboljšanje suradnje s medijima, suradnje s organizacijama i službama koje se bave preventivnim aktivnostima te javnim kampanjama. Zaključno se može konstatirati kako je kvalitetna suradnja s formalnim društvenim službama koje službeno postupaju u slučaju nestanka djeteta temeljni preduvjet za vidljivost ove telefonske linije. Kao primjeri mogućih aktivnosti u cilju poboljšanja vidljivosti ove telefonske linije predlažu se sljedeći:

- uspostavljanje, održavanje i poboljšavanje suradnje s ključnim dionicima (policija, sustav socijalne skrbi, obrazovni sustav)
- korištenje komunikacijskih kanala postojećih firmi ili organizacija, npr. oglašavanje linije u kinima. Postoje i druga poduzeća u privatnom sektoru čiji bi komunikacijski resursi, u kontekstu

društveno odgovornog poslovanja, mogli biti korišteni u svrhu poboljšanja vidljivosti linije za nestalu djecu.

- suradnja s visokoškolskim organizacijama – suradnja s profesorima i studentima tzv. pomažućih profesija (psiholozi, liječnici, socijalni radnici, socijalni pedagozi), komunikacijskih studija (novinarstvo, odnosi s javnošću), studija ekonomije i poduzetništva. Studenti su obično vrlo osjetljivi na društvene probleme i probleme određenih ranjivih skupina u društvu. Sudjelovanje u kreiranju i provođenju aktivnosti poboljšanja vidljivosti linije za nestalu djecu može biti dio studijskih obveza i mogućnost da studenti praktično provjere svoje stečene kompetencije.
- suradnja s predstavnicima ciljanih skupina (npr. djecom, roditeljima, stručnjacima) u svrhu osmišljavanja učinkovitih načina poboljšanja vidljivosti linije za nestalu djecu
- suradnja s drugim organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom ili promocijom prava djece
- korištenje svih dostupnih društvenih mreža i kanala
- kreiranje i održavanje interaktivne mrežne stranice
- uspostavljanje i održavanje suradnje s medijima
- organiziranje informativnih i edukativnih događaja povodom obilježavanja različitih međunarodnih dana (ne samo Međunarodnog dana nestale djece)
- osmišljavanje kratkog slogana (jingl-a) koji bi bio „pamtljiv“ i koji bi se promovirao u medijima
- uspostavljanje suradnje s javnim osobama u svrhu promocije linije za nestalu djecu
- planiranje aktivnosti za poboljšanje vidljivosti linije za nestalu djecu i evaluacija provedenih aktivnosti
- organiziranje nacionalnih radionica, skupova i konferencija o problemu nestale djece (u mogućoj suradnji s relevantnim institucijama)
- organiziranje godišnje međunarodne interdisciplinarnе znanstveno-stručne konferencije (u suradnji s akademskom zajednicom)
- izlaganje radova na skupovima i konferencijama koje se bave zaštitom djece.

Ključne riječi: telefonska linija pomoći, nestala djeca, vidljivost, istraživanje

VISIBILITY OF THE HOTLINE FOR MISSING CHILDREN (116 000): AN ANALYSIS OF GENERAL AND PROFESSIONAL PERSPECTIVE

Cases of missing children are significant international problem that attracts the attention of professionals dealing with the protection of children and their rights. According to Missing Children Europe (MCE) data, 250,000 children are reported missing every year in the European Union. The same organization has also proposed the use of specific categories of missing children to establish common definitions and understanding in this area. These are: 1) runaways (national / international) - children running away from home, from persons responsible for their care or from the institution they are accommodated; 2) abductions by a third person - kidnapping a child by non-parent or guardian; 3) international parental abductions - a child is taken or held in a state or a place other than the place of his/her permanent residence by a parent or guardian, despite the will of another parent or guardian; 4) unaccompanied children - the disappearance of children who are separated from their parents and are not in the care of the competent services; 5) missing, injured or otherwise missing children. In 2007, the European Commission adopted a decision requiring Member States to establish 116 services of special social significance, one of which is the one for the missing children. Within the project "116 000 Hotline for Missing Children Croatia", two surveys have been carried out regarding the visibility of free telephone lines for missing children.

The first survey was conducted in Croatia with the aim to determine the visibility of the existing free hotline for missing children 116 000, to compare its visibility with the visibility of other telephone hotlines of special social significance and to compare the results with the comparable results obtained in the European Commission's research in 2012. The research was focused on adult citizens of the Republic of Croatia and was conducted online in 2017 using the snowball method. The study involved 378 people of the average age of 35, mostly female. Within the framework of the research, an understanding of the concept of a missing child was verified by asking participants who, in their opinion, belong to a group of missing children. Proposed categories presented by the MCE were proposed. The data obtained show that children in the concept of missing children most often include children abducted by criminals or criminal groups (83.3%), and the least children who are abducted by parent who is not legal guardian (44.2%). Research results show low visibility of the hotline for missing children (only 5.9% of the participants would call 116 000 for assistance in case of a missing child); the largest number of participants would call a single European emergency number - 112, which is a data compliant with the 2012 European survey data. Participants were asked about information about the functioning of free hotlines of special social significance (hotlines for missing children, for crime victims, for children and emotional support). From the obtained results, it is apparent that the greatest lack of information exists in relation to the hotline for missing children - as many as 78.8% of respondents do not know whether such a line is functional in Croatia, while the hotline for children is most noticeable. The highest number of participants reporting that this line is functional in Croatia (N = 53) considers that the Call Center is run by the Center for Missing and Exploited Children (73.6%), but this result should be taken with the reserve since project partners (who are familiar with the work of this line) invited their colleagues and acquaintances to participate in the research of. The results, keeping in mind all the methodological constraints, point to the need to improve the visibility of the hotline for missing children in Croatia.

Another research aimed, *inter alia*, to gain insight into the activities undertaken to improve the visibility of 116 000 free hotlines in the European countries where this telephone line is functional. The main purpose of this research is to gather information on good practices in improving the

visibility of the free 116 000 hotline that could be usable for increasing the visibility of this hotline in Croatia. During 2017, a questionnaire was sent to the email addresses of 28 organizations running these hotlines in European countries, and only 7 organizations completed a questionnaire. For the purposes of the research objective, a questionnaire consisting of three parts was created. Part of the questionnaire related to experience and plans to improve the visibility of the phone line contained the following questions:

- Are you satisfied with the visibility of a hotline for missing children in your country?
- What activities have you taken to increase the visibility of this hotline in your country? Were these activities at local, regional or national level?
- Which of the past activities for raising visibility you see as the most successful? Can you describe one activity?
- Are you targeting general population in your activities of raising visibility? Do you target any specific populations / groups (e.g. children at risk, parents etc.)?
- Are the media in your country interested in missing children problem?
- How would you grade your cooperation with media in raising visibility of 116 000 hotline?
- Do media in your country cover (follow) missing children cases in a helpful and sensitive way?
- What kind of media do you use in raising visibility of 116 000 hotline (national, regional, local; TV programmes, radio, newspaper, websites)?
- Do you use social media in raising visibility of 116 000 hotline (Facebook, Twitter, LinkedIn...)?
- What are your future plans for raising visibility of 116 000 hotline?

The results indicate incomplete satisfaction with the visibility of this hotline. In the sense of successful activities, there is a combination of activities to establish good communication with other relevant stakeholders (police, social care system) and those targeting general population or specific groups in population (school children, for instance). Organizations are planning to improve the visibility of the hotline by improving co-operation with the media, collaboration with organization providing preventative activities and public campaigns. In conclusion, it can be noted that quality cooperation with formal social services who are acting in the case of a missing child ex officio is a fundamental prerequisite for the visibility of this hotline. As examples of possible activities to improve the visibility of this telephone line, the following are suggested:

- activities to establish, ensure and enhance cooperation with key stakeholders (police, social care system, education system);
- use of communication channels employed by the existing companies or organizations, for instance, advertising in cinemas; use of private companies' communication resources that might be used in terms of social responsibility in the world of business to raise the visibility of the 116 000 hotline;
- collaboration with institutions of higher education - with students and professors from the area of the so-called "helping professions" (psychologies, doctors, social workers, social pedagogues), communication studies (journalism, PR), economics and business management. Students are particularly sensitive to social problems and issues that hit certain vulnerable groups. Their involvement in creation and implementation of activities of raising visibility of the 116 000

hotline may be included in courses they pursue. Additionally, they might be given opportunities to engage in field work and thus demonstrate the competences they acquired.

- cooperation with representatives of target groups (children, parents, experts) in order to come up with effective ways to improve visibility of the hotline;
- collaboration with other civil society organizations dealing with children protection or promotion of children's rights;
- use of all available social networks and channels;
- development and update of an interactive website;
- activities to establish and ensure cooperation with the media;
- organization of seminars and trainings on occasions of different international days (and not just the International Missing Children's Day);
- creation of a short, catchy slogan that would be promoted in the media;
- activities to ensure cooperation with public figures to promote the hotline;
- planning of activities to improve the visibility of the hotline and evaluate the previously undertaken activities;
- organization of national workshops, events and conferences dealing with the missing children issue (if possible, in cooperation with competent bodies);
- organization of an annual interdisciplinary scientific conference (in cooperation with the academic community);
- presentation of posters at events and conferences dealing with protection of children.

Key words: hotline, missing children, visibility, research

Časopis kriminologija i socijalna integracija

---

poziv autorima

Fokus i područje djelovanja

Kriminologija i socijalna integracija je časopis koji je posvećen interdisciplinarnom proučavanju kriminaliteta, problema u ponašanju, viktimizacije te društvenog odgovora na devijantno ponašanje i kriminalitet. Cilj časopisa je dati doprinos znanstveno utemeljenim spoznajama o pojavnim oblicima kriminaliteta, problema u ponašanju i viktimizacije te učinkovitoj društvenoj i državnoj reakciji.

Časopis objavljuje neobjavljene znanstvene i stručne radove na hrvatskom i engleskom jeziku, kao i prikaze relevantnih skupova i knjiga.

Časopis izlazi dva puta godišnje isključivo u online formatu. Cijeli sadržaj časopisa je u otvorenom pristupu i sav njegov sadržaj je dostupan na poveznici <https://hrcak.srce.hr/ksi>. Izdavač časopisa je Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Časopis ne naplaćuje autorima troškove recenziranja i objavljivanja radova. Izvorni znanstveni radovi i prethodna priopćenja napisani na hrvatskom jeziku, nakon prihvatanja za objavu, prevode se na engleski jezik ne teret časopisa (besplatno za autore).

Indeksiranost časopisa

Kriminologija i socijalna integracija indeksirana je u slijedećim bibliografskim bazama:

- PSYCH-INFO-AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION
- SOCIOLOGICAL ABSTRACTS
- EBSCO
- ProQuest
- Hrčak

Kategorizacija radova

Radovi u časopisu mogu biti kategorizirani kao znanstveni (izvorni znanstveni rad, prethodno priopćenje, pregledni rad) ili stručni.

Izvorni znanstveni rad

Izvorni znanstveni rad sadrži originalne teorijske rasprave i neobjavljene rezultate istraživanja. Rezultati istraživanja moraju biti prikazani na način koji omogućava da se istraživanje ponovi, a rezultati provjere. Važni elementi izvornog znanstvenog rada su jasno definirana i dosljedno prikazana metodologija, kao i kritički pristup spoznajama i ograničenjima provedenog istraživanja.

Prethodno priopćenje

Prethodno priopćenje sadrži rezultate istraživanja koje je još u tijeku te se zbog aktualnosti objavljaju prije završetka istraživanja. Ovakav rad donosi nove znanstvene podatke i ima jasan metodološki pristup, no rezultati se ne smatraju konačnima te ih nije moguće provjeriti.

Pregledni znanstveni rad

Pregledni rad sadrži sveobuhvatni prikaz stanja i razvoja trendova određenog područja, teorije ili prakse, kao i metodoloških pristupa, implementaciju određenih teorijskih pristupa i analizu prakse. Takav članak sadrži kritički osvrt autora kao i pregled relevantne literature u odnosu na pitanje kojim se bavi.

Stručni rad

Stručni rad se primarno bavi praktičnim iskustvima autora i izazovima koji se pojavljuju u praksi te je fokusiran na unaprjeđenje prakse u skladu s relevantnim teorijskim pristupima i izvorima.

Recenzijski postupak

Po zaprimanju rada, uredništvo provodi prvu kontrolu rada koja se odnosi na prikladnost rada za objavljivanje u časopisu (tematsko područje, zadovoljavanje temeljne strukture rada). Nakon toga, uredništvo šalje rad na tzv. dvostruko slijepu recenziju (*eng. double-blind review*) u kojoj recenzent i autor jedan drugom ostaju nepoznati. Iz tog razloga se autoru/ima preporuča uklanjanje svih informacija u tekstu koje mogu otkriti njihov identitet. Sve radove recenziraju dva recenzenta, a u slučaju potrebe, rad se može uputiti i na treću recenziju. Autor/i mogu predložiti recenzente, a uredništvo odlučuje o izboru recenzenta. Po obavljenim recenzijama, uredništvo šalje autoru/ima objedinjene primjedbe i/ili preporuke. Autor/i dostavljaju uredništvu novu verziju rada i popratno pismo u kojem navode koje primjedbe su uvažene i kako, a koje nisu (s objašnjenjem i argumentacijom). Žalbu na recenzijski postupak autor/i šalju glavnoj i odgovornoj urednici. O ponovnoj žalbi raspravlja urednički odbor.

Uredništvo ima pravo dorađivati i revidirati rad sukladno standardima časopisa vezano uz format i jezik.

Autorska prava

Pristankom na objavljivanje rada u časopisu, autor/i daju časopisu pravo prvog objavljivanja. Autor/i pristaju da se njihov rad koristi sukladno Creative Commons BY NC licenci, pri čemu je sadržaj dostupan besplatno za nekomercijalne svrhe, a korisnici mogu kopirati i distribuirati materijal uz navođenje originalnog izvora.

Korištenje mjernih instrumenata i računalnih programa treba biti u skladu s važećim propisima. Autor/i trebaju priložiti izjavu o legalnom korištenju mjernih instrumenata i računalnih programa.

Etička pitanja

Kod izvornih znanstvenih radova i prethodnih radova u poglavlju koje se odnosi na metodologiju i provođenje istraživanja treba navesti etičke standarde koji su primjenjeni u istraživanju (npr. Etički kodeks istraživanja s djecom) i navesti dozvole etičkih povjerenstava i/ili tijela koja daju suglasnost za provedbu istraživanja.

U skladu s uputama autorima Europskog udruženja znanstvenih urednika - European Association of Science Editors (EASE) 2016 (<http://ease.org.uk/publications/author-guidelines>), časopis preporučuje da popis autora uključuje listu svih osoba koje su značajno doprinijele planiranju istraživanja,

prikupljanju i obradi podataka, interpretaciji rezultata i koje su pisale ili uređivale rad i odobrile njegovu zadnju verziju prihvatiti odgovornost za sve aspekte rada.

Svi oni koji su značajno doprinijeli radu, ali ne zadovoljavaju kriterije za autorstvom, trebali bi biti navedeni u dijelu teksta Priznanja (tehnička podrška, pomoć u pisanju, prijevod rada, generalna podrška, finansijska i materijalna podrška). Sve osobe navedene u tom dijelu teksta moraju biti suglasne da ih se navede.

Časopis ne podržava uvrštavanje osoba koje nisu sudjelovale u provedbi istraživanja ili pisanju rada u popis autora (tzv. *gift authorship*), kao ni izostavljanje onih osoba koje su sudjelovale u provedbi istraživanja i pisanju rada (tzv. *ghost authorship*).

Uz rad, autor/i prilažu izjavu da rad nije objavljen ili predan za objavljivanje u nekom drugom časopisu, knjizi ili drugoj publikaciji. Autor/i su dužni navesti potencijalni sukob interesa u vezi rada koji predaju u postupak objavljivanja.

Etično postupanje reczenzenta podrazumijeva povjerljivo tretiranje svakog rada. Od reczenzenta se očekuje da prijave potencijalni sukob interesa te da se izuzmu iz procesa recenzije. Isto se očekuje i od članova uredništva, koji se moraju izuzeti iz postupka uredničkog procesa ako postoji sukob interesa.

U slučaju sumnje na neetično znanstveno ponašanje, Uredništvo će postupati u skladu sa smjernicama međunarodne udruge – Committee on Publication Ethics (COPE). Postupanje u takvim slučajevima dostupno je na hrvatskom jeziku na poveznici: <https://publicationethics.org/files/Full%20set%20of%20flowcharts%20%28CRO%29.pdf>.

Upute za oblikovanje rada

Časopis objavljuje radove na hrvatskom i engleskom jeziku. Autor/i su dužni osigurati prikladnost jezika za objavljivanje rada.

Rad se šalje e-poštom na adresu časopisa: ksi@erf.hr.

Opseg znanstvenog i stručnog rada (sa svim prilozima) ne bi trebalo prelaziti 8000 riječi. Datoteka mora biti u MS Wordu (.doc, .docx), s proredom 1,5, font Calibri, veličina 11, sve marge 2,5, obostrano poravnjanje. Sve stranice moraju biti numerirane. Ne koristiti zaglavla, fusnote koristiti iznimno.

Preporuča se slijedeća struktura rada:

- puni naslov rada (na hrvatskom i engleskom jeziku)
- imena, afiliacija (odsjek, institucija, grad, država) i kontakt podaci za svakog autora. Kod radova na hrvatskom jeziku sve relevantne informacije treba napisati i na engleskom jeziku. Potrebno je posebno navesti autora za korespondenciju. Podatke o autorstvu uredništvo će izbrisati prije slanja rada na recenzije.
- sažetak i ključne riječi (kod radova na hrvatskom jeziku prevesti na engleski jezik). Preporučeni opseg sažetka je do 200 riječi uz koji se navodi do 5 ključnih riječi. Sažetak izvornog znanstvenog rada i prethodnog priopćenja mora imati informacije o istraživačkom problemu, svrsi i ciljevima

istraživanja, metodama, glavnim rezultatima i zaključcima. Za ostale vrste radova, sažetci moraju upućivati na cilj rada, korištenu metodologiju, najznačajnije spoznaje i zaključke. Podsjećamo autore da o kvaliteti sažetka ovisi čitateljeva spremnost da pročita cijeli rad.

- uvod
- cilj i svrha rada/istraživanja
- metodologija istraživanja (za istraživačke radove)
- rezultati
- rasprava
- ograničenja istraživanja (za istraživačke radove)
- zaključak
- literatura

Naslovi i podnaslovi se ne numeriraju. Podnaslovi u tekstu trebaju biti pisani **masno** kao i dijelovi teksta koji se žele naglasiti. Podcrtavanje ne treba koristiti.

Strani izrazi, kao i nazivi dokumenata i institucija na stranom jeziku, pišu se *kurzivom*.

Tablice, grafikoni i slike moraju biti numerirani i imati naslov (koji mora biti kratak i jasan). Tablice i slike moraju se spomenuti u tekstu rada i moraju biti u dijelu rada gdje se i spominju (ne na kraju rada i sl.). Naslov tablice mora biti iznad nje, a naslov grafikona i slike ispod i pisano **masno** i *kurzivom*. Slike moraju biti spremljene u originalnom formatu, s veličinom i kompleksnosti prilagođenom formatu časopisa kako bi svi elementi bili jasni i vidljivi i mogu sadržavati boje. Decimalna mjesta u decimalnim brojevima moraju biti odvojena zarezom i nula mora biti dodana tamo gdje je potrebno.

U popisu literature treba navesti potpune podatke o svim radovima koji se spominju u tekstu. Radovi se navode abecednim redom prema prezimenu prvog autora i kronološkim redom za radove istog autora (počevši od najranije godine). Ako se navodi više radova istog autora iste godine izdanja, treba ih razlikovati slovima (a,b,c itd.) iza godine izdanja. Kada se radi o radovima koji imaju DOI, u popisu literature na kraju treba navesti i DOI broj za svaku referencu. Za ostale mrežno dostupne radove se nakon osnovnih podataka (naslov, autor i sl.) navode mrežni izvor (<http://...>) i datum pristupanja. Ako se koristi citat, u referencu treba uključiti i broj stranice (prezime autora, godina,str)

Časopis koristi APA stil (<http://www.apastyle.org/>) za oblikovanje referenci u tekstu i popisu literature.

Criminology and Social Integration

Call for papers

Focus and scope

Criminology and Social Integration is a journal dedicated to the interdisciplinary study of crime, behavioural problems, victimization, and social responses to deviant behaviours and crime. The journal's aim is to contribute to the scientifically-based knowledge on the different forms of crime, behavioural problems, victimization, and effective social and state responses.

The journal publishes original (i.e. not previously published) scientific and professional papers in Croatian and English, as well as reviews of relevant conferences and books.

The journal is published twice a year in online format only. The whole content of the journal is in open access and available at <https://hrcak.srce.hr/ksi?lang=en>. The journal is published by the Faculty of Education and Rehabilitation Sciences of the University of Zagreb, and its publication is co-financed by the Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia. Authors are not charged for the costs of reviews and publication.

Journal indexing

Criminology and Social Integration is indexed in the following bibliographic databases:

- PSYCH-INFO-AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION
- SOCIOLOGICAL ABSTRACTS
- EBSCO
- ProQuest
- Hrčak

Categorization of papers

Papers published in Criminology and Social Integration may be categorized as scientific (original scientific paper, preliminary report, review papers) or professional papers.

Original scientific paper

An original scientific paper contains original theoretical discussion and/or research results which have not previously been published. The research results must be reproducible and replicable. Key elements of an original scientific paper are a clearly defined and consistently described methodology as well as a critical approach with regard to the research findings and limitations.

Preliminary report

This category of contribution contains results of ongoing research which are timely and topical, and published before the research process is concluded. The paper in this category puts forward new scientific data and has a clear methodological approach; the results, however, are not considered final and are not reproducible.

Review

A review contains a broad review of the current situation and trends in a particular area of study, theory or practice, but also methodological and theoretical approaches, and analysis of the current professional practice. This category of article contains both an overview of the relevant literature and the author's critical assessment of the current state of the art.

Professional paper

A professional paper primarily deals with the author's practical experiences and related issues; the article focuses on improving the practice in line with the relevant theoretical approaches and the state of the scholarly literature.

Review process

Upon receipt of the paper, the editor conducts the first review step, consisting of ensuring that the manuscript is appropriate for publication (i.e. it fits thematically within the scope of the journal and satisfies the core structural criteria). The next step is a double-blind peer review process, whereby the authors and reviewers are not known to each other. We thus recommend that the authors remove any information from their manuscripts that may reveal their identity. All manuscripts are reviewed by two reviewers, and in case it is necessary, the editors may require a third review. While the authors may recommend reviewers, this decision is ultimately made by the editor. Upon receipt of reviews, the editors send the combined comments and/or recommendations to the authors, who revise their manuscript and resubmit it to the editors with an accompanying letter which explains the manner in which the reviewers' comments and recommendations were implemented, or the reasons why they were not implemented. If the authors wish to appeal the review process, their complaint is to be sent to the editor. A repeated complaint is discussed by the editorial board.

The editors may revise any article so that it fits the journal's standards related to formatting and language.

Copyright notice

By agreeing to have their paper published in the journal, the authors grant to the journal the right to first publication. The author(s) agree to have their paper used in line with the Creative Commons BY NC licence, which means that their content can be distributed with attribution for non-commercial purposes without modification and as long as they cite the source in an appropriate manner. The use of measurement instruments and computer programs must be in line with valid regulations. The author(s) should attach a statement on the legal use of measurement instruments and computer programs.

Ethical issues and authorship

When it comes to original scientific contributions and prior reports, the sections that discuss methodology and the manner in which the research was conducted ought to note the ethical standards that were applied in the study (e.g. the Code of Ethics in Research Involving Children) and note the approval received by ethics commissions or similar bodies that provide approval for the study to be conducted.

In line with the guidelines by the European Association of Science Editors (EASE) 2016 (<http://ease.org.uk/publications/author-guidelines>), this journal recommends that the list of authors include all persons who have significantly contributed to the planning of the study, data collection and analysis, interpretation of results, writing, editing, approving its final version by assuming responsibility for all aspects of the work.

All those who have significantly contributed to the manuscript but do not satisfy the authorship criteria ought to be listed in the acknowledgments (for technical assistance, assistance in writing, general support, financial and material support). All persons listed in that part of the text must consent to being listed.

The journal does not support gift authorship, i.e. the inclusion among authors of those persons who did not take part in the research or writing, nor does it support ghost authorship, the exclusion from the list of authors of those who took part in research and writing of the article.

Alongside the paper, the author(s) must include a statement confirming that the paper has not been published nor submitted for publication in another journal, book, or similar publication. The author(s) must list any potential conflict of interest related to the paper they are submitting.

Ethical conduct of reviewers implies confidentiality with regard to the papers they are reviewing. Reviewers are expected to report any potential conflict of interest and to exclude themselves from the review process if such a conflict of interest exists. The same is expected of editors, who must remove themselves from the editorial process if they are in a situation of conflict of interest.

In case of suspected unethical actions, the editors will proceed in line with the guidelines issued by the Committee on Publication Ethics. These guidelines are available in English at https://publicationethics.org/files/Full%20set%20of%20English%20flowcharts_9Nov2016.pdf

Formatting instructions

The journal publishes articles in Croatian and English. The author(s) must ensure that the language of the article is appropriate for publication.

Articles are submitted via email to ksi@erf.hr.

Scientific and professional manuscripts, with all attachments, should not exceed 8000 words. The submission format is MS Word (.doc, .docx), with 1.5 spacing, Calibri size 11, margins of 2.5cm, and justified alignment. All pages must be numbered. Headers must not be used, and footnotes may only be used exceptionally.

The following structure is recommended:

- Full title of the paper
- Names, affiliations (department, institutions, city, state) and contact information for all authors. A corresponding author should also be noted. The editors will remove all of this information from the version of the document that is sent out for review.
- Abstract and keywords. We recommend that the abstract does not exceed 200 words and that

up to five keywords are included. The abstract of an original scientific article or a preliminary report should indicate research problem, aim and purpose of the study, methods, key results, and conclusions. For other types of papers, the abstract must point to the purpose of the article, methodology, key findings and conclusions. We remind the authors that the readers' willingness to read the entire article depends on the quality of the abstract.

- Introduction
- Aim and purpose of the study
- Research methodology (for empirical work)
- Results
- Discussion
- Research limitations (for empirical work)
- Conclusion
- Bibliography

Headings and subheadings must not be numbered. The subheadings ought to be in bold type, as well as any parts of the text that the authors wish to particularly accentuate. No parts of the text should be underlined.

Foreign-language expressions, names of documents and institutions should be italicised.

Tables, graphs, and images must be numbered and must have a title (which should be short and clear). Tables and images must be mentioned in the text and should be embedded in the text itself, near the text discussing them (i.e. they should not be added at the end of the paper nor in separate documents). Table title should be above the table, while the titles for graphs and images should be below. These titles should all be in bold type and italicised. Images must be saved in the original format, with the size and complexity adjusted to the journal format, so that all elements can be clearly visible and coloured. Decimals must be separated by full points, and zeros must be added where necessary.

The bibliography should provide complete information concerning the referenced works. Bibliographical items are listed in alphabetical order, starting with the first author's surname, and chronologically for works by the same author, starting with the earliest work. If multiple works by the same author have been published in the same year, each of these ought to be distinguished by letters (a, b, c, etc.) that follow the publication year. When referenced items have DOI numbers, these should be listed at the end of the bibliographic reference. For other work that is available online, the online source (web address) and date when the source was accessed should be listed after the key information (title, author, etc.). If any works are directly quoted, the reference must include the page number (author last name, year, page). The journal uses the APA in-text referencing style (<http://www.apastyle.org/>), upon which the bibliography is based as well.

Kazalo autora / Author list

Martina Drventić.....	54
Gordana Filipović.....	21
Irma Kovčo Vukadin.....	82
Valentina Kranželić.....	74
Kristina Krulić Kuzman.....	78
Maryna Lypovetska.....	37
Marina Mandić.....	44
Dubravka Marušić.....	62
Ivana Maurović.....	68, 74
Ljiljana Mikšaj Todorović.....	25
Ines Pavičić.....	33
Marko Pavić.....	50
Eleni Petsa.....	41
Helanca Pirnat Dragičević.....	21
Gabrijela Ratkajec Gašević.....	68, 74
Gail Rego.....	17
Ivana Zadro.....	29
Tena Zalović.....	78
Mirela Župan.....	54

Recenzenti sažetaka

prof.dr.sc. Irma Kovčo Vukadin
izv.prof.dr.sc. Ivana Jeđud Borić
izv.prof.dr.sc. Valentina Kranželić
izv.prof.dr.sc. Mirela Župan
dr.sc. Davorka Martinjak
Dubravka Marušić